

LAPIN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF LAPLAND

Internet sosiaaliturvan toteuttajana?

Oikeus digitaaliseen asiointiin sosiaali- ja terveydenhuollossa perustuslain 19 §:n
toteutumiseksi

Valtiosääntöoikeus
Maisteritutkielma

Inka Lumia

Kevät 2026
Lapin yliopisto

Lapin yliopisto

Tiedekunta: Oikeustieteiden tiedekunta

Työn nimi: Internet sosiaaliturvan toteuttajana? – Oikeus digitaaliseen asiointiin sosiaali- ja terveydenhuollossa perustuslain 19 §:n toteutumiseksi

Tekijä: Inka Lumia

Koulutusohjelma ja oppiaine: Oikeustiede, valtiosääntöoikeus

Ohjaaja: Maarit Hovila

Työn laji: Maisteritutkielma

Sivumäärä: XIII + 63 sivua

Vuosi: 2026

Tiivistelmä:

Digitalisaatio on edennyt Suomessa nopeasti, minkä myötä myös sosiaali- ja terveyspalvelut ovat digitalisoituneet. Digitaalisten palvelujen käyttö ei jakaudu tasaisesti, vaan eroja on esimerkiksi alueittain ja ikäryhmittäin. Digitalisaation edetessä tulee pohdittavaksi, voidaanko oikeutta digitaalisten sosiaali- ja terveyspalvelujen käyttöön pitää perustuslaissa (731/1999) turvatun sosiaaliturvan toteutumisen edellytyksenä.

Tutkielman tarkoituksena onkin selvittää, millä edellytyksillä oikeus internetiin voidaan katsoa kuuluvaksi perustuslain 19 §:ään. Aihetta tutkitaan niiden näkökulmasta, joille perinteinen asiointi on hankalaa tai mahdotonta, sekä niiden näkökulmasta, jotka haluaisivat asioida digitaalisesti, mutta joilla on siihen esteitä. Tutkielman pääasiallinen metodi on oikeusdogmatiikka, sillä siinä keskitytään voimassa olevien normien tulkintaan. Tutkielmassa ilmenee myös oikeussosiologisia piirteitä etenkin oikeuden ja yhteiskunnan välistä vuorovaikutusta kuvaavia tilastoja tulkittaessa.

Pääsy internetiin perus- ja ihmisoikeutena on arvioitu kansallisesti ja kansainvälisesti. Internetiin pääsillä ei kuitenkaan tällä hetkellä ole perus- tai ihmisoikeuden asemaa. On kuitenkin arvioitu, että pääsy internetiin on keskeinen työkalu eri perus- ja ihmisoikeuksien, kuten oikeuden sosiaaliturvaan, toteuttamisessa. Perustuslain 19 § velvoittaa julkista valtaa turvaamaan jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut. Palvelujen riittävyyden arvioinnissa kiinnitetään huomiota siihen, luovatko ne jokaiselle edellytykset toimia yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä. Tutkielmassa arvioidaan, onko pääsy internetiin sosiaali- ja terveydenhuollossa välttämätöntä yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä toimimiseksi.

Tutkielmassa todetaan, että pääsy internetiin voidaan katsoa kuuluvaksi perustuslain 19 §:ään, sillä se saattaa luoda mahdollisuuden päästä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen piiriin silloin, kun se ei muuten olisi mahdollista. Se edistää myös pääsyä terveyttä koskevaan tietoon ja mahdollisuutta itsenäiseen asiointiin. Mahdollisuus digitaalisten sosiaali- ja terveyspalvelujen käyttöön luo siten edellytykset toimia yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä. Sähköinen asiointi on oikeuskäytännön mukaan turvattava viime kädessä kohtuullisten mukautusten sekä digineuvonnan kautta.

Avainsanat: valtiosääntöoikeus, digitaaliset palvelut, sosiaaliturva, sosiaali- ja terveyspalvelut, internet

Sisällys

Lähteet	IV
Lyhenteet	XIII
1 Johdanto	1
1.1 Tutkielman aihe ja tausta	1
1.2 Tutkimuskysymykset, aiheen rajaus ja keskeiset käsitteet	4
1.3 Tutkimusmenetelmät ja -aineisto	7
1.4 Tutkielman rakenne	9
2 Sosiaaliset oikeudet perus- ja ihmisoikeusjärjestelmässä	11
2.1 Oikeus sosiaaliturvaan perus- ja ihmisoikeutena	11
2.2 Julkisen vallan velvollisuus turvata sosiaalisten oikeuksien toteutuminen	15
3 Internet kansallisessa ja kansainvälisessä oikeudessa	22
3.1 Internet ja digitaalisuus oikeudellisesti tarkasteltuna	22
3.2 Oikeus päästä internetiin	25
3.2.1 Pääsy internetiin ihmisoikeuskysymyksenä	25
3.2.2 Pääsy internetiin kansallisesti tarkasteltuna	30
4 Digipalvelujen käyttö ja saavutettavuus	33
4.1 Sosiaali- ja terveydenhuoltoon liittyvä digipalvelujen käyttö	33
4.2 Julkisen vallan velvollisuus edistää digitaalisten palvelujen saavutettavuutta	37
5 Pääsy internetiin sosiaaliturvaoikeuden toteutumiseksi	41
5.1 Oikeus digitaaliseen asiointiin perusoikeuksien toteutumisen ja palvelujen saavutettavuuden takaamiseksi	41
5.2 Oikeus digitaaliseen asiointiin digitaalisen osaamisen puuttuessa	47
5.3 Internet sosiaaliturvaoikeuden toteutumisen edellytyksenä	50
5.3.1 Oikeus internetiin PL 19 §:n toteutumiseksi	50
5.3.2 Oikeus perinteiseen asiointiin digitaalisen sijaan	55
6 Johtopäätökset	58

Lähteet

Kirjallisuus ja artikkelit

Aarnio, Aulis: Luentoja lainopillisen tutkimuksen teoriasta. Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisut. Unigrafia Oy Yliopistopaino, Helsinki 2011.

Ahola, Nina – Hirvonen, Jukka: Digitalisaation huipulla – ja reunalla. Verkkopalvelujen käyttö ja digisyrjäytyminen Helsingissä ja Suomessa. Helsingin kaupungin tutkimuksia 2021:3. Saatavilla: https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/21_04_16_Tutkimuksia%202_Hirvonen.pdf (käyty 22.11.2025).

Ali-Yrkkö, Jyrki – Kässi, Otto – Pajarinen, Mika – Rouvinen, Petri: Digibarometri 2023: Data, tekoäly ja talouskasvu. Taloustieto Oy, Helsinki 2023.

Ervasti, Kaius: Oikeussosiologia ja oikeuspoliittinen tutkimus osana oikeustiedettä. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen vuosikerta 2011, s. 65–132. Vammalan kirjapaino Oy, Sastamala 2011. Saatavilla: <https://journal.fi/oikeustiede-jurisprudentia/article/view/143253/90654> (käyty 26.3.2026).

Hirvonen, Ari: Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Yleisen oikeustieteen julkaisu 17. Helsinki 2011. Saatavilla: <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/20149471-38b2-4cc8-94b7-2f6b3feed81d/content> (käyty 26.3.2026).

Hofmann, Sara – Sæbø, Øystein – Höglund Rydén, Hanne: Implications of Digitalised Welfare Services from a Vulnerable Citizens' Perspective. Universitetsforlaget, årgang 9, nr. 2–2024, s. 127–141.

Husa, Jaakko – Jyränki, Antero: Valtiosääntöoikeus. Helsingin Kamari Oy 2. uud.p., Helsinki 2021.

Jääskeläinen Petri: Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus vuodelta 2024. Hansaprint Oy, Turunrenki 2025.

Kieseppä, Tuula – Hiltunen-Toura, Maarit: Uudet digitaaliset palvelut edistävät sote-palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta. Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) kolumni 17.2.2023 (päivitetty 3.1.2024). Saatavilla: <https://stm.fi/-/uudet-digitaaliset-palvelut-edistavat-sote-palvelujen-saatavuutta-ja-saavutettavuutta> (käyty 29.11.2025).

Koskiahho, Briitta – Saarinen, Erja (toim.): Ihan pihalla? Vanhat ihmiset digitaalisen maailman myllyryssä: neuvonnan, ohjauksen ja asioiden ajamisen järjestäminen. SOSTE Suomen sosiaali- ja terveys ry. Helsinki 2019. Saatavilla: <https://www.soste.fi/wp-content/uploads/2019/06/SOSTE-julkaisu-2019-Ihan-Pihalla.pdf> (käyty 29.11.2025).

Kortelainen, Mika – Nokso-Koivisto, Oskari – Heinäsenaho, Markku: Digitaalisten terveystalvelujen käytöstä ja vaikuttavuudesta uusi tutkimushanke. Kolumni 28.3.2024, Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavilla: <https://stm.fi/-/digitaalisten-terveystalvelujen-kaytosta-ja-vaikuttavuudesta-uusi-tutkimushanke> (käyty 24.3.2026).

Kotkas, Toomas: Kohtuulliset mukautukset sosiaaliturvajärjestelmässä. Lakimies 1/2020 s. 822–824. Saatavilla: <https://www-edilex-fi.ezproxy.ulapland.fi/lakimies/216440002.pdf> (käyty 6.5.2026).

Kotkas, Toomas: Perustuslain 19 §:n sosiaaliset perusoikeudet korkeimman hallinto-oikeuden lainkäytössä. Julkaisussa Hänninen, Sakari – Kotkas, Toomas – Nykänen, Eeva – Pajukoski, Marja – Sakslin, Maija: Muuttuva sosiaalioikeus. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja E-sarja N:o 24. Suomalainen lakimiesyhdistys ja kirjoittajat 2013, s. 217–237. Saatavilla: <https://edition.fi/lakimiesyhdistys/catalog/view/109/56/5607> (käyty 9.5.2026).

Kotkas, Toomas: Tulevien sukupolvien oikeudet ja sosiaaliturvajärjestelmän taloudellinen kestävyys. Lakimies 1/2025 s. 75–96. Saatavilla: <https://www-edilex-fi.ezproxy.ulapland.fi/lakimies/1001220004.pdf> (käyty 9.5.2026).

Koulu, Riikka: Jokakodin laajakaista – pääsy internetiin perusoikeutena. Lakimies 2/2012 s. 280–302. Saatavilla: <https://www-edilex-fi.ezproxy.ulapland.fi/lakimies/86220004.pdf> (käyty 29.12.2025).

Koulu, Riikka – Sankari, Suvi – Sormunen, Sofia: Digitalisoituva julkishallinto: Käytettävyys kuuluu kaikille. Edilex 2022/36. Saatavilla: <https://www-edilex-fi.ezproxy.ulapland.fi/artikkelit/28209.pdf> (käyty 14.5.2026).

Lappi-Seppälä, Tapio – Melander, Sakari: Rikosoikeudellisen vastuun yleisistä edellytyksistä. Julkaisussa Lappi-Seppälä, Tapio – Hakamies, Kaarlo – Helenius, Dan – Melander, Sakari – Nuotio, Kimmo – Ojala, Timo – Rautio, Ilkka – Koskinen, Pekka – Majanen, Martti – Nuutila, Ari-Matti: Rikosoikeus, verkkokirja. Alma Talent Oy. 5. uud. p., Helsinki 2022.

- Majid, Madeeha: The right to Internet as the right to health? Obligations to remove barriers to the access of information during a pandemic. Leiden Law Blog 16.4.2020. Saatavilla: <https://www.leidenlawblog.nl/articles/the-right-to-internet-as-the-right-to-health-obligations-to-remove-barriers-to-the-access-of-information-during-a-pandemic> (käyty 3.2.2026).
- Maroni, Marta: The Right to Access The Internet: A Critical Analysis of The Constitutionalisation of The Internet. Unigrafia Oy, Helsinki 2022.
- Mildebrath, Hendrik: Internet access as a fundamental right: Exploring aspects of connectivity. European Parliamentary Research Service. Brussels 2021. Saatavilla: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/696170/EPRS_STU%282021%29696170_EN.pdf (käyty 21.1.2026).
- Mutanen, Anu – Järvinen, Petra – Vikman, Ville: Oikeus terveyteen – Perusoikeus suomalaisessa valtiosääntöjärjestelmässä? Jurisprudentia LVIII:2025, s. 65–171. Saatavilla: <https://www-edilex-fi.ezproxy.ulapland.fi/oikeustiede/1000820002.pdf> (käyty 3.5.2026).
- Mäenpää, Olli: Hallinto-oikeus. Alma Talent Oy 3. uud.p., Helsinki 2023.
- Neuvonen, Riku: Sananvapautta uusin silmin? – Viestinnälliset oikeudet yksilön oikeuksien turvaajina. Lakimies 7–8/2019 s. 984–1009. Saatavilla: <https://www-edilex-fi.ezproxy.ulapland.fi/lakimies/203220005.pdf> (käyty 23.2.2026).
- Paatero, Sirpa: Digiosallisuus on digitaalisen yhteiskunnan perusedellytys. Valtiovarainministeriön (VM) kolumni 1.12.2021. Saatavilla: <https://valtioneuvosto.fi/-/10623/digiosallisuus-on-digitaalisen-yhteiskunnan-perusedellytys> (käyty 20.12.2025).
- Pennanen, Paula – Jansson, Miia – Torkki, Paulus – Harjumaa, Marja – Pajari, Iida – Laukka, Elina – Lakoma, Sanna – Härkönen, Henna – Verho, Anastasiya – Martikainen, Susanna – Kouvonon, Anne – Leskelä, Riikka-Leena: Digitaalisten palvelujen vaikutukset sosiaali- ja terveydenhuollossa. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2023:52. Helsinki 2023. Saatavilla: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/f2d34791-01f9-4dd1-a53e-af5ce28f1321/content> (käyty 7.12.2025).
- Rautiainen, Pauli – Kostiaisen, Aura – Kurki, Visa – Soinen, Niko – Määttä, Tapio: Oikeus ja sen tutkiminen. Kustannusosakeyhtiö Vastapaino, Tampere 2023.

Sankari, Suvi – Koulu, Riikka – Hakkarainen, Jenni: Digitaalinen oikeus tutkimuksen kohteena. Lakimies 1/2022, s. 185–191. Saatavilla: <https://www-edilex-fi.ezproxy.ulapland.fi/lakimies/1000510013.pdf> (käyty 8.1.2026).

Susan Eriksson: Vammaisten asema, vaikuttaminen ja digitaalisuus – liikkumisrajoitteisten nuorten kiinnostuksen kohteet ja mielekkäät toimintamuodot yhteiskunnassa. Invalidiliiton julkaisuja R.29., Helsinki 2019. Saatavilla: https://www.invalidiliitto.fi/sites/default/files/2019-06/Vammaisten_asema_vaikuttaminen_ja_digitaalisuus.pdf (käyty 20.2.2026).

Tuori, Kaarlo: Sosiaaliset oikeudet (PL 19 §). Julkaisussa Hallberg, Pekka – Karapuu, Heikki – Ojanen, Tuomas – Scheinin, Martin – Tuori, Kaarlo – Viljanen, Veli-Pekka (toim): Perusoikeudet. WSOYpro 2. uud. p., Helsinki 2011.

Tuori, Kaarlo – Kotkas, Toomas: Sosiaaioikeus, verkkokirja. Alma Talent Oy 6. uud.p., Helsinki 2023.

Vehko, Tuulikki – Saukkonen, Petra – Hammar, Teija – Kainiemi, Emma – Parikka, Suvi – Kyytsönen, Maiju: Digiosaaminen ja digipalveluiden käyttö 65 vuotta täyttäneillä. Tutkimuksesta tiiviisti 44/2025. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki 2025. Saatavissa: <https://www.julkari.fi/server/api/core/bitstreams/01a32132-1ab4-47af-bb0c-7970987a535f/content> (käyty 5.2.2026).

Viljanen, Veli-Pekka: Perusoikeuksien merkitys lainsäädäntötyössä. Julkaisussa Hallberg, Pekka – Karapuu, Heikki – Ojanen, Tuomas – Scheinin, Martin – Tuori, Kaarlo – Viljanen, Veli-Pekka (toim): Perusoikeudet. WSOYpro 2. uud. p., Helsinki 2011.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu (YVV): Yhdenvertaisuusvaltuutetun vuosikertomus 2023. Helsinki 2024. (YVV 2023).

Virallislähteet

Council of Europe Parliamentary Assembly Resolution 1987, 2014: The right to access internet.

GC no. 14: General Comment No. 14 on article 12 of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, on the right to the highest attainable standard of health. E/C.12/2000/4. Human Rights Committee 2000.

GC no. 19: General Comment No. 19 on the article 19 of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, on the right to social security. E/C.12/GC/19. Human Rights Committee 2008.

HE 124/2025 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuutta viranomaistoiminnassa koskevaksi lainsäädännöksi. Helsinki 2025.

HE 191/2022 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle vammaispalvelulaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi. Helsinki 2022.

HE 241/2020 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi. Helsinki 2020.

HE 60/2018 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi digitaalisten palvelujen tarjoamisesta sekä sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain muuttamisesta. Helsinki 2018.

HE 19/2014 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle yhdenvertaisuuslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Helsinki 2014.

HE 72/2002 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle hallintolaiksi ja laiksi hallintolainkäyttölain muuttamisesta. Helsinki 2002.

HE 1/1998 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle uudeksi Suomen hallitusmuodoksi. Helsinki 1998.

HE 309/1993 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta. Helsinki 1993.

Liikenne- ja viestintäministeriö (LVM): Digibarometri 2023: Suomi ykkössijalle kansainvälisessä vertailussa digitalisaation hyödyntämisessä. Tiedote 4.10.2023. Saatavilla: <https://valtioneuvosto.fi/-/1410829/digibarometri-2023-suomi-ykkossijalle-kansainvalisessa-vertailussa-digitalisaation-hyodyntamisessa> (käyty 22.11.2025).

Oikeusministeriö (OM): Informaatio-oikeus. Saatavilla: <https://oikeusministerio.fi/informaatio-oikeus> (käyty 29.12.2025).

PeVM 25/1994 vp. Perustuslakivaliokunnan mietintö: Hallituksen esitys eduskunnalle perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta (HE 309/1993 vp).

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM): Toimeentuloturva- ja sosiaali- ja terveystalouselainsäädännön 2024–2026 muutosten yhteisvaikutukset eri ihmisryhmien perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen. 2025. Saatavilla: https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/63ed29f6-a891-4229-9755-7fb579ae4219/b735e2ce-26a9-423f-9781-335ff17c7a51/MUISTIO_20250922095602.PDF (käyty 8.4.2026).

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) (Haaga, Tapio – Herzig, Mikko – Kortelainen, Mika – Nokso-koivisto, Oskari – Saxell, Tanja – Sääksvuori, Lauri): Digitaalisten terveystaluelujen käyttö, käyttäjät, tuotanto ja vaikuttavuus. Valtioneuvoston julkaisuarkisto Valto, Helsinki 2024. Saatavilla: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/51fdb453-f273-46b8-8032-987c44eec3a0/content> (käyty 25.11.2025).

StVL 5/1994 vp. Sosiaali- ja terveystalueliokunnan lausunto: Hallituksen esitys eduskunnalle perustaluelien perusoikeussäätännösten muuttamisesta (HE 309/1993 vp).

United Nations Human Rights Council (UNHRC): Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression, Frank La Rue. A/HRC/17/27. United Nations General assembly 16.5.2011.

Valtioneuvosto: Raportti: Suomessa kansalaisille ja yrityksille tarjottavat digitaaliset julkiset taluelut ovat edelleen EU:n kärkitasoa. Tiedote 2.7.2024. Saatavilla: <https://valtioneuvosto.fi/-/1410829/raportti-suomessa-kansalaisille-ja-yrityksille-tarjottavat-digitaaliset-julkiset-palvelut-ovat-edelleen-eu-n-karkitasoa> (käyty 4.2.2026).

Valtioneuvoston kanslia (Vnk) (Kotkas, Toomas – Tuovinen, Anna-Kaisa – Nykänen, Eeva – Kalliomaa-Puha, Laura): Sosiaaliset perus- ja ihmisoikeudet sosiaaliturvauudistuksessa. Valtioneuvoston julkaisuarkisto Valto, Helsinki 2023. Saatavilla: <https://stm.fi/documents/1271139/110185332/Sosiaaliset+perus-+ja+ihmisoikeudet+sosiaaliturvauudistuksessa.pdf/b5b536e8-75f8-8f78-a97f-c608ceeac03a?t=1677655245762> (käyty 8.4.2026).

Valtiovarainministeriö (VM): Digitaalisten taluelujen järjestäminen ja saavutettavuus parantuneet vuoden aikana. Tiedote 18.2.2021. Saatavilla: <https://oikeusministerio.fi/-/10623/digitaalisten-palvelujen-jarjestaminen-ja-saavutettavuus-parantuneet-vuoden-aikana> (käyty 16.2.2026) (VM 2021).

Internet-lähteet

Cambridge dictionary: Internet access. Saatavilla: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/internet-access> (käyty 23.1.2026).

Digi- ja väestötietovirasto (DVV): Mitä on digituki? Saatavilla: <https://dvv.fi/mita-on-digituki> (käyty 14.3.2026).

Digi- ja väestötietovirasto (DVV): Suomalaisten valmiudet ja suhtautuminen viranomaisten digipalvelujen ja digipostin käyttöön. Kansalaistutkimus 10/2025. Saatavilla: https://dvv.fi/documents/16079645/236793010/DVV_Digi%20ensin_Kansalaistutkimus%2010-2025.pdf (käyty 4.2.2026).

Duodecim terveyskirjasto: Kliininen tutkimus. 24.1.2022. Saatavilla <https://www.terveyskirjasto.fi/ltt01631> (käyty 6.4.2026).

European Centre for the Development of Vocational Training (CEDEFOP): Terminology of European education and training policy. Saatavilla: <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/vet-glossary/glossary/digitale-uitsluiting> (käyty 14.12.2025).

European Network of National Human Rights Institutions (ENNHRI): AI and digitalisation. Saatavilla: <https://ennhri.org/ai-resource/ai-and-digitalisation/> (käyty 8.1.2026).

Eurostat: Glossary: Internet access. Saatavilla: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Internet_access (käyty 22.1.2026).

HUS: Sähköiset palvelut. 22.1.2026. Saatavilla: <https://www.hus.fi/sahkoiset-palvelut> (käyty 20.2.2026).

Invalidiliitto: Digitalisaatio edistää vammaisten ihmisten osallisuutta. Uutinen 14.11.2018. Saatavilla: <https://www.invalidiliitto.fi/ajankohtaista/digitalisaatio-edistaa-vammaisten-ihmisten-osallisuutta> (käyty 6.2.2026).

Kansaneläkelaitos (Kela): Mihin menoihin voit saada toimeentulotukea? Päivitetty 16.2.2026. Saatavilla: <https://www.kela.fi/toimeentulotuki-mihin-menoihin> (käyty 23.2.2026).

Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV): Digitaaliset sisällöt ja palvelut. Saatavilla: <https://www.kkv.fi/kuluttaja-asiat/digitaaliset-sisallot-ja-palvelut/> (käyty 8.1.2026).

Oxford English Dictionary: Internet. Saatavilla: https://www.oed.com/dictionary/internet_n (käyty 29.12.2025).

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue (Pohde): Digitaaliset palvelut. Saatavilla: <https://pohde.fi/palvelut/digitaaliset-palvelut/> (käyty 20.2.2026).

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL): Digitaaliset palvelut. 30.9.2024. Saatavilla: <https://thl.fi/aiheet/sote-palvelujen-johtaminen/kehittyva-palvelujarjestelma/digitaaliset-palvelut> (käyty 29.11.2025).

Tilastokeskus: Terveysteen liittyvien verkkopalveluiden käyttö kasvaa nopeasti. Katsaus 4.12.2024. Saatavilla: <https://stat.fi/julkaisu/cm46zt2kj04sa07vy06eodiku> (käyty 29.11.2025).

Tilastokeskus: Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö sukupuolen ja ikäluokan mukaan, 2013–2025. Saatavilla: https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_sutivi/statfin_sutivi_pxt_13ud.px/table/tableViewLayout1/ (käyty 22.11.2025).

Vanhusasiavaltuutettu: Kannanotto: Ikääntyneiden ihmisten yhdenvertainen asema on turvattava digitalisoituneessa yhteiskunnassa. Uutinen 11.3.2025. Saatavilla: <https://vanhusasia.fi/-/kannanotto-ikaantyneiden-ihmisten-yhdenvertainen-asema-on-turvattava-digitalisoituneessa-yhteiskunnassa> (käyty 5.2.2026).

Vanhusasiavaltuutettu: Teknologia on osa tulevaisuuden vanhuspalveluita. Blogi 15.7.2025. Saatavilla: <https://vanhusasia.fi/-/teknologia-on-osa-tulevaisuuden-vanhuspalveluita> (käyty 6.2.2026).

World Health Organization (WHO): Human rights. Fact sheet 1.12.2023. Saatavilla: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/human-rights-and-health> (käyty 16.1.2026).

Yhdenvertaisuusvaltuutettu (YVV): Palvelujen tarjoaminen pelkästään digitaalisesti on yhdenvertaisuusongelma. 12.12.2023. Saatavilla: <https://yhdenvertaisuusvaltuutettu.fi/-/palvelujen-tarjoaminen-pelkastaan-digitaalisesti-on-yhdenvertaisuusongelma> (käyty 27.12.2025).

Yle uutiset (STT): Iranin internet-yhteyksien katkos jatkuu kolmatta päivää. 12.1.2026. Saatavilla: <https://yle.fi/a/74-20203710> (käyty 21.1.2026).

Lainkäyttö- ja lainvalvontaratkaisut

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin:

Ahmet Yıldırım v. Turkey, tuomio 18.12.2012.

Cengiz and Others v. Turkey, tuomio 1.12.2015.

Jankovskis v. Lithuania, tuomio 17.1.2017.

Kalda v. Estonia, tuomio 19.1.2016.

Kansalliset ratkaisut:

Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen ratkaisu 25.11.2025. EOAK/4832/2024.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen ratkaisu 26.9.2025. EOAK/5142/2024.

Eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisu 1.9.2025. EOAK/4859/2024.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen sijaisen ratkaisu 25.6.2025. EOAK/4839/2024.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen ratkaisu 2.6.2025. EOAK/1748/2025.

Eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisu 9.2.2005. EOAK/921/4/04.

Korkeimman hallinto-oikeuden tuomio KHO 2006:18.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan ratkaisu 2025. dnro YVTLTK/xx3/2024.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan ratkaisu 2025. dnro YVTLTK/xx4/2024.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun (YVV) ratkaisu 12.9.2023. VVTDno-2023-989.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun (YVV) ratkaisu 27.10.2022. VVTDno-2022-695.

Lyhenteet

Digipalvelulaki = laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta 306/2019

DVV = Digi- ja väestötietovirasto

EIS = Euroopan ihmisoikeussopimus

EIT = Euroopan ihmisoikeustuomioistuin

EU = Euroopan unioni

HE = Hallituksen esitys

KHO = Korkein hallinto-oikeus

PL = Perustuslaki 731/1999

THL = Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

TSS-komitea = Yhdistyneiden kansakuntien taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien komitea

TSS-sopimus = Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus SopS 6/1976

vp = Valtiopäivät

WHO = World Health Organization, Maailman terveysjärjestö

YK = Yhdistyneet kansakunnat

1 Johdanto

1.1 Tutkielman aihe ja tausta

Digitalisaatio etenee Suomessa nopeasti, ja Suomi onkin ollut kärkisijalla digitaalisuuden hyödyntämisessä.¹ Internetiä käytetään monipuolisesti arkisten asioiden hoitamiseen, mutta se on myös väylä omien oikeuksien toteuttamiseen.² Digitalisaation myötä myös sosiaali- ja terveyspalvelut ovat digitalisoituneet nopeasti, ja etenkin korona-aika vauhditti etäasioinnin yleistymistä. Etäasiointien määrä onkin moninkertaistunut muutamassa vuodessa, ja erilaisia oirekselyjä ja -arvioita sekä esimerkiksi digitaalisia vastaanottoja hyödynnetään nykyään paljon.³ Sosiaali- ja terveyspalvelujen digitalisaatiolla on potentiaalia tehostaa sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa ja vähentää kustannuksia, mutta digitaalisten palvelujen kehittämisessä on huomiotava kaikenlaiset käyttäjät ja siten palvelujen saavutettavuus.

Digibarometrin 2023 mukaan internetiä käyttävien osuus Suomen väestöstä 10 henkeä kohden vuonna 2021 oli 9,3.⁴ Euroopan komission vuonna 2024 julkaiseman digitaalisen vuosikymmenen tilannetta koskevan raportin mukaan jopa 82 prosentilla suomalaisista oli digitaaliset perustaidot, kun Euroopan unionin (EU) keskitaso oli alle 56 prosenttia. Komission mukaan digitaalisesti tarjottavat julkiset palvelut ovat Suomessa EU:n kärkitasoa, mutta digitaalisia terveyspalveluja tulisi edelleen kehittää. Suomen tulee komission mukaan lisäksi varmistaa, että pääsy digitaalisiin julkisiin palveluihin pysyisi mahdollisimman hyvänä.⁵ Edelleen on olemassa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja, joiden käyttö on nopeampaa ja helpompaa esimerkiksi puhelimitse, jolloin huomiotta jäävät sellaiset ihmistyhvät, joiden on huomattavasti helpompi asioida sähköisten kanavien kautta.⁶ Toisaalta on muistettava, että vaikka internetin käyttö ja digitaalinen osaaminen on Suomessa tilastojen valossa hyvin korkeaa, on edelleen myös ihmisryhmiä, jotka ovat jääneet tai joilla on uhkana jäädä digitalisaation ulkopuolelle. Sosiaali- ja terveysministeriö onkin selvityksessään korostanut, että osaaminen ja tieto vaikuttavat digitaalisten sosiaali- ja terveys-

---

¹ LVM 2023. Digibarometrissa tarkoituksena on mitata digitaalisuuden yhteiskunnallista hyödyntämistä.

² Väite perustuu siihen, että monia kaikille kuuluvia perustavanlaatuisia oikeuksia, kuten sananvapautta ja sivistyksellisiä oikeuksia, voidaan nykyään toteuttaa internetin välityksellä.

³ Kortelainen ym. 2024.

⁴ Ali-Yrkkö ym. 2023, s. 41. Aste oli korkein Norjassa, missä internetiä käytti 10 henkilöä kohden jopa 9,8.

⁵ Valtioneuvosto 2024.

⁶ Ks. esim. tapaukset YVTLTK/xx3/2024 ja YVTLTK/xx4/2024.

palvelujen käyttöön, eivätkä digitaaliset palvelut ole tällä hetkellä yhdenvertaisesti kaikkien käytettävissä. Tämä uhkaa lisätä riskiä sosiaaliseen syrjäytymiseen etenkin haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten keskuudessa. Digitaalisten palvelujen käyttöön voivat vaikuttaa myös niihin kohdistuvat asenteet ja ennakkoluulot.⁷

Internetin ja digitaalisten palvelujen käyttö ei jakaudu Suomessa tasaisesti, vaan tutkimuksissa on havaittu, että esimerkiksi asuinalueella ja iällä on vaikutusta siihen, kuinka paljon henkilö hyödyntää sosiaali- ja terveydenhuollon digitaalisia palveluja. Esimerkiksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) tutkimuksissa on huomattu, että digipalvelujen käyttö on yleisempää Uudenmaan alueella muihin maakuntiin verrattuna ja että ikäihmiset asioivat vain harvoin digitaalisesti sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisen kanssa pääosin osaamattomuuden vuoksi.⁸ Toisaalta digitaalisten palvelujen on huomattu tasa-arvoistavan esimerkiksi vammaisten henkilöiden mahdollisuutta osallistua yhteiskuntaan ja hoitaa asioitaan itsenäisesti.⁹

Sosiaali- ja terveystalvelujen digitalisaation edetessä tulee väistämättä pohdittavaksi, voidaanko oikeutta digitaalisten palvelujen käyttöön pitää jopa perustuslain turvaaman sosiaaliturvan toteutumisen edellytyksenä ja tulisiko kaikkien sosiaali- ja terveystalvelujen, jotka ovat sähköisesti tarjottavissa, olla myös kaikille saatavilla sähköisessä muodossa. Pohdinnassa ei ole kyse siitä, että palvelut olisivat saatavilla ainoastaan internetin kautta, vaan siitä, ovatko tietyt palvelut oleellisesti helpommin saatavilla digitaalisena.

Oikeudesta sosiaaliturvaan säädetään perustuslain (731/1999, PL) 19 §:ssä, joka pitää sisällään oikeuden sosiaali- ja terveystalveluihin.¹⁰ Perustuslakiteksti on harvoin yksiselitteistä, minkä vuoksi sen tulkinnassa joudutaan usein tukeutumaan muihin oikeuslähteisiin. Perustuslaissa ei voida tyhjentävästi avata kaikkia tulkintatilanteita, minkä vuoksi myös lainvalmistelumateriaali on keskeisessä asemassa lainsäätäjän tarkoituksen selvittämisessä.¹¹ Joskus myös lainvalmistelumateriaali saattaa kuitenkin olla jo vuosikymmeniä vanhaa, eikä se silloin ota huomioon kaikkia vallitsevan aikakauden tarpeita. Näin on esimerkiksi oikeutta sosiaaliturvaan sääntelevän PL 19 §:n kohdalla, jonka valmistelumateriaali on peräisin 1990-luvun alkupuolelta.¹² On olennaista,

---

⁷ STM 2025, s. 40.

⁸ Ks. Pennanen ym. 2023 ja Vehko ym. 2025. 65-vuotta täyttäneistä vain noin viidesosa oli asioinut digitaalisesti sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisen kanssa viimeisen vuoden aikana (Vehko ym. 2025, s. 9.) Avaan tilastoja lisää luvuissa 4.1 ja 5.

⁹ Ks. esim. Eriksson 2019, s. 40.

¹⁰ Avaan pykälän sisällön tarkemmin luvussa 2.1.

¹¹ Husa – Jyränki 2021, s. 87–88.

¹² Ks. HE 309/1993 vp.

että myös perustuslakia tulkitaan aikakautemme muuttuvassa ympäristössä, minkä vuoksi digitalisaation vaikutusta perusoikeuksiin on tärkeää tutkia.

Vaikka tutkielmani on ensisijaisesti valtiosääntöoikeudellinen, se liittyy läheisesti myös hallinto-oikeuteen sekä sosiaali- ja terveysoikeuteen. Hallinto-oikeus sääntelee julkishallintoa ja sen toimintaa. Sen alaan kuuluu siten muun muassa viranomaisten toimintaa, menettelyä ja vastuuta koskevat normit.¹³ Sosiaalioikeus ei ole täysin selvärajainen sääntelykokonaisuus, mutta myös se on oma oikeudenalansa omine yleisine oppeineen.¹⁴ Sosiaalioikeuden avulla toteutetaan sosiaalipolitiikkaa, jonka yksi lohko on terveyspolitiikka.¹⁵ Sosiaalioikeus sääntelee näin ollen myös terveydenhuoltoa.

Sosiaalioikeus ja sosiaalipolitiikka ovat läheisessä yhteydessä hyvinvointivaltioon, ja Suomessa ne ovat kehittyneet nopeasti. Hyvinvointivaltioksi Suomi vakiintui 1970- ja 1980-lukujen kuluessa, mutta ensimmäiset askeleet kohti nykyaikaista sosiaalipolitiikkaa otettiin jo ennen sitä.¹⁶ 1900-luvun loppupuolella ja 2000-luvulla on tapahtunut monia sosiaalipolitiikkaankin vaikuttavia käännteitä, kuten Euroopan unioniin liittyminen, talouden kansainvälistyminen sekä ikärakenteen muutos. Myös sosiaalinen eriarvoisuus on lisääntynyt.¹⁷ Sosiaalisten oikeuksien yhdenvertaiseen toteutumiseen pyritään kuitenkin lainsäädännön avulla. Yhdenvertaisuus onkin PL 6 §:ssä suojattu perusoikeus.

Pääsy internetiin on tiiviisti yhteydessä yhdenvertaisuuden toteutumiseen, sillä yhteiskunnan toimintojen siirtyessä verkkoon osallisuus yhteiskuntaan toteutuu yhä enemmän digitaalisten palvelujen välityksellä. Digitalisaatio merkitsee laajaa yhteiskunnallista muutosta, joka toisaalta mahdollistaa sen, että henkilöt voivat helpommin osallistua yhteiskuntaan, mutta lisää myös riskiä epätasa-arvoisten rakenteiden muodostumiseen.¹⁸ Kun palvelut siirtyvät verkkoon, kyky digitaalisten palvelujen käyttämiseen ei ole enää niin sanottu ylimääräinen taito, vaan tosiasiallinen edellytys sille, että henkilö voi olla osallisena yhteiskunnassa. Digitaalinen osallisuus ja syrjäytyminen liittyvät siten läheisesti yhdenvertaisuuteen.

Digitaalisella syrjäytymisellä tarkoitetaan sitä, että ihmiseltä tai ihmisryhmältä estetään täysi pääsy tieto- ja viestintäteknologioiden piiriin, mikä estää heitä osallistumasta yhteiskunnan ta-

---

¹³ Mäenpää 2023, s. 42.

¹⁴ Tuori – Kotkas 2023, s. 2.

¹⁵ Tuori – Kotkas 2023, s. 9–10.

¹⁶ Tuori – Kotkas 2023, s. 43.

¹⁷ Ks. esim. Tuori – Kotkas 2023, s. 76–87.

¹⁸ Paatero 2021.

loudelliseen, sosiaaliseen ja poliittiseen elämään. Digitaalista syrjäytymistä voidaan pitää digitaalisen osallisuuden vastakohtana. Neljä pääasiallista digitaaliseen syrjäytymiseen johtavaa syytä ovat 1) fyysisistä tai taloudellisista syistä johtuva rajoitettu pääsy tieto- ja viestintäteknologioiden piiriin, 2) motivaation puute mukaan lukien ymmärtämättömyys tieto- ja viestintäteknologioiden hyödyistä, 3) rajoitettu digitaalinen lukutaito sekä 4) luottamuksen puute omiin taitoihin ja verkkoturvallisuuteen.¹⁹ Näin ollen *pääsyn estäminen* ei välttämättä tarkoita tosiasiallista estämistä, vaan digitaalinen syrjäytyminen johtuu usein siitä, ettei henkilö halua tai erinäisistä henkilökohtaisista syistä johtuen pysty käyttämään tieto- ja viestintäteknologioita.

Digitaalisen osallisuuden ja syrjäytymisen käsitteisiin liittyy myös *digitaalinen kuilu* tai *digitaalinen kahtiajako*, joka viittaa siihen, että osalle ihmisistä digipalvelujen käyttö on helppoa ja mahdollista, kun toisille se saattaa tuntua vaikealta tai olla jopa mahdotonta. Digitaaliseen kuiluun on tutkimuksissa tunnistettu erilaisia syitä. Jakoon vaikuttaa esimerkiksi se, onko henkilöllä pääsy internetiin sekä tarvittavat resurssit ja taidot sen käyttöön. Digitaalinen kuilu on yhdenvertaisuusongelma, jonka vuoksi palvelujen saatavuuteen tulisi etenkin yhdenvertaisuuden näkökulmasta kiinnittää huomiota.²⁰

Suurimmalle osalle ihmisistä ei ole suurta merkitystä, asioivatko he puhelimitse, paikan päällä vai digitaalisesti, ja asiointitapa määrittyykin yleensä tilanteen ja helppouden mukaan. Osalle pääsy digitaalisten sosiaali- ja terveystalvelujen piiriin saattaa kuitenkin tarkoittaa yhdenvertaisuuden toteutumista ja asioinnin helpottumista, kun osalle digitaalisten palvelujen käyttö tuntuu hankalalta tai ei ole mahdollista. Digitaalisessa kehityksessä ja toisaalta perinteisten palvelujen suunnittelussa saattaa unohtua, ettei kaikilla ole mahdollisuutta asioida puhelimitse tai vastaanotolla tai se saattaa olla heille kohtuuttoman vaikeaa. Myöskään kaikilla ihmisillä, jotka haluaisivat käyttää digitaalisia palveluja, ei ole siihen tosiasiallista mahdollisuutta. Nämä ongelmat muodostavat tutkielmani ytimen.

1.2 Tutkimuskysymykset, aiheen rajaus ja keskeiset käsitteet

Pääsystä internetiin osana perusoikeuksia on tehty jonkin verran kansallista tutkimusta. Pääsy internetiin yhdistetään yleensä sananvapauteen, mutta oikeusoppineet ovat todenneet, että pää-

---

¹⁹ CEDEFOP: Terminology of European education and training policy. <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/vet-glossary/glossary/digitale-uitsluiting> (14.12.2025).

²⁰ Ahola – Hirvonen 2021, s. 10.

syä internetiin voidaan pitää myös muiden perus- ja ihmisoikeuksien, kuten taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien (TSS-oikeudet), toteutumisen välineenä.²¹ Pääsyä internetiin perusoikeutena on tutkinut muun muassa *Riikka Koulu* artikkelissaan *Jokakodin laajakaista – pääsy internetiin perusoikeutena*, *Riku Neuvonen* artikkelissaan *Sananvapautta uusin silmin? – Viestinnälliset oikeudet yksilön oikeuksien turvaajina* sekä *Marta Maroni* väitöskirjassaan *The Right to Access The Internet: A Critical Analysis of The Constitutionalisation of The Internet*.²² Siitä, voidaanko oikeus internetiin katsoa kuuluvaksi PL 19 §:ään (oikeus sosiaaliturvaan) on kuitenkin vasta vähän tutkimustietoa etenkin kansallisella tasolla, minkä vuoksi aihetta tarvitsee tutkia enemmän. Ensisijainen tutkimuskysymykseni maisteritutkielmassani on näin ollen seuraava:

Millä edellytyksillä oikeus internetiin voidaan katsoa kuuluvaksi perustuslain 19 §:ään?

Tutkin aihetta kahdesta eri näkökulmasta, kahden apukysymyksen kautta, mikä auttaa minua vastaamaan ensisijaiseen tutkimuskysymykseeni. Yhtenä näkökulmana on *oikeus digitaaliseen asiointiin perusoikeuksien toteutumisen ja palvelujen saavutettavuuden takaamiseksi*, eli oikeus digitaaliseen asiointiin tilanteissa, joissa henkilö ei esimerkiksi vamman vuoksi pysty asioimaan perinteiseen tapaan. Ensimmäinen apukysymyksistäni on näin ollen:

- 1) *Millä perusteella henkilöillä, jotka eivät pysty asioimaan perinteiseen tapaan, on oikeus käyttää sähköisiä palveluja sosiaali- ja terveydenhuollossa asioidessaan PL 19 §:n toteutumiseksi?*

Toisena näkökulmana tutkielmassani on *oikeus digitaaliseen asiointiin digitaalisen osaamisen puuttuessa*. Tässä näkökulmassa pohdittavaksi tulee esimerkiksi viranomaisen velvollisuus antaa digineuvontaa. Vanhemmat ikäluokat kokevat nuorempiin verrattuna enemmän haasteita digitaalisten palvelujen käytössä²³, minkä vuoksi tutkin toisessa näkökulmassa etenkin ikääntyneiden digipalvelujen käyttöä. Otan huomioon kuitenkin myös muut tilanteet, joissa henkilö ei kykene itsenäiseen digitaaliseen asiointiin. Toinen apukysymykseni on siten:

- 2) *Millä perusteella henkilöillä, joilla on esteitä itsenäiseen digitaaliseen asiointiin, on siitä huolimatta oikeus asioida digitaalisesti sosiaali- ja terveydenhuollossa?*

---

²¹ Ks. esim. UNHRC 2011, s. 7.

²² Ks. Koulu 2012, Neuvonen 2019 ja Maroni 2022.

²³ Ks. esim. DVV: Suomalaisten valmiudet ja suhtautuminen viranomaisten digipalvelujen ja digipostin käyttöön. Kansalaistutkimus 10/2025. https://dvv.fi/documents/16079645/236793010/DVV_Digi%20ensin_Kansalaistutkimus%2010-2025.pdf (4.2.2026), s. 13.

Digitalisaation tuoman kehityksen myllerryksessä on tärkeää tutkia, miten digitalisaatio mahdollisesti muuttaa olemassa olevia perusoikeuksia. Tutkimalla oikeutta internetiin valitsemistani näkökulmista on mahdollista selvittää, onko oikeus käyttää internetiä nykyään niin perustavanlaatuisen oikeus, että se voidaan katsoa välttämättömäksi, jotta jokaisen oikeus sosiaaliturvaan voisi toteutua. Aiheeseen liittyvä tutkimus on tärkeää etenkin haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten tarpeiden ja oikeudellisen aseman huomioimiseksi digitalisaation edetessä.

Tutkimuskohteekseni valikoitui PL 19 § tutkimustiedon puutteen ohella siksi, että kyseisessä pykälässä asetetaan valtiolle konkreettinen turvaamisvelvoite. Myös sosiaali- ja terveysalan nopea digitalisaatio tekee PL 19 §:stä mielenkiintoisen tutkimuskohteen. Riku Neuvonen on artikkelissaan käsitellyt pääsyä viestintävälineisiin ja todennut, että maksu- ja toimintakykyisillä kansalaisilla on pääsy kaikkiin palveluihin, mutta vammaisten sekä iäkkäiden henkilöiden oikeuksien rajoitusta kaipaisi lisätutkimusta.²⁴ Tämä kuvastaa hyvin internetiin pääsyn tilannetta Suomessa.

Tutkimuksissa käytetään usein termiä *pääsy internetiin*²⁵, joka yksinkertaisimmillaan tarkoittaa mahdollisuutta muodostaa internet-yhteys.²⁶ Pääsy internetiin on näin ollen tekninen määritelmä sille, miten henkilö pääsee käsiksi internetissä olevaan materiaaliin. Pääsy internetiin ei näkemykseni mukaan ole täysin sama asia kuin *oikeus internetiin*. Oikeus internetiin tai pääsy internetiin ihmisoikeutena viittaavat enemmän pääsyn oikeudelliseen ulottuvuuteen. Käytän siten tutkimuskysymyksessäni ilmaisua oikeus internetiin, sillä se kuvaa mielestäni paremmin tutkimukseni kohdetta. Käytän tutkielmassani kuitenkin myös termiä pääsy internetiin, etenkin oikeudelliseen kontekstiin yhdistettynä tai tarkoittaessani teknistä pääsyä verkkoyhteyden piiriin.²⁷ Pääsy sosiaali- ja terveydenhuollon digitaalisiin palveluihin edellyttää pääosin internet-yhteyttä, minkä vuoksi pääsy internetiin on tutkielmassani niin keskeisessä osassa.

Perinteisellä asioinnilla tarkoitan tutkielmassani etenkin paikan päällä tapahtuvaa asiointia. Sosiaali- ja terveydenhuollossa tämä voi tarkoittaa esimerkiksi vastaanottokäyntejä ja muita fyysisessä ympäristössä tapahtuvia hoitokontakteja. Perinteistä asiointia voi olla myös paikan päällä tapahtuva asioiminen viranomaisen kanssa. *Digitaalisella asioinnilla* tarkoitan digitaalisella laitteella tapahtuvaa asiointia, kuten etävastaanottoja, sähköistä ajanvarausta, sähköisen lomak-

---

²⁴ Neuvonen 2019, s. 1000.

²⁵ Englanniksi *access to internet* tai *internet access*.

²⁶ Cambridge dictionary: Internet access. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/internet-access> (23.1.2026).

²⁷ Ks. esim. luku 3.2., jossa kerron pääsystä internetiin perus- ja ihmisoikeuskysymyksenä.

keen lähettämistä sekä palveluja, joissa voi tehdä oirearvioita tai tarkastella omia terveystietojaan.²⁸ *Puhelinasiointi* putoaa ikään kuin perinteisen asioinnin ja digitaalisen asioinnin väliin. Se on *etäasiointia*, mutta ei digitaalista asiointia. Etäasiointia on myös kirjeitse tapahtuva asiointi.²⁹ *Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluilla* tarkoitan tutkielmassani julkisen vallan järjestämiä sosiaali- ja terveystalvuuja, ja *sosiaaliturvaoikeudella* oikeutta sosiaaliturvaan.

Sosiaaliset oikeudet perustuvat nykyään kansallisten perusoikeuksien lisäksi kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin.³⁰ Tämän vuoksi pidän tärkeänä tuoda tutkielmassani esille myös kansainvälistä ihmisoikeusnäkökulmaa, vaikka tutkimuskysymykseni keskittyikin kansalliseen perusoikeuslainsäädäntöön. Kansalliseen oikeusjärjestelmään tulee jatkuvasti vaikutteita kansainvälistä lainsäädännöstä, ja tietyt EU-asetukset ja kansainväliset sopimukset velvoittavatkin lainsäätäjiä implementoimaan kansainvälisiä säännöksiä Suomen oikeusjärjestelmään. *Aulis Aarnion* mukaan 2000-lukua on leimannut oikeuden ylikansallisuus, mikä pakottaa tuntemaan eri oikeusjärjestelmiä ja -kulttuureja.³¹ Ihmisoikeusnäkökulma täydentää tutkielmassani kansallisen oikeuden tulkintaa.

Tutkimuskohteeni on rajattu pitkälti PL 19 §:n 3 momenttiin, joka koskee sosiaali- ja terveystalvuuja järjestämistä ja väestön terveyden edistämistä. Vähäiselle tarkastelulle jäävät pykälän muut momentit, jotka koskevat muun muassa perustoimeentulon turvaamista ja asumisen oman toimisen järjestämisen edistämistä. Avaan koko pykälän sisällön kuitenkin luvussa 2.1 kokonaiskuvan luomiseksi. Rajaan tutkimuskysymyksistäni lisäksi pois internetiin pääsyn tutkimisen omana itsenäisenä oikeutenaan ja keskityn tutkimaan sitä nimenomaan PL 19 §:n valossa, vaikka tutkijoiden keskuudessa on etenkin kansainvälisesti keskusteltu siitä, voitaisiinko pääsyä internetiin pitää itsenäisenä oikeutena.³²

1.3 Tutkimusmenetit ja -aineisto

Käytän tutkielmassani ensisijaisesti lainopillista eli oikeusdogmaattista tutkimusmenetodia. Lainopissa tutkitaan voimassa olevia oikeusnormeja, ja sen tehtävänä on normien tulkinta ja systematisointi. Lainopin avulla voidaan näin ollen selvittää, mikä on voimassa olevaa oikeutta ja esit-

---

²⁸ Ks. esim. HUS: Sähköiset palvelut. 22.1.2026. <https://www.hus.fi/sahkoiset-palvelut> (20.2.2026) tai Pohde: Digitaaliset palvelut. <https://pohde.fi/palvelut/digitaaliset-palvelut/> (20.2.2026).

²⁹ THL: Digitaaliset palvelut. 30.9.2024. <https://thl.fi/aiheet/sote-palvelujen-johtaminen/kehittyva-palvelujarjestelma/digitaaliset-palvelut> (29.11.2025).

³⁰ Ks. esim. Tuori – Kotkas 2023, s. 6.

³¹ Aarnio 2011, s. 115.

³² Ks. esim. Mildebrath 2021, s. 24–26.

tää tulkintakannanottoja normien merkityssisällöistä sekä systematisoida oikeudenalojen käsitteitä, oikeusperiaatteita ja -teorioita.³³ Lainopin tarkoituksena onkin vastata lainopilliseen tiedonintressiin, jolla tarkoitetaan kysymystä oikeusjärjestyksen sisällöstä. Lainopillinen tiedonintressi voi olla kenellä tahansa, kuten tuomareilla, virkamiehillä, asianajajilla tai maallikoilla.³⁴

Lainoppi voidaan jakaa käytännölliseen ja teoreettiseen lainoppiin, joista käytännöllinen lainoppi antaa lainsoveltajille suunnattuja tulkintasuosituksia. Käytännöllisessä lainopissa kiinnostuksen kohteena ovat esimerkiksi lakitekstien aukot, epäselvyydet tai ristiriidat.³⁵ Käytännöllisen lainopin tarkoituksena on testata teoreettisen lainopin tuottamia teorioita ja systematisointeja.³⁶ Tulkitsen tutkielmassani PL 19 §:n merkityssisältöä, ja tarkoitukseni on löytää vastauksia kyseisen pykälän tulkintaan. Näin ollen hyödynnän tutkielmassani käytännöllistä lainoppia. PL 19 §:ssä on ajankohtaisesti epäselvyyksiä, jotka vaativat uusia tulkintasuosituksia.

Koska tutkimusaiheeni liittyy vahvasti yhteiskunnallisiin ilmiöihin, ilmenee tutkielmassani myös oikeussosiologisia piirteitä. Oikeussosiologia on tutkimusmenetelmä, joka tutkii oikeuden ja yhteiskunnan välisiä vuorovaikutussuhteita ja oikeutta yhteiskunnallisena ilmiönä.³⁷ Oikeussosiologia sijoittuu oikeustieteen ja yhteiskuntatieteen, tarkemmin sosiologian, väliin. Yhteiskuntatieteissä metodit jaetaan yleensä laadullisiin ja määrällisiin, ja oikeussosiologiassakin hyödynnetään tyypillisesti kyselytutkimuksia ja tilastotietoa.³⁸ Oikeussosiologiassa voidaan tutkia esimerkiksi oikeudellisten käytäntöjen suhdetta niihin liittyvään yhteiskunnalliseen kontekstiin. Oikeuden ja yhteiskunnan erottaminen toisistaan täysin on saanut laajasti kritiikkiä eri tahoilta, minkä vuoksi nykyisin katsotaankin, että oikeussosiologiassa tutkitaan oikeutta yhteiskunnassa tai yhteiskunnallisessa kontekstissa, jolloin ne kietoutuvat yhteen.³⁹

Oikeussosiologia näkyy tutkielmassani etenkin digitalisaation ja siihen liittyvän lainsäädännön yhteiskunnallisten vaikutusten arviointina, mikä ylittää perinteisen lainopin rajat. Oikeussosiologiassa keskeisenä tutkimuskohteena on ilmiöiden syyt ja seuraukset, kun lainopissa ei olla samalla tavalla kiinnostuneita näistä. Oikeussosiologian avulla voidaan kuvailla ja selittää oikeudellisia ilmiöitä.⁴⁰ Tutkin esimerkiksi digitaalista yhdenvertaisuutta ja syrjäytymistä lainsäädän-

---

³³ Hirvonen 2011, s. 21–24.

³⁴ Aarnio 2011, s. 1.

³⁵ Rautiainen ym. 2023, luku 3.2.

³⁶ Aarnio 2011, s. 104.

³⁷ Hirvonen 2011, s. 29.

³⁸ Ervasti 2011, s. 68–70.

³⁹ Ervasti 2011, s. 75.

⁴⁰ Ervasti 2011, s. 77.

nön, mutta myös lainsäädännön vaikutuksia konkretisoivien tilastojen kautta. Lainoppi antaa perustan tutkielmalleni, sillä tutkielmani ensisijaisena tarkoituksena on tulkita perustuslain tekstiä muiden oikeuslähteiden kautta. Oikeussosiologia mahdollistaa kuitenkin tutkittavien ilmiöiden syvällisemmän tarkastelun, kun tutkitaan sitä, millainen vaikutus lainsäädännöllä käytännössä on ympäröivään yhteiskuntaan.

Tutkielmassani keskeisenä lähdeaineistona toimivat kansalliset lait, niiden valmistelumateriaali, kansainväliset sopimukset, keskeinen oikeuskirjallisuus sekä aiheeseen liittyvät oikeustapaukset. Kansallisesta lainsäädännöstä keskeisin on perustuslaki, sillä tutkielmani perustuu sen 19 §:n tulkitsemiseen. Myös esimerkiksi laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta (306/2019, digipalvelulaki), hallintolaki (424/2003) sekä yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) ovat keskeisiä tulkittavia lakeja. Kansainvälisistä sopimuksista merkittävimpiä ovat Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus (6/1976, TSS-sopimus) sekä Euroopan sosiaalinen peruskirja (SopS 78/2002). Oikeustapauksista keskeisimpiä ovat eduskunnan oikeusasiamiehen, yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan sekä yhdenvertaisuusvaltuutetun ratkaisut. Aiheeseeni liittyviä oikeustapauksia on melko vähän saatavilla, joten olen hyödyntänyt tutkielmassani kaikkia saamiani oikeustapauksia, jotka liittyvät tutkimusaiheeseeni. Edellä mainitun aineiston lisäksi hyödynnän tutkimustietoa digipalvelujen käytöstä sosiaali- ja terveydenhuollossa, sillä sen avulla on mahdollista saada kokonaiskuva siitä, miten laajasta ilmiöstä on kyse.

1.4 Tutkielman rakenne

Tutkielmani jakautuu johdannon ja johtopäätösten lisäksi neljään päälukuun. Luvussa 2 käsittelem sosiaalisia oikeuksia perus- ja ihmisoikeuksina kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Tarkastelen lisäksi julkisen vallan velvollisuutta turvata sosiaalisten oikeuksien toteutuminen, sillä sosiaalisten oikeuksien toteutuminen edellyttää julkiselta vallalta aktiivisia toimia.⁴¹ Koska internetin ymmärtäminen oikeudellisessa kontekstissa on tutkielmani kannalta tärkeää, siirryn luvussa 3 käsittelemään internetiä oikeudellisesta näkökulmasta ja tutkimaan pääsyä internetiin perus- ja ihmisoikeutena.

Luvussa 4 tutkin digipalvelujen käyttöä ja saavutettavuutta Suomessa etenkin sosiaali- ja terveydenhuoltoon liittyvien digipalvelujen näkökulmasta. Hyödynnän kyseisessä luvussa tutkimustietoa digipalvelujen käytöstä eri väestöryhmien keskuudessa. Myös digipalvelulain tulkitseminen

---

⁴¹ Viljanen 2011, luku IV, kappale 1.

on keskeisessä osassa, kun tutkin julkisen vallan velvollisuutta edistää näiden palvelujen saavutettavuutta.

Luku 5 on tutkielmani kannalta käytännössä kaikista olennaisin, sillä käsittelen siinä tarkemmin tutkimuskysymyksiäni. Tutkin siinä oikeutta digitaaliseen asiointiin perinteisen asioinnin sijaan ja hyödynnän keskeistä oikeuskäytäntöä tutkimuskysymysteni ratkaisemiseksi. Olen jakanut luvun siten, että käsittelen omissa alaluvuissaan oikeutta digitaaliseen asiointiin palvelujen saavutettavuuden takaamiseksi ja oikeutta digitaaliseen asiointiin digitaalisen osaamisen puuttuessa. Viimeisessä alaluvussa tutkin internetiä sosiaaliturvaoikeusien toteutumisen edellytyksenä. Syvennyn kyseisessä luvussa tarkemmin PL 19 §:n sisällön tulkitsemiseen ja internetin sekä digitaalisten palvelujen merkitykseen sosiaaliturvaoikeuden toteuttajana.

Lopuksi tarkastelen vielä lyhyesti oikeutta perinteiseen asiointiin digitaalisen sijaan. Vastakkaisen näkökulman tutkiminen on tutkielmassani olennaista, sillä se antaa aiheesta kokonaiskuvan. Suomessa on paljon etenkin ikääntyneitä henkilöitä, joille digitaalinen asiointi ei ole mielekästä tai puuttuvien digitaalisten taitojen vuoksi edes mahdollista ja jotka eivät siksi käytä digitaalisia palveluja itsenäisesti.⁴² Näin ollen on tarpeen selvittää myös perinteisen asioinnin mahdollisuutta sosiaali- ja terveydenhuollossa.

---

⁴² Ks. esim. Vanhusasiavaltuutettu: Kannanotto: Ikääntyneiden ihmisten yhdenvertainen asema on turvattava digitalisoituneessa yhteiskunnassa. 11.3.2025. <https://vanhusasia.fi/-/kannanotto-ikaantyneiden-ihmisten-yhdenvertainen-asema-on-turvattava-digitalisoituneessa-yhteiskunnassa> (5.2.2026).

2 Sosiaaliset oikeudet perus- ja ihmisoikeusjärjestelmässä

2.1 Oikeus sosiaaliturvaan perus- ja ihmisoikeutena

TSS-oikeuksia on tapana nimittää toisen sukupolven perus- ja ihmisoikeuksiksi. Tällä viitataan siihen, että TSS-oikeuksien on katsottu poikkeavan huomattavasti ensimmäisen sukupolven vapausoikeuksista. TSS-oikeuksilla on ennen kaikkea positiivisia oikeusvaikutuksia, kun vapausoikeuksien oikeusvaikutukset ovat negatiivisia.⁴³ TSS-oikeudet edistävät yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta, ja vaikka ne eroavatkin vapausoikeuksista, niiden voidaan katsoa takaavan sellaiset olosuhteet, joita vapausoikeuksien toteutuminen edellyttää.⁴⁴ Sosiaaliset oikeudet voidaan jaotella kansainvälisesti turvattuihin *sosiaalisiin ihmisoikeuksiin*, perustuslaissa turvattuihin *sosiaalisiin perusoikeuksiin* sekä tavallisessa lainsäädännössä turvattuihin *sosiaalisiin oikeuksiin*. Ihmisoikeussopimusten ja perustuslain tasolla puhutaan usein laajemmin TSS-oikeuksista ja sosiaalisten oikeuksien termiä saatetaan käyttää lisäksi taloudellisiin ja sivistyksellisiin oikeuksiin viitattaessa.⁴⁵ Syvennyn tutkielmassani kuitenkin nimenomaan sosiaali- ja terveydenhuoltoon, minkä vuoksi en tässä tutkielmassa tarkoita sosiaalisten oikeuksien käsitteellä taloudellisia tai sivistyksellisiä oikeuksia.

Kuten olen edellä tuonut esille, oikeudesta sosiaaliturvaan säädetään kansallisella tasolla perustuslain 19 §:ssä. Oikeus sosiaaliturvaan pitää sisällään oikeuden sekä sosiaali- että terveyspalveluihin. Pykälän ensimmäisen momentin mukaan jokaisella on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon, mikäli henkilö ei itse pysty hankkimaan itselleen ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa. Jokaisella on toisen momentin mukaan oikeus perustoimeentulon turvaan työttömyyden, sairauden, työkyvyttömyyden ja vanhuuden aikana. Myös lapsen syntymä ja huoltajan menetys ovat perusteita perustoimeentulon turvaamiselle. Pykälän kolmas momentti on tutkielmani kannalta kaikista merkittävin, sillä se velvoittaa julkisen vallan turvaamaan jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistämään väestön terveyttä. Myös lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu on kolmannen momentin mukaan turvattava ja oikeutta asumiseen neljännen momentin mukaan edistettävä. Perustuslain 19 §:ssä tarkoitettuja sosiaalipalveluja ovat esimerkiksi vammaispalvelut, päihdehuolto, kotipalvelut, perheneuvonta sekä sosiaalityö.

---

⁴³ Positiiviset oikeusvaikutukset edellyttävät valtiolta aktiivisia toimia, kun negatiiviset oikeusvaikutukset edellyttävät, että julkinen valta pidättäytyy loukkaamasta oikeuksia. Kerron aiheesta lisää luvussa 2.2.

⁴⁴ Tuori 2011, luku III, kappale 15.

⁴⁵ Tuori – Kotkas 2023, s. 223.

Terveyspalveluja ovat sen sijaan esimerkiksi terveysneuvonta, sairaalat, äitiyshuolto ja avosairaanhoito.⁴⁶

Hallituksen esityksen mukaan PL 19 §:llä on läheinen yhteys oikeutta elämään suojaavaan PL 7 §:ään.⁴⁷ Oikeus sosiaaliturvaan onkin hyvin keskeinen oikeus inhimillisen elämän toteutumisen kannalta. Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunta toi hallituksen esityksestä 309/1993 antamassaan lausunnossa esiin näkemyksensä siitä, että nykyisen perustuslain 19 §:n 1 momentissa säädetty oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon voitaisiin sisällyttää oikeutta elämään suojaavaan nykyiseen PL 7 §:ään.⁴⁸ Perustuslakivaliokunta katsoi kuitenkin, että on selkeämpää, jos kaikki sosiaaliturvaa koskevat säännökset on sisällytetty samaan pykälään.⁴⁹ PL 19 §:n 1 momentti eroaa muista 19 §:n momenteista siten, että kyseinen momentti luo yksilöille subjektiivisen oikeuden välttämättömään huolenpitoon ja toimeentuloon. Kyseistä momenttia sovelletaan kuitenkin oikeuskäytännössä harvoin suoraan. Perustuslain 19 §:n 2–4 momenttien säännöksillä on sen sijaan *toimeksiantovaikutus*, eli ne velvoittavat julkista valtaa ryhtymään toimenpiteisiin kyseisten oikeuksien toteuttamiseksi. Toimeksiantosäännökset eivät perusta yksilöille subjektiivisia oikeuksia.⁵⁰

PL 19 §:n kolmannessa momentissa ei ole erikseen säädetty siitä, millä tavoin sosiaali- ja terveyspalvelut tulisi järjestää. Hallituksen esityksen mukaan julkisyhteisöillä ei ole velvollisuutta järjestää kaikkia sosiaali- ja terveyspalveluja, mutta riittävät palvelut on turvattava lainsäädännön avulla. Riittävillä palveluilla tarkoitetaan sellaisia palveluja, jotka luovat jokaiselle *edellytykset toimia yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä*. Olennaista on, että julkinen valta turvaa jokaiselle sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuuden.⁵¹ Tulee kuitenkin huomioida, ettei palvelujen saatavuus välttämättä vielä tarkoita sitä, että kaikilla olisi tosiasiallinen pääsy palvelujen piiriin.

---

⁴⁶ Husa – Jyränki 2021, s. 215.

⁴⁷ HE 309/1993 vp, s. 69. Kyseisessä hallituksen esityksessä oikeus elämään sisältyi vielä PL 6 §:ään, mutta uudessa hallitusmuodossa kyseinen oikeus on siirretty PL 7 §:ään.

⁴⁸ StVL 5/1994 vp, s. 2. Hallituksen esityksessä 309/1993 oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon oli sijoitettu 15 a §:n 1 momenttiin.

⁴⁹ PeVM 25/1994 vp, s. 10.

⁵⁰ Kotkas 2013, s. 219–220.

⁵¹ HE 309/1993 vp, s. 71. Uudemman hallituksen esityksen HE 1/1998 vp, s. 80 mukaan uusi PL 19 § vastaa aiemman hallitusmuodon 15 a §:ää, minkä vuoksi nykyisen PL 19 §:n perustelujen tarkasteltaessa on syytä tarkastella aiempaa hallituksen esitystä. Uudemmassa hallituksen esityksessä ei ole 19 §:n osalta yhtä laajoja perusteluita kuin vanhemmassa hallituksen esityksessä.

Yhdistyneiden kansakuntien (YK) taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien komitean (TSS-komitea) mukaan oikeus terveyteen sisältää neljä perusedellytystä: *saatavuus, saavutettavuus, hyväksyttävyyys ja laatu*.⁵² Saatavuus sisältää sen, että valtio takaa kansalaisilleen muun muassa sairaaloita, lääkkeitä ja koulutettuja terveydenalan ammattilaisia. Saavutettavuus tarkoittaa sitä, että jokaisella on pääsy terveyspalvelujen piiriin. Pääsyyn sisältyy syrjimättömyys, fyysinen saavutettavuus, taloudellinen saavutettavuus sekä pääsy tietoon, johon kuuluu oikeus etsiä, vastaanottaa ja jakaa terveyteen liittyvää tietoa luottamuksellisesti. Saavutettavuus tulee huomioida etenkin heikossa asemassa olevien ihmisryhmien kohdalla. Hyväksyttävyyys puolestaan sisältää terveyspalvelujen kulttuurisen asianmukaisuuden ja lääketieteellisen etiikan noudattamisen, ja laatu velvoittaa valtiot huolehtimaan osaavasta terveydenhuollon henkilöstöstä ja hyvälaatuisesta terveydenhuollosta.⁵³ Maailman terveysjärjestön (WHO) mukaan laadukas terveyspalvelu on turvallinen, tehokas, ihmiskeskeinen, oikea-aikainen, tasapuolinen, eheä ja suorituskykyinen.⁵⁴

Myös oikeus sosiaaliturvaan sisältää neljä perusedellytystä: *saatavuus, sosiaaliset riskit ja varautuminen, riittävyys sekä saavutettavuus*.⁵⁵ Tässä yhteydessä saatavuus edellyttää, että sosiaaliturvajärjestelmä on käytettävissä ja että sillä varmistetaan etuuksien tarjoaminen sosiaalsiin riskeihin⁵⁶ varautumiseksi. Riittävyys pitää sisällään sen, että etuudet ovat tarpeeksi suuria riittävän elintason ylläpitämiseksi. Valtion tulee etuuksia myönnettäessä ottaa huomioon ihmisarvon kunnioittaminen ja yhdenvertaisuus. Saavutettavuus pitää sisällään kattavuuden, kelpoisuuden, kohtuuhintaisuuden, osallistamisen ja tiedottamisen sekä fyysisen pääsyn. Näin ollen sosiaaliturvajärjestelmän tulisi olla koko väestön käytettävissä ilman syrjintää ja olla läpinäkyvä sekä kohtuuhintainen. Sosiaalipalvelujen tulisi lisäksi olla fyysisesti saavutettavissa kaikille. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää siihen, että sosiaalipalvelut ovat saavutettavissa vammaisille, maahanmuuttajille ja syrjäisillä alueilla asuville.⁵⁷

---

⁵² Englanniksi availability, accessibility, acceptability ja quality. Näistä englanninkielisistä termeistä käytetään tunnetusti lyhennettä AAAQ.

⁵³ GC no. 14 2000, s. 4–5. Kommentti koskee nimenomaan oikeutta terveyteen, sillä TSS-sopimuksen 12 artikla, jota kommentti koskee, ei sisällä mainintaa sosiaalihuollosta, vaan siitä on erikseen säädetty TSS-sopimuksen 9 artiklassa.

⁵⁴ WHO: Human rights. Fact sheet. 1.12.2023. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/human-rights-and-health> (16.1.2026). Kohta Core components of the right to health.

⁵⁵ Englanniksi availability, social risks and contingencies, adequacy ja accessibility.

⁵⁶ Sosiaaliset riskit sisältävät esimerkiksi vanhuuden, työttömyyden, sairauden, vammaisuuden ja vanhempainvapaan. Nämä kaikki uhkaavat vaarantaa henkilön toimeentulon, mikäli sosiaaliturvajärjestelmä ei ole toimiva. Niihin varautuminen on siksi tärkeää.

⁵⁷ GC no. 19 2008, s. 4–9.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista säädetään kansallisella tasolla tarkemmin sosiaalihuoltolaissa (1301/2014) ja terveydenhuoltolaissa (1326/2010). Näissä laeissa säädetään esimerkiksi siitä, millaisia palveluja on saatavissa ja kuka niitä voi hyödyntää. Laissa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021, sote-järjestämislaki) säädetään sen sijaan nimensä mukaisesti sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä. Sote-järjestämislain 4 §:n 2 momentin mukaan hyvinvointialueen on turvattava järjestämisvastuullaan olevien sosiaali- ja terveysten esteettömyys ja saavutettavuus.

Sosiaaliset ihmisoikeudet on tunnustettu monessa kansainvälisessä sopimuksessa ja julistuksessa. Jo vuoden 1948 YK:n ihmisoikeuksien julistuksen 22 artiklassa todetaan jokaisen oikeus sosiaaliturvaan sekä taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumiseen. TSS-sopimuksen 12 artiklan 1 kohdassa määrätään oikeudesta nauttia korkeimmasta saavutettavissa olevasta ruumiin- ja mielenterveydestä. Artiklan 2 kohdan d alakohdan mukaan jokaisen sopimusvaltion tulee ryhtyä sellaisiin välttämättömiin toimenpiteisiin, jotka turvaavat jokaiselle olosuhteet päästä lääkäriin tai sairaalaan sairaustapauksissa. Artiklassa ei konkreettisesti määritellä, miten nämä palvelut tulisi järjestää ja millaisia palveluja tulisi olla saatavilla, mutta se määrittää minimitason palvelujen tarjoamiselle. Oikeudesta sosiaaliturvaan määrätään sen sijaan 9 artiklassa, jonka mukaan sopimusvaltioiden tulee tunnustaa kaikille oikeus sosiaaliturvaan ja sosiaalivakuutukseen.

TSS-komitean yleiskommentin mukaan TSS-sopimuksen 12 artiklassa tunnustettu oikeus terveyteen on riippuvainen ja läheisesti yhteydessä muihin ihmisoikeuksiin, kuten yhdenvertaisuuteen, syrjimättömyyteen, tiedonsaantioikeuteen ja yhdistymisvapauteen. Artikla ei koske ainoastaan terveydenhuoltoa, vaan muillakin tavoin terveellistä elinympäristöä. Artiklaan sisältyy oikeus erilaisiin palveluihin, olosuhteisiin, hyödykkeisiin ja järjestelyihin, jotka mahdollistavat korkeimman saavutettavissa olevan terveydentilan saavuttamisen. Yleiskommentin mukaan oikeus terveyteen onkin laaja-alainen oikeus, joka kattaa myös terveyden perustavanlaatuiset taustatekijät, joista yksi on pääsy terveyteen liittyvään tietoon.⁵⁸ Näin ollen on selvää, että oikeus terveyteen pitää sisällään paljon muutakin kuin terveysten tarjoamisen. Yleiskommentin mukaan

---

⁵⁸ GC no. 14 2000, s. 2–3.

myös yhdenvertainen pääsy terveystalvelujen piiriin on tärkeää ja valtioilla on tästä erityinen vastuu.⁵⁹ Yleiskommentissa TSS-sopimuksen 9 artiklasta painotetaan sosiaaliturvajärjestelmän yhdenvertaisuutta sekä syrjimättömyyden ja tasa-arvon toteutumista sosiaaliturvajärjestelmää hyödynnettäessä.⁶⁰

Euroopan sosiaalisen peruskirjan 11 artiklassa turvataan oikeus terveyden suojeluun ja 12 artiklassa oikeus sosiaaliturvaan. 11 artiklan mukaan sopimuspuolten tulee sitoutua joko itsenäisesti tai yhteistyössä julkisten tai yksityisten järjestöjen kanssa ryhtymään toimenpiteisiin, joiden tarkoituksena on mahdollisuuksien mukaan poistaa terveyttä heikentävät tekijät, järjestää neuvontapalveluja terveyden edistämiseksi, rohkaista ottamaan vastuuta omaa terveyttä koskevissa asioissa sekä ehkäistä tartuntatauteja ja muita sairauksia ja onnettomuuksia. 12 artiklan mukaan sopimuspuolten tulee sitoutua sosiaaliturvajärjestelmän luomiseen ja ylläpitoon vähintään Euroopan sosiaaliturvakoodin edellyttämällä tasolla, pyrkimään asteittain nostamaan sosiaaliturvajärjestelmän tasoa ja ryhtymään muun muassa sellaisiin toimenpiteisiin, jotka varmistavat muiden sopimuspuolten kansalaisten tasavertaisen kohtelun ja sosiaaliturvaoikeuksien myöntämisen, säilyttämisen ja jatkamisen. Euroopan sosiaalisessa peruskirjassa määrätään EU:n perusoikeuskirjaa laajemmin sosiaalisista oikeuksista, mutta myös EU:n perusoikeuskirja sisältää sosiaali- ja terveydenhuoltoon liittyvää sääntelyä.

YK:n yleissopimuksessa vammaisten henkilöiden oikeuksista (SopS 27/2016) määrätään kaikkien vammaisten henkilöiden sosiaalisista oikeuksista. Artikla 25 koskee terveyttä, ja siinä määrätään yhdenvertaisesta terveydenhuollosta vammaisille henkilöille suhteessa muuhun väestöön. Artiklassa 28 määrätään vammaisten henkilöiden sosiaaliturvasta. Sopimusta on sovellettu Suomessa vuodesta 2016 alkaen, minkä lisäksi vammaisten henkilöiden oikeuksista säädetään kansallisella tasolla esimerkiksi vammaispalvelulaissa (675/2023).

2.2 Julkisen vallan velvollisuus turvata sosiaalisten oikeuksien toteutuminen

Perus- ja ihmisoikeuksia sovelletaan harvoin suoraan, mutta niitä pidetään usein laintulkinnan lisäargumentteina. Perusoikeusmyönteinen laintulkinta edellyttää, että lakia tulkittaessa ja sovellettaessa otetaan huomioon perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Perus- ja ihmisoikeudet

---

⁵⁹ GC no. 14 2000, s. 7.

⁶⁰ GC no. 19 2008, s. 9–10.

ovat ikään kuin moraalissäätöjä säädösten muodossa. Perusoikeuksien tulkitsijan tulee olla tulkinnessaan puolueeton, mikä ilmentää lainopin ja lainkäytön objektiivisuuden vaatimusta.⁶¹ Perustuslain 22 §:n mukaan julkisella vallalla on velvollisuus turvata kaikkien perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Julkisella vallalla on perusoikeuksien suhteen kaksi toisilleen vastakkaista tehtävää. Sen tulee ensinnäkin kunnioittaa perusoikeuksia, eli pidättäytyä niiden loukkaamisesta. Näin ollen perusoikeudet asettavat valtion toimijoille rajat yksilöiden kunnioittamiseksi, eikä yksilöillä ole mahdollisuutta äänioikeuttaan käyttämällä antaa valtaa rajoittaa perusoikeuksia. Perusoikeudet ja demokratia voidaankin nähdä toistensa edellytyksinä. Perusoikeuksien kunnioittamisen näkökulmasta uhkana nähdään nimenomaan lainsäätäjät, minkä vuoksi perusoikeuksia saa rajoittaa ainoastaan silloin, kun sallitut rajoitusedellytykset täyttyvät.⁶²

Pelkkä perusoikeuksien passiivinen kunnioittaminen ei sellaisenaan riitä, vaan julkiselta vallalta tarvitaan myös aktiivisia toimia perusoikeuksien toteuttamiseksi. Etenkin taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet edellyttävät julkiselta vallalta toimia perusoikeuksien turvaamiseksi ja edistämiseksi.⁶³ Perustuslain esitöissäkin on todettu, ettei ole riittävää, että julkinen valta ainoastaan jättää puuttumatta perusoikeuksiin, vaan perusoikeuksien toteutuminen edellyttää usein nimenomaan julkisen vallan aktiivisia toimenpiteitä. Turvaamisvelvollisuus pätee myös kansainvälisissä sopimuksissa määrättyihin ihmisoikeuksiin ja koskee oikeuksien toteutusta myös yksityisten keskinäisissä suhteissa, joihin julkinen valta ei ulotu. Olennaista on muutoilla pykälät siten, että niiden vaikutusala ulottuu myös tällaisiin suhteisiin. Se, millä tavalla perusoikeudet on turvattava, on tapauskohtaista riippuen siitä, mistä perusoikeudesta on kyse. Olennaisinta on kuitenkin perusoikeuksia turvaavien lakien säätäminen ja taloudellisten varojen kohdentaminen perusoikeuksien toteutumista edistäviin toimenpiteisiin.⁶⁴

Valtion velvollisuutta sosiaaliturvan järjestämiseen voidaan ilmentää yksinkertaisesti kolmiporaisen mallin kautta, jota valtioneuvoston kanslia on kuvannut selvityksessään. Mallin ensimmäinen porras on *elämän edellyttävä turva* (PL 7 §:n 1 mom.). Tähän kuuluu esimerkiksi ravinto, terveydenhuolto sekä asuminen. Toiseen portaaseen, joka kuvastaa *ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa* (PL 19 §:n 1 mom.), kuuluu lisäksi joitakin sosiaalisia ja kulttuurisia tarpeita, joista

---

⁶¹ Aarnio 2011, s. 84–86.

⁶² Viljanen 2011, luku IV, kappale 1. Sallittuja rajoitusedellytyksiä ovat lailla säätämisen vaatimus, täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimus, hyväksyttävyyysvaatimus, ydinalueen koskemattomuuden vaatimus, suhteellisuusvaatimus, oikeusturvavaatimus ja ihmisoikeusvelvoitteiden noudattamisen vaatimus. Viljanen 2011, luku 2, kappale 3.

⁶³ Viljanen 2011, luku IV, kappale 1.

⁶⁴ HE 309/1993 vp, s. 75.

yhdeksi luetellaan tietoliikennekulut. Ihmisarvoisen elämän edellyttämä turva menee pidemmälle kuin elämän edellyttävä turva. Kolmantena portaana esitetään *perustoimeentulon turva* (PL 19 §:n 2 mom.), johon kuuluu laajemmin sosiaalisia oikeuksia. PL 19 §:n 1 momentissa tarkoitettu kaikille kuuluva vähimmäisturva on taattava myös poikkeusolojen aikana.⁶⁵

PL 19 §:n 3 momentissa turvattu oikeus sosiaaliturvaan sisältää toimeksiannon sekä julkiselle vallalle että lainsäätäjälle. Julkisen vallan tulee turvata kaikille riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut, ja lainsäätäjän on säädettävä tarkemmin kyseisen velvollisuuden toteuttamisesta. Toimeksiannot kohdistuvat ensi kädessä valtioon, mutta laissa voidaan määrätä tehtäviä myös kunnille ja hyvinvointialueille. Säännöksessä ei edellytetä, että julkisyhteisöt tuottaisivat kaikki sosiaali- ja terveyspalvelut, vaan kyse on näiden palvelujen saatavuuden turvaamisesta.⁶⁶ Palvelut on järjestettävä siten, että jokaisella on tosiasiallinen mahdollisuus hyödyntää niitä.⁶⁷

TSS-komitean TSS-sopimuksen 12 artiklasta antaman yleiskommentin mukaan artiklassa määrätyn oikeuden terveyteen kunnioittaminen pitää sisällään esimerkiksi sen, ettei pääsyssä terveydenhuollon palvelujen piiriin syrjitä ketään henkilön taustan perusteella. 12 artiklassa määrätyn oikeuden turvaaminen pitää sen sijaan sisällään esimerkiksi sellaisen lainsäädännön luomisen, joka mahdollistaa yhdenvertaisen pääsyn terveyspalvelujen piiriin.⁶⁸ Kunnioittamis- ja turvaamisvelvoitteen lisäksi voidaan puhua valtion toteuttamisvelvoitteesta⁶⁹. Komitean mukaan valtion toteuttamisvelvoite voidaan jakaa kolmeen osaan: helpottamiseen, tarjoamiseen ja edistämiseen. Helpottaminen edellyttää valtion toimia yksilöiden ja yhteisöjen auttamiseksi, jotta heillä olisi mahdollisuus nauttia oikeudesta terveyteen. Tarjoaminen edellyttää valtiolta terveyden mahdollistavan oikeuden toteuttamista silloin, kun yksilöt tai ryhmät eivät heistä riippumattomista syistä itse pysty toteuttamaan kyseistä oikeutta käytettävissään olevilla keinoilla. Edistämisvelvoite sisältää esimerkiksi tutkimustoiminnan, haavoittuvaisten ihmisryhmien ja erityistarpeiden huomioon ottamisen terveydenhuollossa, informaation jakamisen terveellisistä elämäntavoista sekä ihmisten tukemisen heidän terveyteensä liittyvissä valinnoissa.⁷⁰

Muun muassa perustuslakivaliokunta on korostanut, että palvelujen riittävyyden arvioinnissa tulee ottaa huomioon yksilölliset tekijät. Hoidon saantia ohjaa näin ollen *tarveperiaate*. Palvelujen

---

⁶⁵ VNK 2023, s. 26.

⁶⁶ Tuori – Kotkas 2023, s. 304.

⁶⁷ Tuori 2011, luku III, kappale 15.

⁶⁸ GC no. 14 2000, s. 12. Kunnioittamisen ja turvaamisen englanninkieliset termit ovat *respect* ja *protect*.

⁶⁹ Englanniksi *fulfill*.

⁷⁰ GC no. 14 2000, s. 13–14. Helpottamisen, tarjoamisen ja edistämisen termeistä käytetään englanniksi termejä *facilitate*, *provide* ja *promote*.

tulee olla riittäviä jokaiselle jokaisessa tilanteessa ja niitä tarjottaessa tulee huomioida määrällinen ja laadullinen ulottuvuus. Terveyspalvelujen riittävyden arvioinnissa tulee huomioida myös lääketieteelliset arviot, eli pelkän oikeudellisen lähestymistavan huomioiminen ei ole riittävää.⁷¹ Eduskunnan oikeusasiamies on Fabryn taudin hoitoon liittyvässä ratkaisussaan todennut, ettei hoitoa voida evätä henkilöltä resurssien puutteen vuoksi, vaan palvelujen saatavuuden perustana tulee olla potilaan terveydentilaan perustuva tarve.⁷²

Julkisen vallan velvollisuus turvata oikeus sosiaaliturvaan konkretisoituu hallintolain säännösten kautta. Hallintolain 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on toteuttaa ja edistää hyvää hallintoa ja oikeusturvaa hallintoasioissa sekä edistää hallinnon palvelujen laatua ja tuloksellisuutta. Hallintolaissa säädetään lain 2 §:n 1 momentin mukaan hyvän hallinnon perusteista ja hallintoasiassa noudatettavasta menettelystä. Lain 2 §:n 2 momentin mukaan lakia sovelletaan valtion viranomaisissa, hyvinvointialueiden ja hyvinvointiyhtymien viranomaisissa, kunnallisissa viranomaisissa, itsenäisissä julkisoikeudellisissa laitoksissa sekä eduskunnan virastoissa ja tasavallan presidentin kansliassa. Lakia sovelletaan 2 §:n 3 momentin mukaan lisäksi valtion liikelaitoksissa, julkisoikeudellisissa yhdistyksissä sekä yksityisissä niiden hoitaessa julkisia hallintotehtäviä.

Hallintolain säännöksiä sovelletaan näin ollen hallinnollisessa päätöksenteossa sekä sellaisen julkisen hallintotehtävän hoitamisessa, johon ei liity oikeusvaikutuksia. Hallintolaissa säädetään lisäksi hallintoasiassa noudatettavista menettelyistä, joilla on merkitystä hallintopäätökseen johtavissa asioissa. Hallintoasiassa voi olla kyse viranomaisen omasta aloitteesta tehdystä ratkaisusta tai esimerkiksi viranomaiselle esitetystä vaatimuksesta. Hallintoasioiksi ei katsota hallintotoimia, jotka eivät johda hallintopäätöksen tekemiseen tai valmisteluun. Näin ollen asiat, joista ei voi valittaa hallinto-oikeuteen, eivät ole hallintoasioita. Esimerkiksi hoitotoimen suorittamista ei katsota hallintoasiaksi.⁷³ Sen sijaan esimerkiksi Kansaneläkelaitoksen ja hyvinvointialueen antamat päätökset kuuluvat hallintolain soveltamisalaan, minkä vuoksi hallintolaki liittyy keskeisesti tutkielmaani.

Hallintolain 2 luvussa säädetään hyvän hallinnon perusteista ja 2 luvun 6 §:ssä hallinnon oikeusperiaatteista. 6 §:n mukaan viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti ja käytettävä toimivaltaansa vain laissa säädettyihin tarkoituksiin. Viranomaisen toimien on oltava

---

⁷¹ Mutanen – Järvinen – Vikman 2011, s. 106.

⁷² Ks. EOAK/921/4/04. Tapaus on kuitenkin herättänyt paljon keskustelua ja nykyään on myös argumentoitu, etteivät julkisen terveydenhuollon resurssit ole pitkään aikaan riittäneet PL 19 §:n täysivaltaiseksi toteuttamiseksi (Mutanen – Järvinen – Vikman 2011, s. 107 ja 110).

⁷³ HE 72/2002 vp, s. 45–47.

puolueettomia ja oikeasuhtaisia tavoiteltuun päämäärään nähden sekä suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia. Periaatteisiin kuuluu siis *yhdenvertaisuus, objektiviteetti, suhteellisuus, tarkoitussidonnaisuus ja luottamuksensuoja*. Myös siitä, voidaanko *kohtuutta* pitää yhtenä periaatteena, on ollut keskustelua oikeusoppineiden kesken.⁷⁴

Yhdenvertaisuusperiaate pitää sisällään tasapuolisen kohtelun vaatimuksen ja johdonmukaisen hallintotoiminnan. Samanlaiset asiat tulee näin ollen ratkaista keskenään samalla tavalla. Objektiviteettiperiaatteen mukaan viranomaisen ei saa perustaa ratkaisuaan esimerkiksi henkilökohtaisiin mieltymyksiin, vaan asia on ratkaistava objektiivisesti perustellulla tavalla. Suhteellisuusperiaatteen mukaan käytettävän keinon on oltava oikeassa suhteessa päämäärään nähden, eli suhteellisuusperiaate kieltää kohtuuttomien keinojen käytön. Tarkoitussidonnaisuuden periaate edellyttää, että viranomaisen käyttää toimivaltaansa ainoastaan sellaiseen tarkoitukseen, jota varten toimivalta on luotu. Luottamuksensuojan periaate edellyttää, että henkilöt voivat luottaa viranomaisten virheettömään ja oikeasuhtaiseen toimivallan käyttöön sekä hallintopäätösten pysyvyyteen. Kohtuusperiaate liittyy sellaisten tilanteiden huomioon ottamiseen, joissa ratkaisun tulisi poiketa muutoin noudatettavasta linjasta. Tässä voi olla kyse tietyistä kohtuullisista vapautuksista.⁷⁵

Muista hyvän hallinnon perusteista on säädetty hallintolain 7–10 §:ssä. 7 §:n mukaan asiointi viranomaisessa on järjestettävä siten, että asioiva henkilö saa asianmukaisesti hallinnon palveluja ja että viranomaisen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti. Viranomaisen on 8 §:n mukaan annettava toimivaltansa mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää maksutonta neuvontaa ja vastattava hallintoasiaa koskeviin tiedusteluihin sekä ohjattava asioiva tarvittaessa toimivaltaiseen viranomaiseen. Hallintolain 9 §:ssä säädetään hyvän kielenkäytön vaatimuksesta, johon sisältyy vaatimus käyttää asiallista, selkeää ja ymmärrettävää kieltä sekä asioivan oikeus käyttää omaa äidinkieltään siten, kuin muissa laeissa säädetään. 10 § koskee viranomaisten välistä yhteistyötä, ja siinä säädetään viranomaisen velvollisuudesta auttaa muita viranomaisia hallintoasioissa näiden pyynnöstä.

Sosiaaliturvalainsäädäntöön liittyy paljon hyvän hallinnon perusteita konkretisoivia säännöksiä. Esimerkiksi syrjintäkielto on tunnistettu monissa sosiaaliturvaan liittyvissä laeissa, kuten sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000, sosiaalihuollon asiakaslaki) 4 §:n 1 momentissa ja potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992, potilaslaki) 3 §:n 1 momentissa. Yhdenvertaisuus edellyttää samanlaista kohtelua samankaltaisissa tilanteissa,

---

⁷⁴ Ks. esim. Tuori – Kotkas 2023, s. 188.

⁷⁵ Tuori – Kotkas 2023, s. 185–188.

mutta myös erilaista kohtelua, kun tilanne niin vaatii. Positiivista erityiskohtelua ei pidetä syrjintänä, kun sen tarkoituksena on parantaa heikossa asemassa olevien tilannetta. Sosiaaliturvahallinnossa palveluperiaatteella on erityinen merkitys, sillä asiakkaat siellä ovat usein haavoittuvassa asemassa.⁷⁶

Periaatteen vaikutus päätöksenteossa voi olla negatiivinen tai positiivinen. Negatiivisesta vaikutuksesta puhutaan esimerkiksi yhdenvertaisuuden, objektiviteetin, suhteellisuuden ja tarkoituksidonnaisuuden kohdalla, sillä näiden periaatteiden vaikutus hallintotoiminnassa on lähinnä rajoittava. Sen sijaan luottamuksensuojan periaatteen ja kohtuusperiaatteen vaikutukset ovat positiivisia.⁷⁷ Hallinto-oikeuden oikeusperiaatteilla on suuri merkitys sellaisessa sosiaali- ja terveydenhuoltoon liittyvässä toiminnassa, jota hallintolaki sääntelee. Tutkielmani kannalta mielenkiintoista on etenkin yhdenvertaisuusperiaatteen toteutuminen sosiaali- ja terveydenhuollossa niin samanlaisen kohtelun kuin positiivisen erityiskohtelunkin kannalta.

Vaikka yhdenvertainen sosiaali- ja terveydenhuolto on turvattu perustuslain tasolla, valtion taloustilanteella on käytännössä vaikutusta sosiaali- ja terveystalouden palvelujen järjestämiseen. Sosiaaliset oikeudet eroavat tässä perinteisistä vapausoikeuksista. Koska PL 19 § jättää lainsäätäjälle melko laajan harkintavallan sosiaali- ja terveystalouden palvelujen järjestämisessä, säännös ei rajoita kaikkia sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseen liittyviä heikennyksiä. Säännös antaa suojaa ainoastaan sellaisia heikennyksiä vastaan, jotka tarkoittaisivat tietyn vähimmäistason alittumista.⁷⁸ Erilaiset sosiaaliturvajärjestelmän heikennykset ovatkin nykyään yleisiä länsimaissa hyvinvointivaltioissa, joissa talouskasvu on usein hidasta ja väestön ikärakenteen muuttuminen aiheuttaa haasteita. Suomessa on kuluvallekin hallituskaudella⁷⁹ tehty useita sosiaaliturvaan vaikuttavia leikkauksia julkisen talouden tasapainottamiseksi. *Toomas Kotkas* on artikkelissaan *Tulevien sukupolvien oikeudet ja sosiaaliturvajärjestelmän taloudellinen kestävyys* maininnut, että huonon taloustilanteen lisäksi tulevien sukupolvien toimintavapauksien turvaaminen voisi olla hyväksyttävä syy heikentää sosiaaliturvaa. Tämä ei Kotkaksen mukaan saisi kuitenkaan suhteettomasti vaikuttaa nykykukupolviin.⁸⁰

Sosiaaliturvaa ei saa huonosta taloustilanteesta huolimatta mielivaltaisesti leikata, vaan etuuden ydinosa on säilytettävä, kuten perusoikeuksien ydinalueen koskemattomuuden periaate

---

⁷⁶ Tuori – Kotkas 2023, s. 189–192.

⁷⁷ Tuori – Kotkas 2023, s. 192.

⁷⁸ Tuori – Kotkas 2023 s. 303–304. Vähimmäistaso alittuu näkemystäni mukaan silloin, jos sosiaaliturvaa heikennetään niin paljon, ettei henkilöllä ole enää mahdollisuutta toimia yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä.

⁷⁹ Hallituskausi alkoi vuonna 2023 ja päättyy vuonna 2027.

⁸⁰ Kotkas 2025, s. 84 ja 87.

edellyttää. Leikkauksien tulee lisäksi olla oikeasuhtaisia ja välttämättömiä, eivätkä ne saa suhteettomasti vaikuttaa heikommassa asemassa oleviin tai syrjäytyneisiin ihmisryhmiin. Muun muassa TSS-komitea on kritisoinut Suomen sosiaaliturvan tasoa sekä sosiaali- ja terveystalouden yhdenvertaista saatavuutta. Komitean mukaan etenkin palvelujen saatavuuteen, saavutettavuuteen, laatuun ja kohtuuhintaisuuteen tulee kiinnittää huomiota ottaen huomioon tiettyjen ryhmien kohtaamat esteet palvelujen saannissa.⁸¹ Näin ollen palvelujen saatavuus ja saavutettavuus tulee leikkauksista huolimatta varmistaa etenkin heikommassa asemassa olevien kohdalla.

---

⁸¹ STM 2025, s. 58–62.

3 Internet kansallisessa ja kansainvälisessä oikeudessa

3.1 Internet ja digitaalisuus oikeudellisesti tarkasteltuna

Internet on monimutkainen kokonaisuus, joka toimii keskeisenä työkaluna päivittäisten tarpeidemme hoidossa. Koska tutkielmani koskee oikeutta internetiin sosiaali- ja terveydenhuollossa, on tarpeen määrittää, mikä internet ylipäänsä on ja miten se liittyy oikeudelliseen sääntelyyn. Käsittelen tässä luvussa internetin lisäksi digitaalisuutta, sillä se liittyy läheisesti internetin käyttöön, vaikka ne eivät tarkoita täysin samaa asiaa. Kerron luvussa 3.2 lisäksi siitä, miten pääsy internetiin nähdään kansainvälisten ihmisoikeuksien ja kansallisten perusoikeuksien näkökulmasta, sillä se liittyy olennaisesti siihen, millaisessa asemassa pääsyä internetiin pidetään PL 19 §:n toteuttamisessa.

Internet on maailmanlaajuinen järjestelmä, joka koostuu yhteen liitetyistä tietokoneverkoista.⁸² Se liitetään usein *uuden median* käsitteeseen, joka viittaa elektronisiin kommunikaatiotekniikoihin, jotka ovat vakiintuneet 1990-luvun jälkeen. Uuden median käsite ei ole kuitenkaan vakiintunut, ja joissakin kriittisissä lähestymistavoissa onkin arvoitu, ettei uusi media pohjimmiltaan eroa vanhasta mediasta niin paljoa, että sitä varten tarvittaisiin kokonaan uusi käsite. Oikeustieteessä internet kuitenkin nähdään hyvin erilaisena verrattuna aiempiin viestintämuotoihin. Internetin nopeasti kehittyvä luonne on aiheuttanut haasteita oikeudelliselle sääntelylle, sillä oikeusvarmuus on vaarassa heikentyä, jos sääntely ei pysy teknologiakehityksen perässä.⁸³

Teknologian lisääntymisellä on vaikutusta yhteiskunnallisiin rakenteisiin ja sitä kautta oikeuteen.⁸⁴ Internetiin liittyviä oikeudellisia kysymyksiä on Suomessa tarkasteltu yleensä oikeudenaloittain, eikä niinkään omana oikeudenalanaan. Internet on läheisesti yhteydessä esimerkiksi informaatio-oikeuteen⁸⁵, mutta myös kansainväliseen kauppaoikeuteen sekä sopimus- ja tekijänoikeuskysymyksiin. Internetiin perustuva sääntelemättömyys aiheuttaa toisinaan haasteita. Esimerkiksi rikoslaissa ei pääosin ole erikseen säädetty internetissä tapahtuvista rikoksista, vaikka niiden luonne usein eroaa reaali maailman rikoksista. Tuomittaessa yritetäänkin yleensä

---

⁸² Oxford English Dictionary: Internet. https://www.oed.com/dictionary/internet_n (29.12.2025).

⁸³ Koulumäki 2012, s. 282.

⁸⁴ Sankari – Koulumäki – Hakkarainen 2022, s. 185.

⁸⁵ Informaatio-oikeus sääntelee tietojen käsittelyä (Oikeusministeriö: Informaatio-oikeus. <https://oikeusministerio.fi/informaatio-oikeus> (29.12.2025)).

löytää analogioita internetin ja reaali maailman välillä. Myös tuomioistuimen toimivaltakysymykset ovat haastavia rikollisuuden tapahtuessa internetissä.⁸⁶

Internetiin pääsyä perusoikeutena tutkinut Riikka Koulun on todennut, että internetiä koskevassa oikeudellisessa keskustelussa on kaksi vaihtoehtoa: joko korostetaan internetin samankaltaisuutta reaali maailman kanssa ja verrataan sitä reaali maailman ilmiöihin, tai vaihtoehtoisesti lähdetään liikkeelle siitä, että internet on niin ainutlaatuinen toimintaympäristö, ettei sitä voi hahmottaa oikeudellisesti luomatta uusia käsitteitä. Koulun mukaan internet ei kuitenkaan ainoastaan heijastele reaali maailmaa, vaan luo uusia toimintamuotoja, joita ei voida tarkastella ainoastaan analogiatulkinnan kautta, joskin tulkinnan tulisi tapahtua tapauskohtaisesti.⁸⁷ Internet vaikuttaa näin ollen olevan oikeudellisesti tarkasteltuna sekoitus reaali maailmaa ja omanlaista, digitaalista maailmaa, joka ei reaali maailman kaltaisesti ole kytköksissä aikaan ja paikkaan.

Internetistä ja digitalisuudesta tai digitalisaatiosta puhutaan usein yhdessä, mutta ne eivät tarkoita samaa asiaa. *Digitalisaatio* viittaa digitaalisten teknologioiden käyttöön ja perinteisten formaattien muuttamiseen digitaaliseen muotoon. Digitalisaatiossa ei ole kyse ainoastaan digitaalisista työkaluista, vaan digitalisaatio merkitsee digitaaliseen aikakauteen siirtymistä, mikä edellyttää ajattelutavan perustavanlaatuista muutosta.⁸⁸ Digitalisaatio voidaan myös nähdä prosessina, joka mahdollistaa toimintojen siirtymisen verkkoon ja luo uusia vuorovaikutuksen, demokratian ja yhteisöllisyyden muotoja.⁸⁹ *Digitaalisella sisällöllä* tarkoitetaan kaikkea digitaalisessa muodossa tuotettua dataa ja *digitaalisella palvelulla* tai *digipalvelulla* sellaista palvelua, jonka avulla voidaan luoda, käyttää tai jakaa dataa ja joka on digitaalisessa muodossa.⁹⁰ *Digitaalisuus* tarkoittaa näin ollen yksinkertaisesti sitä, että jokin asia on digitaalisessa muodossa. Digilaitteet ovat usein kytkettyinä internetiin, mutta eivät välttämättä edellytä internetiä toimiakseen. Yleensä digitaalisten laitteiden käytön edellytyksenä kuitenkin on pääsy internetiin.

Laissa sähköisen viestinnän palveluista (917/2014, viestintäpalvelulaki) säädetään lain 1 §:n mukaan sähköisen viestinnän palvelujen tarjoamisesta ja käytöstä. Lain tarkoituksena on lisäksi var-

---

⁸⁶ Koulun 2012, s. 283.

⁸⁷ Koulun 2012, s. 284–285. Analogiatulkintaan liittyy olennaisesti rikosoikeudellinen laillisuusperiaate, jonka mukaan teon on oltava laissa nimenomaan säädetty rangaistavaksi, jotta henkilö voidaan sen perusteella todeta syylliseksi. Rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen yksi alaperiaatteista on analogia-kielto, joka kieltää rikoslain säännösten analogisen soveltamisen syytetyn vahingoksi (Lappi-Seppälä – Melander 2022, s. 48 ja 52).

⁸⁸ ENNHRI: AI and digitalisation. <https://ennhri.org/ai-resource/ai-and-digitalisation/> (8.1.2026).

⁸⁹ Ahola – Hirvonen 2021, s. 10.

⁹⁰ KKV: Digitaaliset sisällöt ja palvelut. <https://www.kkv.fi/kuluttaja-asiat/digitaaliset-sisallot-ja-palvelut/> (8.1.2026).

mistaa muun muassa viestintäverkkojen ja viestintäpalvelujen saatavuus kaikille kohtuullisin ehdoin sekä turvata sähköisen viestinnän luottamuksellisuuden ja yksityisyyden suojan toteutuminen. Julkisen sektorin digitaalisista palveluista säädetään digipalvelulaissa, jolla on lain 1 §:n 2 momentin mukaan pantu täytäntöön julkisen sektorin elinten verkkosivustojen ja mobiilisovellusten saavutettavuudesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/2102 (saavutettavuusdirektiivi). Internetin käytöstä viranomaisasioissa säädetään muun muassa sähköisestä asiointista viranomaistoiminnassa annetussa laissa (13/2003, asiointilaki) ja hallintolaissa (434/2003). Tietosuojasta säädetään sen sijaan tietosuojalaissa (1050/2018), jolla lain 1 §:n mukaan täsmennetään ja täydennetään Euroopan parlamentin ja neuvoston tietosuoja-asetusta (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus, GDPR).⁹¹ Internetin merkitys ulottuu usein myös sellaiseen lainsäädäntöön, jossa ei suoraan säädetä internetin käytöstä, sillä siitä on tullut niin merkittävä osa päivittäistä toimintaamme. Vaikka internet ei olisi sääntelyn nimenomaisena kohteena, se saattaa olla merkittävä toimintaympäristö sääntelyn kohteelle.⁹²

Digitaalisesta oikeudesta tutkimuksen kohteena artikkelissaan kirjoittaneet Riikka Koulu, *Suvi Sankari* ja *Jenni Hakkarainen* ovat todenneet, että sekä oikeudellisen tutkimuksen kohde että tutkimuksen tekeminen ovat digitalisoitumassa. Oikeuden digitalisaatiossa on kyse laajasta muutoksesta, jolla on vaikutusta myös eri oikeudenalojen yleisiin oppeihin esimerkiksi käsitteiden kautta. Digitaalisessa oikeudessa tulee pohdittavaksi esimerkiksi se, tuleeko lainsäädäntöä muuttaa digitalisaation edetessä ja miten sen aiheuttamia uusia tulkintatilanteita tulisi lähestyä. Digitalisaatio tuottaa uusia yhteiskunnallisia riskejä ja saattaa toisaalta myös lisätä olemassa olevia vääristymiä ja yhteiskunnan rakenteisiin liittyvää syrjintää⁹³. Oikeuden digitalisaatio edellyttääkin tutkimusta siitä, miten teknologinen kehitys vaikuttaa oikeuteen ja oikeus teknologiseen kehitykseen.⁹⁴

---

⁹¹ Lista ei ole tyhjentävä. Sen tarkoituksena on antaa esimerkkejä siitä, millaista internetiin ja digitaalisiin palveluihin liittyvää sääntelyä Suomen lainsäädännössä on.

⁹² Tämä käy ilmi esimerkiksi rikoslaista, jossa saatetaan säätää ainoastaan tekotavasta, jolloin toimintaympäristöön ei oteta kantaa.

⁹³ Digitaalinen osallisuus ja syrjäytyminen, joista kerroin luvussa 1.1. liittyvät digitalisaation luomiin yhteiskunnallisiin riskeihin.

⁹⁴ Sankari – Koulu – Hakkarainen 2022, s. 186–188.

3.2 Oikeus päästä internetiin

3.2.1 Pääsy internetiin ihmisoikeuskysymyksenä

Internet on tärkeä väline esimerkiksi mielipiteidemme jakamiseen ja muuhun viestintään sekä erilaisten palvelujen käyttämiseen. Koska internet on nykyään niin suuressa roolissa jokapäiväisessä elämässämme, pääsyä internetiin on ollut tarpeen tutkia kansainvälisesti ihmisoikeuksien näkökulmasta. EU määrittelee pääsyn internetiin jokaisen kotitalouteen kuuluvan mahdollisuutena käyttää internetiä kotoaan käsin. Sillä ei siis tarkoiteta ainoastaan internetin saatavuutta asuinalueella, vaan tosiasiallista mahdollisuutta käyttää sitä.⁹⁵ Yksinkertaisesti määriteltynä pääsyllä internetiin tarkoitetaan mahdollisuutta muodostaa yhteys internetiin.⁹⁶

Pääsyllä viestintään on aina ollut omat ongelmakohtansa: ensin painotuotteiden saatavuus ja lukutaito rajoittivat pääsyä viestintään, kun nykyään ongelmia saattaa aiheuttaa tietoverkkojen moniulotteisuus. Painotuotteiden hankinnassa kuluttaja pystyy ainoastaan vastaanottamaan tietoa, mutta internetissä jokainen voi myös levittää tietoa ja omia mielipiteitään. Internet on siten monimutkaisempi kokonaisuus perinteiseen, esimerkiksi sanomalehtien tai kirjojen kautta tapahtuvaan viestintään verrattuna. Internetin käyttämiseksi tarvitaan laite, käyttöjärjestelmä sekä liitelmä, ja jos jokin puuttuu, ei tosiasiallista pääsyä internetiin ole.⁹⁷

YK:n erityistarkkailija Frank La Rue lausui jo vuonna 2011 raportissaan, että internetistä on tullut tärkeä työkalu etenkin sananvapauden toteuttamiseksi. Internetillä on La Ruen mukaan ollut todennäköisesti suurempi vaikutus yhteiskuntaan kuin millään muulla tietotekniikan kehitysaskeleella.⁹⁸ La Ruen mukaan internet voi palvella sananvapauden välineenä ainoastaan silloin, kun valtiot sitoutuvat luomaan tehokkaita toimia maailmanlaajuisen internet-yhteyden saavuttamiseksi. Joissakin valtioissa, kuten Virossa ja Ranskassa, pääsy internetiin on jo tunnustettu perusoikeudeksi. Raportissa mainitaan myös Suomessa vuonna 2009 annettu asetus, jonka mukaan internet-yhteyden nopeuden tulee aina olla vähintään yksi megabitti sekunnissa ja joka käytännössä mahdollistaa internetin käytön.⁹⁹ Kyseessä on Liikenne- ja viestintäministeriön asetus

---

⁹⁵ Eurostat: Glossary: Internet access. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Internet_access (22.1.2026).

⁹⁶ Cambridge dictionary: Internet access. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/internet-access> (23.1.2026).

⁹⁷ Neuvonen 2019, s. 997–999.

⁹⁸ UNHRC 2011, s. 6–7.

⁹⁹ UNHRC 2011, s. 16–18.

tarkoituksenmukaisen internet-yhteyden vähimmäisnopeudesta yleispalvelussa (732/2009). Uudemman, vuonna 2021 annetun, valtioneuvoston asetuksen tarkoituksenmukaisen internet-yhteyden vähimmäisnopeudesta yleispalvelussa ja erityisryhmille tarjottavien palvelujen vähimmäisvaatimuksista (888/2021) 1 §:ssä määritellään tarkoituksenmukaisen internet-yhteyden vähimmäisnopeudeksi saapuvassa liikenteessä 5 megabittiä sekunnissa. Suomessakin on siis pyritty lainsäädännön avulla takaamaan kaikille riittävän nopea internet-yhteys.

KP-sopimuksen 19 artiklassa säädetään mielipiteenvapaudesta ja sen toisen kohdan mukaan jokaisella on sananvapaus, joka sisältää vapauden hankkia ja vastaanottaa tietoa ja ajatuksia alueellisista rajoista riippumatta suullisesti, kirjallisesti, painettuna taiteellisessa muodossa tai muulla henkilön valitsemalla tavalla. Koska internetiä pidetään tärkeänä työkaluna sananvapauden toteuttamiseksi, vaikuttaa olevan selvää, että KP-sopimuksen 19 artiklassa tarkoitettulla muulla henkilön valitsemalla tavalla tarkoitetaan nykyään myös internetiä.¹⁰⁰ Myös esimerkiksi Euroopan ihmisoikeussopimuksessa (EIS) on vastaava artikla. Pääsy internetiin yhdistetään yleensä sananvapauteen ja sitä tutkitaan usein juuri sananvapauden kautta, mutta kuten La Ruekin on raportissaan todennut, on selvää, että pääsy internetiin palvelee myös muita ihmisoikeuksia, kuten sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia.¹⁰¹

Myös Euroopan neuvosto on korostanut internet-yhteyden tärkeyttä TSS-oikeuksien toteuttamiseksi ja painottanut, että internetin tulisi olla yhdenvertaisesti jokaisen käytettävissä. Julkisen vallan tulisi neuvoston mukaan näin ollen turvata lain ja oikeuskäytännön kautta kaikille oikeus internetiin ihmisoikeuksien toteuttamiseksi. Oikeus internetiin pitää Euroopan neuvoston mukaan sisällään oikeuden hankkia, vastaanottaa ja välittää tietoa sekä ajatuksia internetissä, ja sitä voidaan rajoittaa ainoastaan EIS:n sananvapautta koskevassa 10 artiklassa mainituin rajoituserustein. Rajoitusten tulee olla välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa esimerkiksi kansallisen turvallisuuden, terveyden ja moraalien tai muiden henkilöiden maineen tai oikeuksien suojaamiseksi. Julkisen vallan tulisi neuvoston mukaan lisäksi ryhtyä lisätoimiin internetin takaamiseksi erityistarpeisille henkilöille ja haavoittuvassa asemassa oleville internetin käyttäjille.¹⁰²

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2018/1972 eurooppalaisesta sähköisen viestinnän säännöstöstä osoittaa, kuinka tärkeiksi sähköisen viestinnän palvelut ja pääsy niiden piiriin ovat muodostuneet EU:n sisällä. Direktiivin 63 kohdassa mainitaan, että digitaalisen kuilun

---

¹⁰⁰ Ks. esim. UNHRC 2011, s. 7.

¹⁰¹ Ks. esim. UNHRC 2011, s. 7.

¹⁰² Council of Europe 2014, kohta 2, 4 ja 5.

kurominen umpeen on välttämätöntä, jotta kaikki unionin kansalaiset voisivat päästä käsiksi internet- ja digipalveluihin. Direktiivin 213 kohdan mukaan kohtuuhintaisesta ja riittävästä laajakaistainternet-yhteydestä on tullut erittäin tärkeä osa yhteiskuntia ja niiden taloutta, ja internet-yhteys muodostaakin perustan yhteiskuntaan ja digitalouteen osallistumiselle. Direktiivin 84 artikla sisältää määräyksen kohtuuhintaisesta käyttöoikeudesta laajakaistayhteyspalveluun sekä ääniviestintäpalveluihin kyseiselle alueelle määritellyllä laatutasolla. Direktiivin V liitteen mukaan vähimmäispalveluihin, joita riittävän laajakaistainternet-yhteyden on tuettava, kuuluu muun muassa sähköisten viranomaispalvelujen käyttö.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (EIT) on antanut joitakin ratkaisuja internetiin pääsyyn liittyen. Esimerkiksi tapaukset *Ahmet Yildirim v. Turkey* ja *Cengiz and Others v. Turkey* käsittelevät pääsyn estämistä tietyille verkkosivuille. Tapaukset *Kalda v. Estonia* ja *Jankovskis v. Lithuania* käsittelevät vangin pääsyä internetiin. Kaikissa edellä mainituissa tapauksissa on todettu loukkaus EIS:n 10 artiklassa turvattua sananvapautta kohtaan ja ratkaisut osoittavat hyvin selkeästi internetin vahvistuvan aseman osana sananvapautta ja pääsyä tietoon.¹⁰³

Tapauksessa *Ahmet Yildirim v. Turkey* on kyse pääsyn estämisestä Google Sites -sivustolle. Tapauksessa kantaja oli turkkilainen henkilö, joka omisti internetsivuston, jossa hän julkaisi akateemisia tekstejä ja näkemyksiään eri aiheista. Verkkosivusto oli luotu Google Sites -sivuston kautta. Kantajaa syytettiin Turkin entisen presidentin Atatürkin muiston loukkaamisesta, minkä vuoksi Denizlin rikostuomioistuin määräsi kantajan verkkosivuston suljettavaksi. Sivuston sulkeminen edellytti kuitenkin sitä, että pääsy Google Sites -sivustolle estettiin täysin, joten Denizlin rikostuomioistuin määräsi täyden kiellon kyseiselle sivustolle.¹⁰⁴ EIT korosti ratkaisussaan internetin tärkeyttä sananvapauden toteutumiseksi¹⁰⁵ ja totesi, että Denizlin rikostuomioistuimen päätös loukkasi EIS:n 10 artiklassa turvattua sananvapautta.¹⁰⁶

Tapaus *Cengiz and Others v. Turkey* on samankaltainen edellä mainittuun tapaukseen nähden. Tapauksessa Ankaran rikostuomioistuin määräsi Turkin kansalaisten pääsyn YouTube-palveluun estettäväksi, sillä palvelussa oli julkaistu kymmenen videota, joiden katsottiin loukkaavan Atatürkin muistoa. Kolme kantajaa, jotka olivat professoreita ja luennoitsijoita Turkin eri yliopistojen oikeustieteiden tiedekunnista, valitti asiasta vedoten heidän sananvapautensa loukkaamiseen. He vetoivat lisäksi muun muassa siihen, että osa loukkaaviksi miellettyistä sivustoista oli jo poistettu kokonaan ja loput eivät olleet enää saavutettavissa Turkin sisällä, minkä vuoksi YouTube-palvelun

---

¹⁰³ *Ahmet Yildirim v. Turkey* 18.12.2012, *Cengiz and Others v. Turkey* 1.12.2015, *Kalda v. Estonia* 19.1.2016 ja *Jankovskis v. Lithuania* 17.1.2017, tuomiolauselmat.

¹⁰⁴ *Ahmet Yildirim v. Turkey* 18.12.2012, kohta 7–10.

¹⁰⁵ *Ahmet Yildirim v. Turkey* 18.12.2012, kohta 54.

¹⁰⁶ *Ahmet Yildirim v. Turkey* 18.12.2012, tuomiolauselma.

estämiseen ei ollut enää perustetta. Muutoksenhakuaste säilytti tuomion kuitenkin ennallaan.¹⁰⁷ Asia eteni EIT:een, joka viittasi ratkaisussaan edellä mainittuun tapaukseen *Ahmet Yıldırım v. Turkey*¹⁰⁸ ja totesi myös tässä tapauksessa, että EIS:n 10 artiklassa turvattua sananvapautta oli loukattu.¹⁰⁹

Tapauksessa *Kalda v. Estonia* virolainen vanki (myöhemmin kantaja) pyysi pääsyä Riigi Teatajan, eli Viron virallisen lehden, verkkoversioon sekä korkeimman oikeuden ja EIT:n ratkaisuihin verkossa puolustaakseen itseään oikeudessa. Vankilan kuvernööri kieltäytyi pyynnöstä ja asia eteni lopulta EIT:een. EIT päätyi siihen, että kantajan EIS:n 10 artiklan mukaista sananvapautta oli loukattu. Yksi tuomareista jätti eriävän mielipiteen, jossa tunnistettiin internetin tärkeys, mutta oltiin sitä mieltä, että valtioilla tulisi olla laaja harkintamarginaali vastaavissa tapauksissa.¹¹⁰ EIT painotti ratkaisussaan muun muassa ministerikomitean kannanottoa internetin tärkeydestä yksilöiden oikeuksien ja demokratian toteutumiseksi ja sitä, kuinka julkinen ja yksityinen sektori sekä yksilöt turvautuvat siihen, että internet on saatavissa ja saavutettavissa.¹¹¹ Tapaus on merkittävä EU:n sisällä, sillä se osoittaa, kuinka tärkeä asema pääsillä internetiin on ihmisoikeuksien kannalta.

EIT on vahvistanut *Kalda v. Estonia* -tapauksessa omaksumaansa linjaa uudemmassa ratkaisussaan *Jankovskis v. Lithuania*. Tapauksessa liettualainen vanki (myöhemmin kantaja) oli tiedustellut opetus- ja tiedeministeriöltä mahdollisuudesta suorittaa yliopistotutkinto vankilasta käsin. Opetus- ja tiedeministeriö oli tällöin kertonut kantajalle sivustosta, josta voisi saada lisätietoa asiasta. Kantaja oli pyytänyt vankilan viranomaisilta lupaa päästä sivustolle, mutta hänen pyyntönsä evättiin.¹¹² Asia siirtyi oikeuden ratkaistavaksi, ja käytyään läpi kansalliset oikeusasteet, kantaja valitti asiasta EIT:een. EIT:n mukaan kantajan EIS:n 10 artiklan mukaista sananvapautta oli loukattu kieltämällä häneltä pääsy internetiin opintojen suorittamiseksi.¹¹³

Ihmisoikeusjuristi *Madeeha Majid* on argumentoinut internetoikeuteen liittyvässä artikkelissaan, että pääsy informaatioon ja oikeus terveyteen ovat yhteydessä toisiinsa. Hän ottaa artikkelissaan esimerkiksi koronapandemian, jonka aikana oli välttämätöntä saada tietoa ihmisten terveyttä uhkaavasta viruksesta. Majid korostaa, että tiedon tulisi olla saatavilla median kautta helposti ymmärrettävässä ja saavutettavassa muodossa, ja että pääsyn estäminen internetiin ei ole ainoastaan loukkaus sananvapautta kohtaan, vaan se loukkaa myös esimerkiksi oikeutta henkiseen hy-

---

¹⁰⁷ *Cengiz and Others v. Turkey* 1.12.2015, kohta 7–11.

¹⁰⁸ *Cengiz and Others v. Turkey* 1.12.2015, ks. esim. kohta 61 ja 64.

¹⁰⁹ *Cengiz and Others v. Turkey* 1.12.2015, tuomiolauselma.

¹¹⁰ *Kalda v. Estonia* 19.1.2016, tuomiolauselma ja eriävän mielipiteen kohta 14.

¹¹¹ *Kalda v. Estonia* 19.1.2016, kohta 23 ja 24.

¹¹² *Jankovskis v. Lithuania* 17.1.2017, kohta 6–8.

¹¹³ *Jankovskis v. Lithuania* 17.1.2017, tuomiolauselma.

vinvointiin. Pääsy internetiin pitää Majidin mukaan sisällään myös pääsyn terveyteen liittyviin palveluihin sekä sosiaalipalveluihin.¹¹⁴ Muun muassa kyseinen artikkeli osoittaa, että kansainvälisellä tasolla on ollut keskustelua internetin vaikutuksesta useisiin perusoikeuksiin, ei ainoastaan sananvapauteen.

Tutkijat pohtivat ajankohtaisesti, tulisiko oikeuden internetiin tulkita sisältyvän nimenomaan jonkin olemassa olevaan oikeussääntöön, vai pitäisikö ottaa käyttöön kokonaan uusi säännös pääsystä internetiin.¹¹⁵ Aiheesta on ollut keskustelua tutkijoiden keskuudessa puolesta ja vastaan. Esimerkiksi internetin tärkeä merkitys yksilön kehitykselle, yhteiskuntaan osallistumiselle sekä demokratialle ovat keskeisiä perusteluja sille, miksi pääsy internetiin tulisi asettaa itsenäiseksi ihmisoikeudeksi. On myös argumentoitu, etteivät muut ihmisoikeudet voi toteutua täysimääräisesti, jos henkilöllä ei ole pääsyä internetiin. Internetoikeuden itsenäinen asema voisi joidenkin tutkijoiden mielestä myös vähentää internetissä tapahtuvaa sensuuria, vaikka samalla tunnustetaan myös vihapuheen ja disinformaation lisääntymisen mahdollisuus. Itsenäinen asema takaisi lisäksi sen, ettei lainsäätäjällä voisi ottaa askelta taaksepäin ja heikentää pääsyä internetiin.¹¹⁶

Vasta-argumentit internetoikeuden säätämiseksi itsenäiseksi ihmisoikeudeksi ovat usein teknisluonteisia. Osa tutkijoista on argumentoinut, että pääsy internetiin on vain työkalu jonkin toisen ihmisoikeuden toteuttamiseksi, eikä sitä siksi voida pitää itsenäisenä ihmisoikeutena. Samoin myös tekniikkaa pidetään muiden ihmisoikeuksien mahdollistajana, eikä esimerkiksi oikeutta kirjoituskoneen tai kirjapainon käyttöön ole pidetty ihmisoikeutena. Osa tutkijoista on sitä mieltä, että internet voidaan rinnastaa näihin aiempiin teknologioihin, eikä pääsyä internetiin tulisi siksi pitää ihmisoikeutena. Osan mielestä pääsystä internetiin ja internetin tehokkuuden vajeista tarvittaisiin enemmän tietoa ennen kuin pääsystä internetiin voitaisiin luoda uusi ihmisoikeus. Tutkijat ovat myös väittäneet, että oikeus internet-yhteyteen puuttuisi vallanjakoon asettamalla tuomioistuimelle vallan määrittää vähimmäisyhteyden standardit ja että ihmisoikeuksien määrä on jo nyt kasvussa, mikä ei välttämättä kuitenkaan edistä niiden toteutumista.¹¹⁷

On selvää, että pääsy internetiin on keskeinen työkalu muiden ihmisoikeuksien toteuttamiseksi, mutta sen itsenäinen asema ihmisoikeutena on kyseenalaistettavissa niin unionin oikeudessa

---

¹¹⁴ Majid 2020.

¹¹⁵ Mildebrath 2021, s. 9–10.

¹¹⁶ Mildebrath 2021, s. 24–26. Iranin tammikuussa 2026 aloittama internetkatkos on yksi esimerkki siitä, miten internet-yhteyden katkaisemista voidaan käyttää sensuuriin ja kansalaisten vaijentaamiseen. Katkos alkoi hallinnon vastaisten mielenosoitusten myötä ja on varoittava esimerkki siitä, miten suuri vaikutus internet-yhteydellä on demokratian ja ihmisoikeuksien toteutumiseen (ks. esim. Yle 12.1.2026).

¹¹⁷ Mildebrath 2021, s. 26–28.

kuin kansainvälisessä oikeudessa. Pääsy internetiin ei todennäköisesti ainakaan vielä ole saamassa itsenäisen ihmisoikeuden asemaa, sillä sitä pidetään nimenomaan työkaluna muihin oikeuksiin pääsemiseksi, eikä sillä itsessään nähdä olevan sellaista arvoa, että sitä voitaisiin pitää itsenäisenä oikeutena. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin ja eräät kansainväliset toimijat, kuten YK, ovat kuitenkin jo selvästi tunnistaneeet internetin tärkeyden oikeuksien toteuttamisessa.

3.2.2 Pääsy internetiin kansallisesti tarkasteltuna

Riikka Koulu on käsitellyt artikkelissaan *Jokakodin laajakaista – pääsy internetiin perusoikeutena* oikeutta internet-yhteyteen etenkin oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin kautta. Koulun mukaan on selvää, että internetillä on merkitystä perusoikeuksien toteutumisen kannalta, eikä pääsy internetiin rajoitu vain jonkin tietyn perusoikeuden alle.¹¹⁸ Koulu esittää artikkelissaan kolme vaihtoehtoa sille, miten internetiin tulisi sääntelyssä suhtautua. Internet voitaisiin huomioida osana sen yhteydessä tapahtuvaa toimintaa, omana toiminnanmuotonaan tai sitä voitaisiin arvioida tilannekohtaisesti. Kaikissa edellä mainituissa vaihtoehdoissa on omat ongelmakohtansa, mutta tilannekohtainen harkinta vaikuttaisi toimivimmalta.¹¹⁹

Koulun mukaan internet-yhteys saattaa mahdollistaa helpomman ja edullisemmän pääsyn omiin oikeuksiin. Koulun mukaan esimerkiksi sähköisen riidanratkaisun lisääminen tarkoittaa sitä, että kansalaisilta edellytetään pääsyä internetiin, jota ei voida turvata ainoastaan kirjastojen yleisökoneiden kautta. Keskeinen kysymys on, kuinka paljon helpompaa sähköinen osallistuminen on perinteiseen verrattuna. Kyse ei siis aina ole välttämättömyydestä. Koulu toteaa, että mikäli sähköinen osallistuminen helpottaa merkittävästi henkilön pääsyä oikeuksiinsa, voidaan välttämättömän osallistumisedellytyksen raja katsoa täyttyneeksi. Välttämättömyys voi pitää sisällään itse osallistumisen ja toisaalta riittävän tiedon saannin.¹²⁰ Koulun mukaan on ongelmallista yhdenvertaisuuden kannalta, jos pääsy internetiin edellyttää sellaista osaamista tai resursseja, joita ei ole kaikkien saatavilla. Tällöin pääsy internetiin saattaa muodostua *elitistiseksi oikeudeksi*.

---

¹¹⁸ Koulu 2012, s. 281. Pääsy internetiin kuitenkin yhdistetään usein yksittäisiin perusoikeuksiin, etenkin sananvapauteen. Katson, että on helpompaa tarkastella pääsyä internetiin osana jo olemassa olevia oikeuksia kuin itsenäisenä oikeutenaan, koska internet vaikuttaa olevan enemmän työkalu oikeuksien toteuttamiseksi kuin kohde, joka vaatisi suojaa lainsäädännön kautta. Koulu mainitseekin, että yksi katsantotapa olisi mieltää internet useaan oikeuteen samaan aikaan kiinnittyväksi erityiseksi asiaksi.

¹¹⁹ Koulu 2012, s. 292.

¹²⁰ Koulu 2012, s. 268–269. Koulun artikkelissa näkökulmana on sähköinen oikeudenkäynti, mutta näkemykseni mukaan edellä mainittu on yleistettävissä muuhunkin osallistumiseen ja omien oikeuksien toteuttamiseen.

Pelkkä digitaalisten palvelujen tarjoaminen ei Koulun mukaan riitä turvaamaan henkilöiden mahdollisuutta toteuttaa omia oikeuksiaan.¹²¹

Myös Riku Neuvonen on tutkinut internet-yhteyden vaikutusta perusoikeuksiin artikkelissaan *Sananvapautta uusin silmin – viestinnälliset oikeudet yksilön oikeuksien turvaajana*.¹²² Neuvosen mukaan palvelujen käyttö ja aktiivinen kansalaisuus edellyttävät pääsyä tietoverkkoon. Pääsyä internetiin voidaan myös hänen mukaansa tutkia joko itsenäisenä perusoikeutena tai jonkin olemassa olevan perusoikeuden rakenteen kautta. Neuvosen mukaan kirjastolaitos tukee ilmaista pääsyä internetin sisältöjen piiriin, mutta esimerkiksi iäkkäiden sekä vammaisten henkilöiden kohdalla tulee pohdittavaksi, onko heillä tosiasiallisesti tasavertaiset mahdollisuudet käyttää näitä palveluja. Tietoverkkojen käytettävyyteen vaikuttaa myös niiden saatavuus, jolloin nousee kysymykseksi esimerkiksi tekijänoikeudet sekä tietojen säilyvyys.¹²³

Neuvosen mukaan halu muotoilla pääsy internetiin uudeksi perus- ja ihmisoikeudeksi on liittynyt 1990-luvulla alkaneeseen kehitykseen, jonka myötä perus- ja ihmisoikeuksien määrä on kasvanut. Neuvosen mukaan viestinnälliset oikeudet ovat tulkittavissa enemmän perusoikeudet läpäisevinä oikeusperiaatteina kuin omina perus- ja ihmisoikeuksinaan. Tämä mahdollistaa internetiin pääsyn mukaan ottamisen perusoikeusjärjestelmään siten, ettei perustuslain muuttamiselle ole tarvetta. Neuvosen mukaan viestinnälliset oikeudet ovat jo osa oikeusjärjestelmäämme, mutta ne tulisi saada vahvemmin osaksi keskustelua perus- ja ihmisoikeuksista.¹²⁴

Edellä mainitun perusteella ei siis ole täysin selvää, millainen asema pääsillä internetiin on kansallisessa oikeudessa. Vaihtoehtona voisi olla internetiin pääsyn ymmärtäminen osana olemassa olevia perusoikeuksia tai itsenäisenä perusoikeutena. Internet on jo niin suuressa osassa jokapäiväistä elämää, ettei sitä ole mahdollista jättää kokonaan huomioimatta oikeusjärjestyksessä. Kuten edellisessäkin alaluvussa totesin, mielestäni on kuitenkin epätodennäköistä, että pääsy internetiin saisi itsenäisen perusoikeuden aseman. Selvää kuitenkin on, että pääsy internetiin on herättänyt täysin uudenlaisia kysymyksiä perusoikeuksien toteutumisesta. Uskon, että

---

¹²¹ Koulu 2012, s. 299–300.

¹²² Kuten jo otsikkotasolla ilmenee, Neuvonen on ottanut artikkelissaan näkökulmaksi internetiin pääsyn sananvapauden toteutumiseksi.

¹²³ Neuvonen 2019, s. 998–1002.

¹²⁴ Neuvonen 2019, s. 1006–1007. Neuvosen mukaan viestinnällisten oikeuksien käsite ei ole täysin selvä. Viestinnällisiin oikeuksiin kuitenkin kuuluu esimerkiksi tasavertainen pääsy tietoon, sisältöjen monipuolinen saatavuus, dialogisuus ja yksityisyys. Viestinnällisistä oikeuksista keskusteltaessa nousee usein esiin huoli tietoverkkojen yhdenvertaisesta käyttömahdollisuudesta, mihin on pyritty vastaamaan nimenomaan keskustelulla internetiin pääsyn ihmisoikeudellistamisesta (Neuvonen 2019, s. 996–997).

sillä, millaiseksi internetiin pääsyn asema kehittyi kansainvälisessä oikeudessa, on vahva vaikutus siihen, millaisen arvon pääsy internetiin saa tulevaisuudessa kansallisessa oikeudessa.

4 Digipalvelujen käyttö ja saavutettavuus

4.1 Sosiaali- ja terveydenhuoltoon liittyvä digipalvelujen käyttö

Avaan tässä luvussa digipalvelujen käyttöön liittyvää tilastotietoa, sillä se auttaa ymmärtämään, ketkä Suomessa käyttävät digitaalisia sosiaali- ja terveystalveluja ja ketkä ovat vaarassa jäädä niiden ulkopuolelle. Tilastot auttavat myös hahmottamaan, minkä laajuisesta ilmiöstä sosiaali- ja terveystalvelujen digitalisaatiossa on kyse, ja niiden avulla on mahdollista huomata, ettei kaikilla vielä tänäkään päivänä ole pääsyä digipalvelujen piiriin. Tutkin luvussa 4.2. julkisen vallan velvollisuutta edistää digitaalisten talvelujen saavutettavuutta, sillä talvelujen saavutettavuus vaikuttaa siihen, kuinka suurella osalla on mahdollisuus niiden käyttöön. Talvelujen saavutettavuuteen liittyy läheisesti viranomaisten velvollisuus neuvoa hallinnon asiakkaita omien digipalvelujensa käytössä.

Digi- ja väestötietoviraston (DVV) lokakuussa 2025 julkaiseman tutkimuksen mukaan 95 %:lla suomalaisista on käytössään älypuhelin tai tabletti, mikä kuvastaa sitä, että suurimmalla osalla suomalaisista on käytännössä mahdollisuus päästä käsiksi internetin talveluihin. Prosenttiluku oli alhaisin yli 75-vuotiailla, joista tällainen laite oli käytössä 80 %:lla. Tutkimuksessa huomattiin, että viranomaisten digitaalisia talveluja käyttivät eniten 18–24-vuotiaat, joista 80 % kertoi käyttävänsä kyseisiä talveluja kuukausittain. Ero ikäryhmien välillä oli melko pieni lukuun ottamatta vanhimpia ikäryhmiä. 65–74-vuotiaista 55 % ja 75–99-vuotiaista 32 % käytti viranomaisten digitaalisia talveluja kuukausittain. 75–99-vuotiaista 33 % vastasi, ettei koskaan käytä viranomaisten digipalveluja. Heistä, jotka eivät koskaan käytä viranomaisten digipalveluja, 40 % kertoi asioivansa viranomaisten kanssa puhelimitse, 37 % kertoi asioivansa talvelupisteellä ja 34 % kertoi, että joku muu asioi viranomaisasioissa heidän puolestaan.¹²⁵ Tutkimus koski kaikkia viranomaispalveluja, ei ainoastaan sosiaali- ja terveydenhuoltoon liittyviä talveluja.

DVV:n tutkimuksessa tutkittiin myös digipalvelujen käyttötaitoja ja niihin kohdistuvia asenteita. Digitaalinen osaaminen oli vahvinta 25–34-vuotiailla, joista 84 % koki osaavansa ratkaista eteen tulevia digitaalisia ongelmia itsenäisesti ja myös neuvoa muita tällaisissa ongelmissa. Heikointa digiosaaminen oli 75–99-vuotiailla. Tästä ikäryhmästä 13 % koki osaavansa ratkaista digitaalisia ongelmia ja neuvoa muita. 41 % kyseisestä ikäryhmästä kuitenkin koki osaavansa ratkoa itsenäi-

---

¹²⁵ DVV: Suomalalaisten valmiudet ja suhtautuminen viranomaisten digipalvelujen ja digipostin käyttöön. Kansalaistutkimus 10/2025. https://dvv.fi/docu-ments/16079645/236793010/DVV_Digi%20ensin_Kansalaistutkimus%2010-2025.pdf (4.2.2026), s. 6–10.

sesti joitakin ongelmatilanteita, mutta tarvitsevansa usein myös apua niihin. Alueittain tarkasteltuna digitaalinen osaaminen oli korkeinta Helsingin ja Uudenmaan alueella ja heikointa muualla Etelä-Suomessa. Kiinnostuneimpia uusien laitteiden ja palvelujen käytön opettelusta olivat 18–24-vuotiaat ja 35–44-vuotiaat, joista 54 % vastasi olevansa kiinnostuneita. Vähiten kiinnostuneita olivat 75–99-vuotiaat, joiden kohdalla vastaava luku oli 15 %.¹²⁶

Tilastokeskuksen tutkimuksen mukaan internetin käyttö on lisääntynyt vuosittain. Vuonna 2019 internetiä oli kyselyä edeltävänä kolmena kuukautena käyttänyt 90 prosenttia koko Suomen väestöstä, kun vastaava luku vuonna 2025 oli 94 prosenttia. Vuonna 2025 16–54-vuotiaista 100 % oli käyttänyt internetiä kyselyä edeltävän kolmen kuukauden aikana, kun prosenttiluku 75–89-vuotiailla oli 67. Vanhempien ikäryhmien internetin käyttö on lisääntynyt huomattavasti viimeisen kuuden vuoden aikana, sillä vuonna 2019 vain 41 % 75–89-vuotiaista oli kyselyä edeltävän kolmen kuukauden aikana käyttänyt internetiä.¹²⁷ Näin ollen myös vanhempien ikäluokkien internetin käyttö lisääntyy jatkuvasti, mikä voi osaltaan johtua siitä, että palvelut siirtyvät yhä nopeammin verkkoon, jolloin siellä voi tehokkaammin saada palvelua.

Siinä missä suuri osa palveluista on siirtynyt viime vuosien aikana digitaaliseen muotoon, myös sosiaali- ja terveydenhuollon digitaaliset palvelut ovat merkittävästi lisääntyneet.¹²⁸ Digitaalisille palveluille ominaista ovat laajat aukioloajat ja viivytyksetön pääsy ammattilaiselle. Digitaaliset sote-keskukset ovat jo käytössä osassa hyvinvointialueista, kun taas osassa käyttöönottoa vasta suunnitellaan. Alueellisia eroja selittää osittain se, että osassa hyvinvointialueista digitalisaatio oli jo ennen sote-uudistusta pidemmällä, ja osittain syynä on se, että hyvinvointialueilla saattaa olla erilaisia näkemyksiä digitaalisten palvelujen tuomista mahdollisuuksista ja rajoitteista.¹²⁹ Hyvinvointialueiden omissa strategioissa ei ole yhtä selkeästi otettu digitaalista asiointia ensisijaiseksi asiointikanavaksi kuin kansallisessa strategiassa.¹³⁰

Digitaalisten palvelujen tavoitteena sosiaali- ja terveydenhuollossa on, että asiakkaat saavat yhdenvertaista, sujuvaa, turvallista ja kustannustehokasta palvelua. Vaikka digitaalisten palvelujen

---

¹²⁶ DVV: Suomalaisten valmiudet ja suhtautuminen viranomaisten digipalvelujen ja digipostin käyttöön. Kansalaistutkimus 10/2025. https://dvv.fi/documents/16079645/236793010/DVV_Digi%20ensin_Kansalaistutkimus%2010-2025.pdf (4.2.2026), s. 12–16.

¹²⁷ Tilastokeskus: Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö sukupuolen ja ikäluokan mukaan, 2013–2025. https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_sutivi/statfin_sutivi_pxt_13ud.px/table/table-ViewLayout1/ (22.11.2025).

¹²⁸ THL: Digitaaliset palvelut. 30.9.2024. <https://thl.fi/aiheet/sote-palvelujen-johtaminen/kehittyva-palvelujarjestelma/digitaaliset-palvelut> (29.11.2025).

¹²⁹ STM 2024, s. 4 ja 11.

¹³⁰ Vehko ym. 2025, s. 1.

tarkoituksena on edistää hoitoon pääsyä, tutkimuksissa on todettu, ettei sähköisiä palveluja kehitettäessä huomioida yhdenvertaisesti erilaisia käyttäjäryhmiä. Etenkin heikossa ja haavoittuvassa asemassa olevat tulisi ottaa huomioon tällaisia palveluja kehitettäessä Suomen kestävän kasvun ohjelman mukaisesti.¹³¹

Tilastokeskuksen tutkimuksen mukaan terveyteen liittyvien verkkopalvelujen käyttö liittyy usein omien terveystietojen hallintaan ja hoidon saantiin sekä terveyttä koskevan tiedon etsimiseen verkossa. Vuonna 2024 82 % naisista ja 70 % miehistä oli kyselyä edeltävän kolmen kuukauden aikana etsinyt terveyteen liittyvää tietoa netistä. Erot ikäluokkien välillä olivat pieniä lukuun ottamatta vanhimpia ikäryhmiä. Naisista 56 % ja miehistä 47 % oli kyselyä edeltävän kolmen kuukauden aikana varannut verkossa ajan lääkärille. Huomionarvoista on, ettei kaikilla ole ollut tarvetta varata aikaa lääkärille, eivätkä he siksi ole tehneet sitä verkossa. Vanhempien ikäryhmien kohdalla huomattiin, että internet-palveluihin tottumattomuus ja osaamisen puute saattoivat haitata ajan varaamista verkossa.¹³² Kyselystä voidaan päätellä, että verkossa tapahtuva sosiaali- ja terveyspalveluihin liittyvä asiointi lisääntyy jatkuvasti niiden kohdalla, joilla tällaiseen asiointiin on osaamista ja mahdollisuus.

Edellä mainittujen digitaalisten käyttökohteiden lisäksi myös digitaaliset vastaanotot ovat yleistyneet. Digitaalisilla palveluilla on mahdollista täydentää tai jopa korvata perinteisiä palveluja. Digitalisaatio on synnyttänyt myös täysin uudenlaisia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja, kuten erilaisia oire- ja palveluarvioita sekä chatbotteja.¹³³ Digitaaliset palvelut sosiaali- ja terveydenhuollossa parhaimmillaan parantavat palvelujen tasoa ja ihmisten mahdollisuutta päästä palvelujen piiriin. Digitaalisten palvelujen käyttöönottoon liittyy kuitenkin myös riskejä, sillä sosiaali- ja terveyspalveluihin liittyvä digipalvelujen käyttö ei jakaudu Suomessa tasaisesti.

Digitaalisia palveluja hyödynnetään etenkin julkisen ja yksityisen sektorin perus- ja erikoissairaanhoidon avopalveluissa. Digipalveluja on kehitetty sairauskohtaisesti helpottamaan pitkäaikaissairausten hoitoa. Sosiaalihuollossa digipalvelujen hyödyntäminen on huomattavasti vähäisempää. Hyödyntäminen kuitenkin vaihtelee asiakasryhmien mukaan. Esimerkiksi ikäihmisten kotihoidossa hyödynnetään laajasti digipalveluja, kun taas vammais- ja hoivapalveluissa käyttö on vähäistä. Työikäisille, lapsiperheille ja iäkkäille kohdistettiin THL:n selvityksen mukaan eniten

---

¹³¹ Kiesepää – Hiltunen-Toura 2023. Suomen kestävän kasvun ohjelman tarkoituksena on STM:n mukaan tukea ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävästä kasvusta.

¹³² Tilastokeskus: Terveyteen liittyvien verkkopalveluiden käyttö kasvaa nopeasti. 4.12.2024. <https://stat.fi/julkaisu/cm46zt2kj04sa07vy06eodiku> (29.11.2025).

¹³³ THL: Digitaaliset palvelut. 30.9.2024. <https://thl.fi/aiheet/sote-palvelujen-johtaminen/kehittyva-palvelujarjestelma/digitaaliset-palvelut> (29.11.2025).

tiettyjä teknisiä järjestelmiä, jos he eivät ole tottuneet niiden käyttöön.¹³⁹ Nämä kaikki seikat ovat osittain syynä siihen, miksi moni iäkäs henkilö päättää turvautua perinteiseen palveluun digitaalisen sijaan ja miksi heidän internetinkäyttöprosenttinsa on pienempi kuin nuoremmilla henkilöillä.

Teknologiaa käytetään enenevässä määrin myös hoivapalveluissa, vaikka se ei tällä alalla ole vielä kovin yleistä. Vanhusasiavaltuutetun mukaan hoivapalvelujen teknologisoiminen helpottaa hoivapalvelujen tarjoamista monin tavoin, mutta voi myös välineellistää sitä. Hallitus on esittänyt, että osa kotihoidon käynneistä voitaisiin muuttaa etäkäynneiksi. Vanhusasiavaltuutetun mukaan teknologian käyttämisen hoivapalveluissa tulisi perustua ensisijaisesti ikääntyneiden ihmisten tarpeisiin.¹⁴⁰ Näkemykseni mukaan kotihoidon käyntien muuttaminen etäkäynneiksi sisältää paljon riskejä, sillä edellä tarkasteltujen tilastojen perusteella moni iäkäs henkilö tarvitsee huomattavasti tukea digitaalisten palvelujen käytössä, eikä osa käytä niitä lainkaan. Mikäli digitaidot eivät ole riittävät, perustuslain 19 §:ssä turvattu oikeus sosiaaliturvaan saattaa vaarantua.

Vaikka digitaalisten palvelujen käyttö koetaan toisinaan hankalana, toivovat lähes puolet suomalaisista, että julkinen sektori tarjoaisi enemmän digitaalisia palveluja sosiaali- ja terveysalalla. Digitaalisten terveyspalvelujen on toivottu helpottavan hoidon saamista esimerkiksi sellaisessa tilanteessa, jossa lähin fyysinen hoitopaikka on satojen kilometrien päässä asiakkaasta. THL:n tutkimuksen mukaan kaupunkilaiset hyödyntävät tällä hetkellä kuitenkin enemmän digitaalisia terveyspalveluja, mikä on jossain määrin ristiriidassa tavoitteen kanssa. Vaikka digitaalisia palveluja toivotaan enemmän, on sosiaali- ja terveydenhuollossa luonnollisesti paljon palveluja ja hoito- toimenpiteitä, joita ei voida toteuttaa digitaalisesti.¹⁴¹

4.2 Julkisen vallan velvollisuus edistää digitaalisten palvelujen saavutettavuutta

Julkisen vallan velvollisuus edistää digitaalisten palvelujen saavutettavuutta konkretisoituu etenkin digipalvelulain kautta. Digipalvelulain tarkoituksena on sen 1 §:n mukaan edistää digitaalisten palvelujen saatavuutta, laatua, tietoturvallisuutta sekä sisällön saavutettavuutta ja siten edistää kaikkien mahdollisuutta käyttää digitaalisia palveluja. Sosiaali- ja terveyspalvelujen tarjoamisesta annetun lain 19 §:n mukaan digitaalisten palvelujen järjestämisestä ja saavutettavuudesta

---

¹³⁹ Koskiaho – Saarinen 2019, s. 168–171.

¹⁴⁰ Vanhusasiavaltuutettu: Teknologia on osa tulevaisuuden vanhuspalveluita. 15.7.2025. <https://vanhusasia.fi/-/teknologia-on-osa-tulevaisuuden-vanhuspalveluita> (6.2.2026).

¹⁴¹ THL: Digitaaliset palvelut. 30.9.2024. <https://thl.fi/aiheet/sote-palvelujen-johtaminen/kehittyva-palvelujarjestelma/digitaaliset-palvelut> (29.11.2025).

säädetään digipalvelulaissa, eli hyvinvointialueiden tulee digitaalisia palveluja järjestäessään noudattaa digipalvelulakia.

Digipalvelulain 2 §:n mukaan viranomaisella tarkoitetaan myös kyseisessä laissa valtion viranomaisia, kuten liikelaitoksia, hyvinvointialueen ja -yhtymän viranomaisia, kunnallisia viranomaisia ja itsenäisiä julkisoikeudellisia laitoksia. Hallituksen esityksen mukaan lakia sovelletaan myös esimerkiksi yksityisiin sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköihin niiden hoitaessa julkisia hallintotehtäviä. Digipalvelulaki sääntelee näissä toimintayksiköissä esimerkiksi ajanvarauspalveluja ja palveluja, joissa voi tarkastella omia terveystietojaan.¹⁴² Digitaalisella palvelulla tarkoitetaan 2 §:n mukaan verkkosivustoa tai mobiilisovellusta toiminnallisuuksineen ja saavutettavuudella digitaalisten palvelujen suunnittelussa, kehittämisessä, ylläpidossa ja päivittämisessä noudatettavia periaatteita ja tekniikoita, jotka tekevät palveluista helpommin saavutettavia etenkin vammaisille käyttäjille.

Digipalvelulain 4 §:n 1 momentin mukaan viranomaisten digitaalisia palveluja suunniteltaessa on otettava huomioon muun muassa palvelujen tietoturvallisuus ja helppokäyttöisyys. Laissa ei ole tarkkaa määritelmää helppokäyttöisyydelle, mutta hallituksen esityksessä mainitaan, että helppokäyttöisyys eli käytettävyys edellyttää, että palvelun käyttö on käyttäjälle muun muassa tehokasta ja helposti opittavissa. Käytettävyys voidaan varmistaa käytettävyydestä ja -arvioinnilla.¹⁴³ Digipalvelulain 5 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen tulee tarjota kaikille mahdollisuus toimittaa asiointitarpeeseensa liittyvät sähköiset viestit ja asiakirjat digitaalisesti. 5 §:n 2 momentin mukaan digitaalisissa palveluissa tulee tiedottaa selkeästi, miten asioiden hoitaminen viranomaisessa onnistuu sähköisesti ja mistä voi saada neuvoja digitaalisen palvelun käyttämiseen. 5 §:n 3 momentin mukaan viranomainen voi rajoittaa digipalvelun käyttöä, jos se on välttämätöntä palvelun kehittämiseksi tai testaamiseksi. Lain 3 luvussa säädetään digitaalisten palvelujen saavutettavuusvaatimuksista. Saavutettavuusvaatimukset määritellään tarkemmin Euroopan unionin virallisessa lehdessä.

Digipalvelulaista annetun hallituksen esityksen mukaan digitaalisen asiointin ohella on oltava muitakin asiointitapoja, eikä laki aseta asiakkaalle velvollisuutta käyttää digipalveluja. Lain 5

---

¹⁴² HE 60/2018 vp, s. 50.

¹⁴³ HE 60/2018 vp, s. 64. Käytettävyyteen liittyvää sääntelyä on kritisoitu oikeuskirjallisuudessa. Esimerkiksi Riikka Koulu, Suvi Sankari ja Sofia Sormunen ovat artikkelissaan argumentoineet, ettei sääntelyn kautta ole tarpeeksi onnistuttu edistämään digitaalisen julkishallinnon käytettävyyttä. Artikkelin mukaan käytettävyyttä arvioidessa tulisi hyödyntää käytettävyyssindikaattoreita ja ottaa huomioon kaikki käyttäjäryhmät (Koulu – Sankari – Sormunen 2022, s. 14 ja 21). Huomionarvoista on, että käytettävyyttä pyritään jatkuvasti kehittämään ja kehitystä on todennäköisesti tapahtunut vuoden 2022 jälkeen.

§:ssä säädetään viestien ja asiakirjojen toimittamisesta sähköisesti, mutta siinä ei säädetä tarkemmin siitä, millaisista viesteistä tai asiakirjoista on kyse. Hallituksen esityksessä kuitenkin mainitaan, että kyseessä voisi olla esimerkiksi jonkin asian vireillepano tai neuvontapyyntö. Sähköisen viestin tai asiakirjan lähettämistapa jää viranomaisen harkintavaltaan, mutta palvelun järjestämisessä tulee ottaa huomioon saavutettavuusvaatimukset. Viranomaisen tulee antaa palvelunsa käyttöön liittyvää teknistä tukea hallinnon asiakkaille.¹⁴⁴

Hallituksen esityksen mukaan saavutettavuudella tarkoitetaan sitä, että digipalvelut ja niissä esitetty sisältö on suunniteltu kaikkien käyttäjäryhmien käytettäväksi joko ilman lisälaitteita tai avustavien laitteiden kanssa. Saavutettavuus sisältää neljä periaatetta: *havaittavuus*, *hallittavuus*, *ymmärrettävyys* ja *toimintavarmuus*. Havaittavuudella tarkoitetaan tiedon ja käyttöliittymän osien esittämistä siten, että ne voidaan havaita. Hallittavuus pitää sisällään käyttöliittymän osien ja navigoinnin hallittavuuden. Ymmärrettävyydellä tarkoitetaan sitä, että tieto ja käyttöliittymän osat ovat ymmärrettäviä. Toimintavarmuudella tarkoitetaan sitä, että erilaisten asiakassovellusten, mukaan lukien avustavien teknologioiden, on pystyttävä tulkitsemaan digipalvelun sisältöä luotettavasti.¹⁴⁵ Digipalvelulain on arvioitu tuovan uusia kohderyhmiä digitaalisten palvelujen piiriin ja helpottavan digipalvelujen käyttöä etenkin sellaisten aisti- tai motorisista vammoista kärsivien henkilöiden kohdalla, joilla on kiinnostusta käyttää palveluja, mutta joille se ei ole mahdollista palvelujen heikon saavutettavuuden vuoksi. Lain arvioitiin myös tuovan jonkin verran ikääntyneitä ihmisiä digitaalisten palvelujen piiriin.¹⁴⁶

Valtiovarainministeriön vuodenvaihteessa 2020–2021 tekemän kyselyn mukaan digitaalisten palvelujen järjestäminen ja saavutettavuus olivat parantuneet huomattavasti digipalvelulain voimaantulon jälkeen. Kysely suunnattiin lain soveltamisalaan kuuluville organisaatioille, joista moni oli ottanut digipalvelulain myötä käyttöön muun muassa vahvan sähköisen tunnistautumisen ja uusia toiminnallisuuksia, kuten Suomi.fi-viestit.¹⁴⁷ Vuonna 2025 annettiin uusi hallituksen esitys sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuutta viranomaistoiminnassa koskevaksi lainsäädännöksi. Esityksen tavoitteena on viranomaisten tiedoksiantojen lähettäminen ensisijaisesti sähköisessä muodossa niille, joille se on mahdollista. Hallituksen esityksen mukaan on kuitenkin huolehdittava siitä, että sellaisille henkilöille, jotka eivät pysty käyttämään sähköisiä palveluja, on olemassa toinen asiointikanava.¹⁴⁸ Hallituksen esityksessä tunnustetaan, että henkilöillä on

---

¹⁴⁴ HE 60/2018 vp, s. 66–69.

¹⁴⁵ HE 60/2018 vp, s. 48.

¹⁴⁶ HE 60/2018 vp, s. 39.

¹⁴⁷ VM 2021.

¹⁴⁸ HE 124/2025 vp, s. 7.

erilaiset mahdollisuudet käyttää digitaalisia palveluja ja niiden käyttöön vaikuttavat muun muassa fyysiset rajoitteet ja sairaudet, ikääntyminen, syrjäytyminen, verkkojen saatavuus sekä taloudellinen tilanne. Sähköisen asioinnin ja digipalvelujen käytön tukea on siksi edistettävä. Viranomaisten tulee hallituksen esityksen mukaan neuvoa hallinnon asiakkaita omien palvelujensa käytössä, mutta yleinen neuvonta laitteiden käytöstä ei kuulu heidän toimivaltaansa.¹⁴⁹

Koska digipalvelulain 5 §:n mukainen neuvontavelvollisuus ulottuu ainoastaan viranomaisen omiin palveluihin, ei ole taattua, että henkilö pystyy ylipäänsä pääsemään käsiksi kyseiseen palveluun. Digi- ja väestötietovirastosta annetun lain (304/2019) 3 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan viraston tehtäviin kuuluu digitalisaation edistäminen ja palvelujen käytön tuki. Digi- ja väestötietovirasto näin ollen kouluttaa ja antaa tukea tahoille, jotka antavat digitukea. Jotta henkilöt, joilla ei ole osaamista digitaalisten palvelujen käyttöön, mutta jotka olisivat kiinnostuneita niiden käytöstä, voisivat käyttää kyseisiä palveluja, on tärkeää, että tarjolla on riittävästi tukea myös yleisesti digitaalisten laitteiden käyttöön, ei ainoastaan tietyn viranomaispalvelun käyttöön. Osa kunnista ja kirjastoista tarjoaa yleistä digitukea¹⁵⁰, mikä saattaa edistää myös sosiaaliturvaoikeuden toteutumista.

---

¹⁴⁹ HE 124/2025 vp, s. 28.

¹⁵⁰ DVV: Mitä on digituki? <https://dvv.fi/mita-on-digituki> (14.3.2026).

5 Pääsy internetiin sosiaaliturvaoikeuden toteutumiseksi

5.1 Oikeus digitaaliseen asiointiin perusoikeuksien toteutumisen ja palvelujen saavutettavuuden takaamiseksi

Olen aiemmissa luvuissa tarkastellut sosiaalisia oikeuksia, digipalvelujen käyttöä ja pääsyä internetiin. Tämän luvun tarkoituksena on yhdistää edellä käsittelemiäni teemoja tutkimuskysymysteni ratkaisemiseksi. Tutkin tässä alaluvussa sitä, millä perusteella henkilöillä, jotka eivät pysty asioimaan perinteiseen tapaan, on oikeus sähköisten palvelujen käyttöön sosiaali- ja terveydenhuollossa. Muun muassa eduskunnan oikeusasiamies, yhdenvertaisuusvaltuutettu sekä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta ovat käsitelleet tapauksia, joissa on ollut kyse oikeudesta sähköiseen asiointiin tilanteissa, joissa se on henkilöille esimerkiksi vamman takia huomattavasti helpompaa. Käsittelemme kyseisiä tapauksia tässä alaluvussa. Myös yhdenvertaisuuslain tulkitseminen on keskeisessä osassa tässä alaluvussa, sillä oikeus digitaaliseen asiointiin perusoikeuksien toteutumisen ja palvelujen saavutettavuuden takaamiseksi liittyy läheisesti yhdenvertaisuuteen. Digitaalisten palvelujen avulla on parhaimmillaan mahdollista edistää yhdenvertaisuutta.

Invalidiliiton mukaan digitalisaatio edistää vammaisten henkilöiden osallisuutta. Palveluiden digitalisaatio säästää parhaimmillaan aikaa sekä rahaa ja mahdollistaa varojen käytön merkityksellisempiin asioihin. Invalidiliiton mukaan digitaalisten palvelujen saavutettavuuteen ja esteettömyyteen tulee kiinnittää huomiota, jotta vammaiset henkilöt voisivat yhdenvertaisesti käyttää niitä. Vammaisilla henkilöillä on hyvin erilaisia tarpeita, joten heitä ei voi tarkastella vain yhtenä ryhmänä. Osalla digitalisaatio voi edistää osallisuutta esimerkiksi yhteiskunnalliseen keskusteluun. Toisaalta riskinä on digisyrjäytyminen, mikäli osaaminen, halu tai uskallus käyttää digitaalisia laitteita on vähäistä. Invalidiliitto korostaa digipalvelujen käyttöön liittyvän neuvonnan tärkeyttä.¹⁵¹ Mahdollisuus hyödyntää digitaalisia palveluja tasa-arvoistaa vammaisten ihmisten mahdollisuutta osallistua yhteiskuntaan, mutta digitaalisten palvelujen hyödyntämisestä vammaisten henkilöiden keskuudessa on vielä käyttämätöntä potentiaalia.¹⁵²

Yhdenvertaisuudesta säädetään perustuslain 6 §:ssä, jonka mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä, eikä ketään saa ilman hyväksyttävää syytä asettaa eriarvoiseen asemaan henkilöön liittyvän syyn perusteella. Yhdenvertaisuudesta säädetään tarkemmin yhdenvertaisuuslaissa,

---

¹⁵¹ Invalidiliitto: Digitalisaatio edistää vammaisten ihmisten osallisuutta. 14.11.2018. <https://www.invalidiliitto.fi/ajankohtaista/digitalisaatio-edistaa-vammaisten-ihmisten-osallisuutta> (6.2.2026).

¹⁵² Eriksson 2019, s. 40.

jonka 8 §:n 1 momentissa kielletään syrjintä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. 2 momentin mukaan syrjintää on välittömän ja välillisen syrjinnän lisäksi häirintä, kohtuullisten mukautusten epääminen sekä ohje tai käsky syrjiä.

Välitön syrjintä on yhdenvertaisuuslain 10 §:n mukaan sitä, kun henkilöä kohdellaan samankaltaisessa tilanteessa jonkin henkilöön liittyvän syyn vuoksi epäsuotuisammin kuin muita. Välillinen syrjintä on 13 §:n mukaan sitä, jos näennäisesti yhdenvertainen sääntö, peruste tai käytäntö saattaa jonkun muita epäedullisempaan asemaan henkilöön liittyvän syyn perusteella, paitsi jos käytetyt keinot ovat asianmukaisia ja tarpeellisia. 9 §:n mukainen positiivinen erityiskohtelu ei sen sijaan ole syrjintää, jos se on oikeasuhtaista ja sen tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuutta. Yhdenvertaisuuteen perustuva syrjinnän kieltö on tunnustettu myös kansainvälisessä oikeudessa ja esimerkiksi vammaissopimuksen 5 artiklassa kielletään syrjintä henkilöön liittyvien syiden perusteella.

Yhdenvertaisuuslaista annetun hallituksen esityksen mukaan välillisessä syrjinnässä voi olla kyse sellaisesta menettelystä, jonka takia henkilö joutuu muihin nähden esimerkiksi erityisen rajoituksen, rasitteen, vaatimuksen tai muun haitan kohteeksi. Yhdenvertaisuuslain 13 §:ssä ilmevä sana *sääntö* viittaa muihinkin sääntöihin kuin oikeussääntöihin ja *käytännöllä* viitataan muun muassa siihen, miten pääsy erilaisiin palveluihin on järjestetty. Välilliselle syrjinnälle ominaista on, että jollakin ihmisryhmällä on muita vaikeampaa täyttää jokin vaadittu edellytys, vaikka käytäntö tai sääntö ei nimenomaisesti syrjisi kyseistä ihmisryhmää. Välillistä syrjintää on myös se, että tietyssä tilanteessa valitulla toteuttamistavalla on kielteisiä vaikutuksia tiettyyn ihmisryhmään, ellei toteuttamistavalle ole hyväksyttäviä perusteita.¹⁵³ Esimerkiksi se, että jossakin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelussa on mahdollista asioida ainoastaan puhelimitse saattaa näkemykseni mukaan täyttää välillisen syrjinnän kriteerit, sillä silloin sellaiset ihmisryhmät, jotka eivät pysty asioimaan puhelimitse, eivät voi hyödyntää kyseistä palvelua.

Yhdenvertaisuuslain 15 §:ssä säädetään kohtuullisista mukautuksista. Pykälän 1 momentin mukaan muun muassa viranomaisten sekä tavaroiden ja palvelujen tarjoajien on tarvittaessa tehtävä asianmukaiset kohtuulliset mukautukset vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuuden toteutumiseksi esimerkiksi palveluja käytettäessä. Kohtuullisia mukautuksia arvioitaessa otetaan 15 §:n 2 momentin mukaan huomioon vammaisen henkilön tarpeet sekä muun muassa toimijan

---

¹⁵³ HE 19/2014 vp, s. 76–77.

koko, taloudellinen asema sekä toiminnan luonne. Kohtuulliset mukautukset on erotettava yleisistä esteettömyystoimenpiteistä. Kohtuullisia mukautuksia tarvitaan esimerkiksi silloin, kun jokin palvelu ei ilman niitä olisi vammaisen henkilön saatavissa. Tarkoituksena on saada palvelu saataville, vaikka se ei olisi heille täsmälleen samanlainen kuin muille kyseisen palvelun käyttäjille.¹⁵⁴ Mukautusten tulee nimensä mukaisesti olla kohtuullisia, eli mukautuksiin ei tarvitse ryhtyä, mikäli ne vaikuttavat kohtuuttomilta.¹⁵⁵

Kohtuulliset mukautukset voivat viranomaisessa asiointin yhteydessä tulla tarpeen sellaisissa menettelyissä, joissa asiakkaalta vaaditaan toimenpiteitä.¹⁵⁶ Toomas Kotkas on artikkelissaan *Kohtuulliset mukautukset sosiaaliturvajärjestelmässä* pohtinut, voiko viranomaisella olla velvollisuus myöntää jokin sosiaali- tai terveysterveyspalvelu kohtuullisena mukautuksena. Kotkaksen mukaan vastaus on terveysterveyspalvelujen osalta kieltävä, sillä päätöksenteko perustuu terveydenhuollossa lääketieteelliseen harkintaan ja tarveperiaatteeseen. Sosiaalipalvelujen osalta ei ole täysin poissuljettua myöntää palvelua kohtuullisena mukautuksena, mutta myöskään niiden kohdalla näin ei pääosin tehdä.¹⁵⁷ Kohtuulliset mukautukset helpottavat asiointia, mutta eivät yleensä edellytä uusien palvelujen tarjoamista.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta on vuonna 2025 antamissaan ratkaisuissa YVTLTK/xx3/2024 ja YVTLTK/xx4/2024 ottanut kantaa henkilöiden oikeuteen asioida sähköisesti puhelimitse tapahtuvan asiointin sijaan. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoi vastaajan syrjineen hakijoita heidän vammaisuutensa perusteella, kun vastaaja oli laiminlyönyt yhdenvertaisuuslain mukaiset kohtuulliset mukautukset. Tapauksessa kohtuullisten mukautusten kautta olisi tullut varmistaa hakijoiden oikeus olla yhtä pikaisesti yhteydessä vastaajaan kuin muut, vaikka hakijat eivät kyenneet olemaan vastaajaan yhteydessä puhelimitse. Lautakunta ei ottanut ratkaisussaan kantaa siihen, miten ja minkä yhteydenottokanavan kautta yhteydenpito olisi tullut järjestää.¹⁵⁸

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan ratkaisuissa YVTLTK/xx3/2024 ja YVTLTK/xx4/2024 hakijat olivat hakeneet tulkkaukspalveluja vastaajalta, sillä hakijat ovat vammaisia henkilöitä, joiden oireet pahenevat kommunikoinnin ja kognitiivisen rasituksen myötä. Vastaaja oli hylännyt hakijoiden hakemukset. Hakijoiden mukaan puhuminen, kirjoittaminen, kuunteleminen ja muu kognitiivinen rasitus vähäisissäkin määrin vaikeuttavat heidän vammaisuudestaan johtuvia oireita, minkä

---

¹⁵⁴ HE 19/2014 vp, s. 79.

¹⁵⁵ Kotkas 2020, s. 826.

¹⁵⁶ Kotkas 2020, s. 832.

¹⁵⁷ Kotkas 2020, s. 839–840.

¹⁵⁸ YVTLTK/xx3/2024 ja YVTLTK/xx4/2024, s. 9.

vuoksi hakijat olivat monesti kysyneet vastaajalta ohjeistusta siihen, miten kiireellisiä asioita voi hoitaa sähköisesti. Hakijat eivät olleet saaneet vastaajalta ohjeistusta, vaikka he olivat sitä nimenomaisesti pyytäneet. Vastaajan virkailijoilla oli lisäksi kestänyt useista päivistä viikkoihin reagoida hakijoiden sähköposteihin. Hakijat olivat kokeneet syrjivänä sen, ettei heidän sähköisiin yhteydenottoopyyntöihinsä ollut vastattu, vaikka heillä ei vammaan takia ollut mahdollisuutta käyttää kiireellisiin tilanteisiin tarkoitettua toimeentulotukeen liittyvää puhelinpalvelua. Hakijat vaativat yhdenvertaista asiointikanavaa, jossa heidän sähköisiin yhteydenottoihinsa vastattaisiin yhtä nopeasti kuin puheluihin.¹⁵⁹

Vastaaja totesi, että heillä on käytössään sähköinen asiointikanava, minkä lisäksi asiakkaat voivat asioida paikan päällä palvelupisteessä tai puhelimitse. Valtuutettu asiamies voi lisäksi hoitaa asiakkaan asioita hänen puolestaan myös puhelimitse. Sähköisiin viesteihin vastaamiseen voi kulua toimeentulokiasioissa viikko, minkä vuoksi soitto on nopeampi tapa asioida. Vastaaja oli selvittänyt toisen hakijan mahdollisuutta asiakkuusvastaavapalveluun, mutta ei kokenut sitä tilanteessa asianmukaiseksi, sillä palvelu toimi pääosin puhelimitse. Vastaaja ei ollut ilmoittanut ratkaisusta hakijalle.¹⁶⁰

Lautakunta selvitti, oliko vastaaja epäämällä kohtuulliset mukautukset tai muilla tavoin syrjinyt hakijoita. Lautakunta katsoi, ettei vastaajan asiakkuusvastaavapalvelu olisi ollut tarkoituksenmukainen, sillä tässäkin tapauksessa asiakkaan olisi tullut asioida puhelimitse. Hakijoilla ei tapahtuma-aikaan ollut myöskään avustajia käytettävissään, minkä vuoksi asiassa syntyi syrjintäoletama. Lautakunta katsoi, ettei vastaaja ollut ryhtynyt hakijoiden kanssa vuoropuheluun kohtuullisista mukautuksista, joten vastaaja oli syrjinyt hakijoita heidän vammaisuutensa perusteella. Vastaajan menettely oli lautakunnan mukaan vaikuttanut hakijoiden oikeuteen nauttia sosiaaliturvasta. Hakijat pystyivät kuitenkin muissa kuin kiireisissä asioissa asioimaan yhdenvertaisesti sähköisen asiointikanavan kautta.¹⁶¹

Myös yhdenvertaisuusvaltuutettu on ratkaisussaan VVTDno-2022-695 ottanut kantaa oikeuteen asioida sähköisesti puhelimitse tapahtuvan asioinnin sijaan. Yhdenvertaisuusvaltuutettu antoi tapauksessa suosituksia sairaanhoitopiirille yhdenvertaisen asioinnin toteuttamiseksi. Yhdenvertaisuusvaltuutettu katsoi, että ohje olla oirekyselyn tai yhteydenottolomakkeen täyttämisen jälkeen yhteydessä päivystykseen ainoastaan puhelimitse ei ollut yhdenvertainen käytäntö, sillä kaikki eivät vammaan takia pysty asioimaan puhelimitse, kuten myös edellä mainituissa yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan ratkaisuissa on todettu.¹⁶²

---

¹⁵⁹ YVTLTK/xx3/2024 ja YVTLTK/xx4/2024, s. 2–3.

¹⁶⁰ YVTLTK/xx3/2024 ja YVTLTK/xx4/2024, s. 4.

¹⁶¹ YVTLTK/xx3/2024 ja YVTLTK/xx4/2024, s. 8–9.

¹⁶² VVTDno-2022-695, s. 2.

Tapauksessa yhdenvertaisuusvaltuutettu katsoi, ettei vammaisten henkilöiden mahdollisuudet olla yhteydessä sairaanhoitopiirin päivystykseen olleet riittävät. Yhdenvertaisuusvaltuutettu suosittelee, että potilas voisi täytettyään lomakkeen lähettää sen halutessaan myös sairaanhoitopiirille sen sijaan, että lomake lähetettäisiin vain kaupungille ja annettaisiin ohjeet olla puhelimitse yhteydessä päivystykseen. Tällöin myös vammaiset henkilöt, jotka pystyvät kirjoittamaan, mutta eivät puhumaan, voisivat saada viipymättä yhteyden päivystykseen myös iltaisin ja viikonloppuisin, mikä edistäisi yhdenvertaisuutta.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu ehdotti lisäksi, että tekstiviestipalvelu laajennettaisiin koskemaan myös muita kuin kuulo- tai puhevammaisia henkilöitä, kuten autismin kirjon henkilöitä tai muita vammaisia henkilöitä, joille yhteyden ottaminen päivystykseen muilla tavoin olisi kohtuuttoman hankalaa tai mahdotonta. Lisäksi täysin viittomakielisille henkilöille tulisi luoda mahdollisuus ottaa yhteyttä päivystykseen videopuhelun kautta etenkin sellaisina aikoina, kun Kelan etätulkkauspalvelu ei ole käytössä.¹⁶³

Yhdenvertaisuusvaltuutettu korosti ohjeessaan, että kohtuulliset mukautukset tulisi ohjeistuksesta huolimatta tehdä tapauskohtaisesti ja että sairaanhoitopiirin henkilöstöä tulisi kouluttaa yhdenvertaisuuslaista ja kohtuullisista mukautuksista. Yhdenvertaisuusvaltuutettu totesi, että suositusten toimeenpanoa tulee jatkaa edelleen 1.1.2023 jälkeen, jolloin vastuu päivystyksen järjestämisestä siirtyi sairaanhoitopiireiltä hyvinvointialueille.¹⁶⁴

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta on vuonna 2023 antamassaan ratkaisussa ottanut kantaa kohtuullisten mukautusten tekemiseen sairaalan poliklinikalle ilmoittautumisen yhteydessä. Tapauksessa henkilö oli pyytänyt mahdollisuutta ilmoittautua poliklinikalle muuten kuin suullisesti ja odottaa vastaanoton alkamista rauhallisessa tilassa, mistä sairaala oli kieltäytynyt käyttäntöihinsä vedoten. Sairaala asetti erityisjärjestelyjen ehdoksi asiaan liittyvän lääkärinlausunnon tai asiantuntijan suosituksen. Lautakunta katsoi sairaalan syyllistyneen syrjintään evätesään kohtuulliset mukautukset.¹⁶⁵ Tapauksessa ei mainittu, miten poliklinikan ilmoittautuminen olisi tullut järjestää, mutta ratkaisu viittaa siihen, että on oltava muitakin tapoja ilmoittautua vastaanotolle kuin suullisesti. Tämä voisi tarkoittaa ilmoittautumista esimerkiksi digitaalisella ilmoittautumisautomaatilla.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu on painottanut vuosikertomuksessaan kohtuullisten mukautusten tärkeyttä digitaalisessa ympäristössä. Yhdenvertaisuusvaltuutetun mukaan digitaalinen ympä-

---

¹⁶³ VVTDno-2022-695, s. 1.

¹⁶⁴ VVTDno-2022-695, s. 2.

¹⁶⁵ YVV 2023, s. 43.

ristö on rakennettava siten, että myös sellaiset henkilöt, joilla on toimintarajoitteita, voivat käyttää sitä. Tämä turvaa saavutettavuutta, mutta ei vielä välttämättä riitä yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi yksittäistapauksissa. Yleinen saavutettavuus vähentää kohtuullisten mukautusten tarvetta, mutta se tulee käsitteenä erottaa kohtuullisista mukautuksista. Yhdenvertaisuusvaltuutettu muistuttaa, että kohtuullista mukautusta pyytävä tietää yleensä itse parhaiten, millä tavoin palveluja tulisi mukauttaa, jotta hän voi käyttää niitä.¹⁶⁶

Eduskunnan oikeusasiamies on ottanut useassa sosiaali- tai terveydenhuoltoon liittymättömässä tapauksessa kantaa oikeuteen asioida sähköisesti viranomaisasioissa. Vaikka tapaukset eivät liity sosiaali- ja terveydenhuoltoon, niistä on apua myös sosiaali- ja terveydenhuoltoon liittyvien tapausten arvioinnissa. Eduskunnan oikeusasiamies on esimerkiksi ottanut kantaa siihen, että on ongelmallista, että henkilöillä, joiden henkilöllisyys on määrätty ulosottoperusteena olevassa tuomiossa salassa pidettäväksi, ei ole mahdollista käyttää Ulosottolaitoksen sähköisiä palveluja. Erityisen ongelmallista on, että salassa pidettävän tiedon turvaaminen edellyttää sitä, että henkilöillä ei ole yhdenvertaista pääsyä digitaalisten palvelujen piiriin.¹⁶⁷ Näkemykseni mukaan kannanotto on yleistettävissä muihinkin viranomaisten digipalveluihin. Eduskunnan oikeusasiamies on lisäksi tapauksessaan 4859/2024 ottanut kantaa oikeusaputoimiston velvollisuuteen tarjota digitaalisia palveluja. Eduskunnan oikeusasiamies totesi tapauksessa, että viranomaisella on lakisääteinen velvollisuus tarjota kaikille mahdollisuus sähköiseen asiointiin.¹⁶⁸

Tapauksessa 4859/2024 kantelija kanteli oikeusaputoimiston menettelystä digitaalisten palvelujen tarjoamisessa. Kantelija oli pyytänyt mahdollisuutta sähköiseen asiointiin ja ilmoittanut, ettei hän voinut asioida puhelimitse tai paikan päällä toimistossa. Oikeusaputoimisto oli vastauksessaan ilmoittanut, että se tarvitsee asiasta lisätietoa ja pyytänyt kantelijaa soittamaan tai asioimaan paikan päällä. Oikeusasiamies viittasi ratkaisussaan digipalvelulain 5 §:ään, jonka 1 momentin mukaan viranomaisen on tarjottava mahdollisuus toimittaa asiointitarpeeseen liittyvät sähköiset viestit ja asiakirjat digitaalisia palveluja käyttäen, ja totesi, että oikeusaputoimisto oli menetellyt virheellisesti. Oikeusaputoimiston mukaan kyse oli inhimillisestä virheestä, minkä vuoksi oikeusasiamies katsoi riittäväksi toimenpiteeksi kiinnittää oikeusaputoimiston huomiota sen digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain ja hallintolain mukaisiin velvollisuuksiin.¹⁶⁹

Vaikka oikeuskäytäntöä pääsystä internetiin perusoikeuksien toteutumiseksi ja saavutettavuuden takaamiseksi ei ainakaan vielä ole kovin paljon, edellä mainitut tapaukset osoittavat, että

---

¹⁶⁶ YVV 2023, s. 42–43.

¹⁶⁷ Jääskeläinen 2024, s. 110.

¹⁶⁸ EOAK/4859/2024, s. 2.

¹⁶⁹ EOAK/4859/2024.

sähköisen vaihtoehdon mahdollistaminen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa on yhdenvertaisuuskysymys. Sähköisen vaihtoehdon tarjoaminen tulee kyseeseen viimeistään kohtuullisten mukautusten kautta, mutta palvelujen luominen saavutettaviksi vähentää kohtuullisten mukautusten tarvetta.

5.2 Oikeus digitaaliseen asiointiin digitaalisen osaamisen puuttuessa

Tutkin tässä alaluvussa oikeutta digitaaliseen asiointiin sosiaali- ja terveydenhuollossa tilanteissa, joissa henkilöt eivät osaamisen puutteen vuoksi pysty asioimaan digitaalisesti. Keskityn siis sellaisiin henkilöihin, jotka olisivat kiinnostuneita käyttämään digitaalisia palveluja, mutta jotka eivät pysty siihen itsenäisesti. Mahdollisuus asioida digitaalisesti tällaisessa tilanteessa edellyttää tukitoimia digiosaamisen vahvistamiseksi. Suomessa on paljon esimerkiksi iäkkäitä, joilla on osaamisen puutteen vuoksi ongelmia digitaalisessa asioinnissa. Kyky itsenäiseen digitaaliseen asiointiin voi olla iäkkyyden lisäksi myös muista syistä alentunut.

THL:n tutkimuksessa tutkittiin 65 vuotta täyttäneiden digitaalista asiointia sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten kanssa kyselyä edeltäneen 12 kuukauden ajalta. Tutkimuksen mukaan vain noin viidesosa 65–74-vuotiaista oli asioinut digitaalisesti sosiaali- tai terveydenhuollon ammattilaisen kanssa viimeisen vuoden aikana ja luku oli vanhemmilla ikäryhmillä vielä alhaisempi: 75–84-vuotiailla 15 % ja yli 85-vuotiailla 13 %. Yli 65-vuotiaiden digitaalinen asiointi oli hyvinvointialueista yleisintä Helsingissä ja harvinaisinta Etelä-Pohjanmaalla, Ahvenanmaalla ja Pohjois-Savossa.¹⁷⁰ Digitaalinen asiointi ei aina ole ikääntyneiden saavutettavissa esimerkiksi toimintarajoitteiden, välineiden puuttumisen tai osaamisen puutteen vuoksi. Myös varattomuus voi olla syynä sille, ettei henkilö kykene käyttämään digitaalisia palveluja. Yli 75-vuotiaista joka kolmas ilmoitti tarvitsevänsä tukea digitaalisten sosiaali- ja terveystalvelujen käyttöön. THL:n tutkimuksessa korostetaan, että iäkkäitä ihmisiä tulisi auttaa digitaalisten laitteiden ja yksittäisten viranomaiskanavien käytössä.¹⁷¹ Myös vanhusasiavaltuutettu on todennut, että digipalvelujen on oltava saavutettavia ja helppokäyttöisiä, ja viranomaisten tulee opastaa henkilöitä niiden käytössä.¹⁷²

Tutkimustiedon mukaan digipalvelujen käyttöön tottumattomat henkilöt voivat kokea sosiaali- ja terveydenhuoltoon liittyvien verkkopalvelujen käytön hankalaksi muun muassa puutteellisen tai

---

¹⁷⁰ Vehko ym. 2025, s. 6–8.

¹⁷¹ Vehko ym. 2025, s. 10.

¹⁷² Vanhusasiavaltuutettu: Kannanotto: Ikääntyneiden ihmisten yhdenvertainen asema on turvattava digitalisoituneessa yhteiskunnassa. 11.3.2025. <https://vanhusasia.fi/-/kannanotto-ikaantyneiden-ihmisten-yhdenvertainen-asema-on-turvattava-digitalisoituneessa-yhteiskunnassa> (5.2.2026).

vaikeaselkoisen informaation vuoksi. Verkkopalvelujen käyttö on hankalaa myös esimerkiksi siloloin, kun henkilöllä ei ole tarvittavia välineitä palvelujen käyttämiseen. Tämän lisäksi tutkimuksissa on huomattu, että etenkin haavoittuvassa asemassa olevat henkilöt saattavat kokea, että epäreilu kohtelu heitä kohtaan on todennäköisempää internetissä kuin paikan päällä asioidessa.¹⁷³ Sosiaali- ja terveysministeriö on selvityksessään todennut, että iäkkäät saattavat kokea esimerkiksi tukien hakemisen työlääksi ja vaikeaselkoiseksi, eivätkä etenkään muistisairaavat iäkkäät pysty tekemään sähköisiä hakemuksia tai käyttämään digipalveluja.¹⁷⁴

Vanhusasiavaltuutettu on ottanut kantaa ikääntyneiden ihmisten yhdenvertaisen aseman turvaamiseen digitalisaation edetessä. Vanhusasiavaltuutetun mukaan Suomessa oli vuonna 2025 yli 300 000 digitaidotonta iäkästä ihmistä, minkä lisäksi moni iäkäs ei pysty käyttämään digipalveluja itsenäisesti. Vanhusasiavaltuutetun mukaan digitalisaatio aiheuttaa tällaisille henkilöille huomattavia haasteita arkisten asioiden hoidossa ja saattaa johtaa siihen, että etuuksia jää hakematta ja palveluja käyttämättä. Digitalisaatio saattaa myös vaikeuttaa iäkkäiden ihmisten itsenäistä asioimista ja saattaa heidät riippuvaiseksi muiden avusta, minkä vuoksi iäkkäille tulisi vanhusasiavaltuutetun mukaan tarjota digitukea ja mahdollisuus muuhun kuin digitaaliseen asiointiin.¹⁷⁵

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on tarkastuksessaan painottanut digituen tärkeyttä perusoikeuksien toteutumiseksi. Apulaisoikeusasiamiehen vuonna 2025 tekemä tarkastus koski Pirkanmaan hyvinvointialueen digipalvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta. Hän kiinnitti tarkastuksessaan huomiota etenkin siihen, että vammaisten henkilöiden oikeudet toteutuisivat digitalisaatiokehityksessä. Apulaisoikeusasiamiehen mukaan julkista hallintoa kehitettäessä on kiinnitettävä huomiota perusoikeuksien, kuten yhdenvertaisuuden, toteutumiseen. Digitalisaatiossa on huomioitava ihmis- ja asiakaslähtöisyys sekä se, että yhteiskuntaan on voitava osallistua digitaalisten palvelujen käytöstä riippumatta. Pirkanmaan hyvinvointialueelta saadun selvityksen mukaan asiakkaat voivat asioida monipuolisesti, sillä hyvinvointialueella on käytössään esimerkiksi sähköisiä lomakkeita, chat-asiointi sekä OmaPirha, jossa henkilö voi tehdä erilaisia hoitoaan koskevia toimenpiteitä.¹⁷⁶ Apulaisoikeusasiamies totesi tarkastuksen yhteydessä, että riittävä tuki digipalvelujen käyttöön on edellytyksenä sille, että asiakkaiden perusoikeudet, kuten PL

---

¹⁷³ Hofmann ym. 2024, s. 137–138.

¹⁷⁴ STM 2025, s. 47.

¹⁷⁵ Vanhusasiavaltuutettu: Kannanotto: Ikääntyneiden ihmisten yhdenvertainen asema on turvattava digitalisoituneessa yhteiskunnassa. 11.3.2025. <https://vanhusasia.fi/-/kannanotto-ikaantyneiden-ihmisten-yhdenvertainen-asema-on-turvattava-digitalisoituneessa-yhteiskunnassa> (5.2.2026).

¹⁷⁶ EOAK/1748/2025, s. 2–3.

6 §:ssä turvattu yhdenvertaisuus sekä PL 21 §:ssä säädetty oikeusturva, voivat toteutua täysimääräisesti. Apulaisoikeusasiamiehen mukaan Pirkanmaan hyvinvointialueen tarkastus ei antanut aihetta apulaisoikeusasiamiehen enempiin toimenpiteisiin, sillä palvelut oli järjestetty asianmukaisesti.¹⁷⁷ Näkemykseni mukaan riittävä tuki digitaalisissa sosiaali- ja terveystalvueluissa on apulaisoikeusasiamiehen mainitsemien perusoikeuksien lisäksi vahvasti yhteydessä myös PL 19 §:n toteutumiseen.

Vammaisten henkilöiden kohdalla oikeus saada apua digilaitteiden käyttöön on turvattu lain tasolla. Vammaispalvelulain 7 §:ssä säädetään vammaisen henkilön oikeudesta saada valmennusta ja lain 7 §:n 1 momentin mukaan vammaisella henkilöllä on oikeus valmennukseen, mikäli hän tarvitsee tukea uusien taitojen oppimiseen tai olemassa olevien taitojen vahvistamiseen. Valmennuksen tarkoituksena on 2 momentin mukaan muun muassa vammaisen henkilön itsenäisen toimintakyvyn vahvistaminen. Itsenäisessä elämässä tarvittavia taitoja voivat 2 momentin mukaan olla esimerkiksi teknisten laitteiden ja digisovellusten käyttöön liittyvät taidot. Vammaispalvelulaista annetun hallituksen esityksen mukaan valmennuksen tarkoituksena on saada henkilön voimavarat ja kyvyt täysimääräisesti käyttöön ja tukea vammaisen henkilön vuorovaikutusta ja osallisuutta.¹⁷⁸ Näin ollen niillä vammaisilla henkilöillä, jotka eivät esimerkiksi osaamisen puutteen takia pysty käyttämään digitaalisia laitteita, on oikeus saada tukea niiden käytön opetteluun. Digitaidot ovat vammaispalvelulain mukaan siis tärkeitä itsenäisen elämän mahdollistavia taitoja.

Tutkin aiemmin luvussa 4.2. julkisen vallan velvollisuutta edistää digitaalisten palvelujen saavutettavuutta ja saatavuutta. Kun tutkitaan oikeutta digitaaliseen asiointiin silloin, kun osaamista tai kykyä siihen ei ole, tulee kyseeseen nimenomaan julkisen vallan velvollisuus edistää palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta. Tällöin etenkin digipalvelulain 5 §:llä voidaan katsoa olevan suuri rooli. Digipalvelulain arvioitiin tuovan digitaalisten palvelujen piiriin sellaisia käyttäjiä, joilla on kiinnostusta, mutta ei mahdollisuutta käyttää kyseisiä palveluja.¹⁷⁹ Käytännössä tämä toteutuu etenkin digipalvelulain 5 §:n 2 momentin, mutta myös hallintolain 8 §:n mukaisen neuvontavelvollisuuden kautta.

Julkisella vallalla on siis lakisääteinen velvollisuus huolehtia viranomaisten sähköisten palvelujen saavutettavuudesta ja niiden käytön neuvomisesta, mutta tärkeää olisi saada neuvontaa

---

¹⁷⁷ EOAK/1748/2025, s. 6.

¹⁷⁸ HE 191/2022 vp, s. 177.

¹⁷⁹ HE 60/2018 vp, s. 39.

myös laitteiden käyttöön. Etenkin iäkkäät ihmiset vaikuttavat tällä hetkellä olevan pitkälti läheistensä tuen varassa digipalvelujen käytössä. Olisi tärkeää, että myös yleinen digituki ja tuki erilaisien laitteiden käyttöön olisi helposti saatavilla, jotta kaikilla henkilöillä olisi tosiasiallinen mahdollisuus digitaalisten palvelujen hyödyntämiseen.

Muun muassa vanhuusasiavaltuutettu, apulaisoikeusasiamies sekä THL ovat ratkaisuihissaan ja selvityksissään toistuvasti painottaneet digipalvelujen neuvonnan tärkeyttä. On selvää, että riittävän digineuvonnan saanti edistää henkilöiden mahdollisuutta asioida itsenäisesti sekä toimia yhteiskunnan yhdenvertaisina jäseninä ja on siten perusoikeuskysymys. Digitalisaatiossa ja tiettyjen palvelujen siirtämisessä verkkoon voikin näkemykseni mukaan tulla kyseeseen välillinen syrjintä, jos sellaisille henkilöille, joille digitalisaatio saattaisi aiheuttaa syrjäytymisriskin, ei tarjota tarpeeksi apua digitalisaatiossa mukana pysymiseen.

5.3 Internet sosiaaliturvaoikeuden toteutumisen edellytyksenä

5.3.1 Oikeus internetiin PL 19 §:n toteutumiseksi

Tutkin tässä alaluvussa tarkemmin oikeutta internetiin PL 19 §:n toteutumiseksi ensisijaisen tutkimuskysymykseni ratkaisemiseksi. Syvennyn siihen, onko pääsy internetiin nykyään välttämätön sosiaaliturvan toteutumiseksi. Käyn lopuksi läpi vielä oikeutta perinteiseen asiointiin digitaalisen sijaan selvittääkseni, tulisiko mahdollisuus perinteiseen asiointiin säilyttää digitaalisen asiointin rinnalla.

Perustuslain säännösten tulkintaongelmat liittyvät yleensä säädöstekstin moniselitteisyyteen ja epätäydellisyteen. Monet perusoikeussäännökset, kuten myös oikeus sosiaaliturvaan, jättävät laajan tulkinnanvaran. Ensisijaisesti tulkintaratkaisu tulisi löytää perustuslain tekstistä, mutta usein tiettyä pykälää joudutaan tulkitsemaan systemaattisen tulkinnan kautta jopa koko oikeusjärjestyksen luomasta kokonaisuudesta, jos ratkaisua kysymykseen ei löydy suoraan sanamuodon mukaisen tulkinnan avulla. Tulkinnassa tulisi tässä tapauksessa huomioida kokonaisvaltaisesti myös koko perustuslain teksti.¹⁸⁰ Pyrinkin etsimään vastausta tutkimuskysymykseeni tarkastelemalla PL 19 §:n lisäksi muutakin oikeusjärjestystä.

---

¹⁸⁰ Husa – Jyränki 2021, s. 86–87.

TSS-komitean mukaan oikeus terveyteen tulisi ymmärtää laajana oikeutena nauttia esimerkiksi laitteista ja palveluista, jotka mahdollistavat terveyden ylläpitämisen.¹⁸¹ Perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan tulee turvata kaikille riittävät sosiaali- ja terveystalvet, mutta kuten olen aiemmin maininnut, järjestämistapaa ei perustuslaista annetun hallituksen esityksen mukaan ole tarkemmin määritelty. Hallituksen esityksessä kuitenkin mainitaan, että muilla perusoikeuksilla, kuten yhdenvertaisuudella ja syrjinnän kiellolla sekä oikeudella elämään, on vaikutusta palvelujen järjestämiseen ja saatavuuteen.¹⁸² Hallituksen esitystä tarkasteltaessa tulee huomioida, että esitys, jossa säädetään oikeudesta sosiaaliturvaan, on jo vuodelta 1993, eikä se siten ole ajan tasalla internetiin ja digitalisaatioon liittyvissä asioissa. Näkemykseni mukaan hallituksen esityksessä mainittu sosiaali- ja terveystalvetjen saatavuus tapahtuu nykyään suurilta osin internetin kautta.

Korkein hallinto-oikeus (KHO) on jo vuonna 2006 ottanut kantaa lääkinällisen kuntoutuksen tukena tietotekniikan avulla toimivien apuvälineiden käyttöön. Tapauksessa KHO velvoitti kaupungin järjestämään lääkinällisen kuntoutuksen tueksi ruudunluku- ja puhesynteesiohjelmat näkö- ja kuulovammaisille henkilöille. Korkeimman hallinto-oikeuden mukaan apuvälineet tuli uudistaa ajan tasalle tietotekniikan kehityksen vuoksi. Tapaus on vanha, mutta se kuvastaa sitä, että pääsyä kehittyneiden teknologioiden piiriin sosiaali- ja terveydenhuollossa on jo tuolloin pidetty tärkeänä. Ratkaisussa korostuu, että pelkkien apuvälineiden saatavuus internetiin pääsemiseksi kuntoutuksen aikana ei ole riittävää, vaan apuvälineiden tulee olla ajantasaisia vallitsevassa sähköisessä tietoympäristössä. Tärkeä huomio on myös se, että KHO:n ratkaisun perusteella keskeistä internetiin pääsyn turvaamisessa on palvelujen huomattavasti helpompi saatavuus internetin kautta. Sillä, onko palvelu saatavissa ainoastaan internetin kautta ei ole yhtä suurta merkitystä.¹⁸³

Tapauksessa näkö- ja kuulovammaisen henkilö A oli hakenut Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymältä tietokoneeseensa apuvälineitä, joiden avulla hän pystyisi käyttämään tietoverkko-palveluja kotonaan. A:n tarkoituksena oli muun muassa lukea tietokirjallisuutta ja sanomalehtiä sekä käyttää kunnallisia palveluja, pankkipalveluja sekä sähköpostia. Kuopion yliopistollisen sairaalan silmäklinikan apulaisylilääkäri oli kuitenkin hylännyt A:n hakemuksen sillä perusteella, etteivät kyseiset apuohjelmat olleet välttämättömiä päivittäisen itsenäisen toimeentulon kannalta. A:lle tuli sairaanhoitopiiriin mukaan kuitenkin myöntää muita tietokoneohjelmia, mutta A ei niiden avulla pystynyt käyttämään Windows-käyttöjärjestelmää.

---

¹⁸¹ GC no. 14 2000, s. 3.

¹⁸² He 309/1993 vp, s. 71.

¹⁸³ KHO 2006:18.

A valitti asiasta hallinto-oikeuteen, ja sosiaali- ja terveysministeriö antoi asiassa lausunnon hallinto-oikeuden pyynnöstä. Lausunnon mukaan tietokone ja sen apuohjelmat ovat lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineitä, jotka auttavat vammaisia henkilöitä selviytymään päivittäisistä toiminnoista. Tietoteknologia vanhenee nopeasti, eivätkä A:n apuvälineet olleet enää ajantasaisia. Myös sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen asiantuntijakannanoton mukaan uudet apuvälineohjelmat auttavat A:n itsenäistä selviytymistä jokapäiväisistä toiminnoista. Hallinto-oikeus kuitenkin hylkäsi A:n hakemuksen sillä perusteella, että A:n ajankohtaiset apuvälineet olivat hallinto-oikeuden mukaan ajan tasalla. Asia eteni korkeimpaan hallinto-oikeuteen, joka päätti, että A:n apuvälineet olivat vanhentuneita, ja A:n itsenäinen selviytyminen edellytti uudempia apuvälineitä.¹⁸⁴

Riikka Koulun on artikkelissaan viitannut kyseiseen KHO:n ratkaisuun ja todennut, että suomalaisessa oikeuskäytännössä internetiin pääsulle on annettu merkitystä etenkin osana oikeutta sosiaaliturvaan. Koulun mukaan ratkaisu on varovainen, mutta tärkeä, sillä se on yksi ensimmäisistä korkeimpien oikeusasteiden ratkaisuksista, joissa otetaan kantaa internetiin pääsyyn.¹⁸⁵ Ratkaisu näyttääkin ohjaavan kansallista oikeuskäytäntöä siihen suuntaan, että internet on tärkeä perusoikeuksien toteuttamisen väline. Vaikka ratkaisu on vanha, oikeutta käyttää internetin mahdollistamia palveluja perusteltiin ratkaisussa sillä, että julkiset ja yksityiset palvelut olivat siirtymässä ensisijaisesti internetissä käytettäväksi. KHO totesi tapauksessa, että A:n apuvälineissä oli kyse sosiaalisen toimintakyvyn tukemisesta ja mahdollisuudesta itsenäiseen elämäntilanteen hallintaan sekä päivittäisistä toiminnoista selviämiseen.¹⁸⁶ Nykyään palveluja on huomattavasti enemmän verkossa kuin vuonna 2006, joten internetin tärkeys PL 19 §:n toteutumisessa korostuu koko ajan enemmän.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on tapauksessaan 4832/2024 ottanut kantaa sosiaali- ja terveystietoihin liittyvään sähköiseen tiedonsaantiin. Apulaisoikeusasiamies on tapauksessa todennut, että huoltajien tulee vaikeuksitta saada tietoa lastensa terveydentilasta ja hoidosta sähköisen asiointikanavan kautta.¹⁸⁷ Tapaus tukee kansallisesti TSS-komitean näkemystä¹⁸⁸ siitä, että oikeus terveyteen ulottuu monelle osa-alueelle ja pitää sisällään myös oikeuden vastaanottaa terveyteen liittyvää tietoa tässä tapauksessa sähköisesti.

---

¹⁸⁴ KHO 2006:18.

¹⁸⁵ Koulun 2012, s. 291.

¹⁸⁶ KHO 2006:18, perustelut.

¹⁸⁷ EOAK/4832/2024.

¹⁸⁸ Ks. esim. GC no. 14 2000.

Tapauksessa oli kyse Helsingin kaupungin menettelystä lapsen hoidossa. Kantelija oli tapauksessa saanut tiedon lapsensa laboratoriotutkimustuloksen valmistumisesta vasta oman yhteydenotonsa perusteella. Teknisistä syistä johtuen Maisa-portaalissa ei pystynyt näkemään yli 12-vuotiaan lapsen tutkimustuloksia, vaikka lapsi ei itse ollut kieltänyt tietojensa luovuttamista huoltajilleen. Rajoitus oli pystytty tekemään ainoastaan estämällä kaikkien tutkimustulosten näkyvyys myös niiden osalta, jotka eivät olleet rajoittaneet näkyvyyttä. Apulaisoikeusasiamies totesi tapauksessa, että huoltajien on vaikeuksitta saatava tietoa lapsensa hoidosta ja terveydestä. Apulaisoikeusasiamies ohjeisti kaupunkia kehittämään aktiivisesti sähköisiä asiointikanavia niiden toimivuuden edistämiseksi.¹⁸⁹

Sote-järjestämislain 4 §:n mukaan hyvinvointialueen tulee järjestää palveluja sisällöltään, laajuudeltaan ja laadultaan sellaisina, kuin asiakkaiden tarve edellyttää. Palvelut tulee toteuttaa yhdenvertaisesti hyvinvointialueen väestön tarpeet huomioon ottaen. Hyvinvointialueiden on lisäksi turvattava palvelujen esteettömyys ja saavutettavuus. Laista annetun hallituksen esityksen mukaan sosiaali- ja terveydenhuollossa oli otettu merkittäviä askelia kohti saavutettavuutta julkisia digipalveluja koskevan direktiivin (2016/2102) sekä saavutettavuusdirektiivin myötä. Suomi oli esityksen antamisajankohtana kuitenkin vielä kaukana siitä, että kaikki olisivat yhdenvertaisesti ja esteettömästi voineet käyttää sosiaali- ja terveystalveluja esimerkiksi vammasta tai sosioekonomisesta asemasta huolimatta.¹⁹⁰ Sote-järjestämislain 4 §:n perusteluissa mainitaan, että sosiaali- ja terveystalveluja järjestettäessä on huomioitava erilaiset käyttäjäryhmät ja väestötason tarpeiden lisäksi yksilötason tarpeet yhdenvertaisen palvelun takaamiseksi. Esityksen mukaan esimerkiksi lähipalvelut¹⁹¹ voivat olla saavutettavissa lähellä olevan fyysisen palvelun sijaan myös sähköisenä palveluna.¹⁹²

Sote-järjestämislaista annetussa hallituksen esityksessä mainitaan lisäksi, että sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen digitalisointi tuo uusia mahdollisuuksia myös iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden hoidon toteuttamiseen, kunhan digitaidot ja saavutettavuusasiat otetaan huomioon.¹⁹³ Kyseinen hallituksen esitys tukee näkemystä siitä, että palveluissa on huomioitava yksilölliset tarpeet ja että sosiaali- ja terveydenhuollon digitaalisten palvelujen järjestäminen niitä tarvitseville edistää PL 6 §:n mukaista yhdenvertaisuutta ja PL 19 §:n mukaista oikeutta sosiaaliturvaan.

---

¹⁸⁹ EOAK/4832/2024, miniseloste.

¹⁹⁰ HE 241/2020 vp, s. 150.

¹⁹¹ Lähipalveluilla tarkoitetaan palveluja, joita asiakkaat käyttävät toistuvasti tai usein, minkä vuoksi niiden tulisi olla saatavissa läheltä (HE 241/2020 vp s. 656).

¹⁹² HE 241/2020 vp, s. 655–657.

¹⁹³ HE 241/2020 vp, s. 398 ja 408.

Yksilöllisten tarpeiden huomioimisesta säädetään myös potilaslaissa ja sosiaalihuollon asiakaslaissa. Potilaslain 3 §:n 1 momentin mukaan jokaisella Suomessa pysyvästi asuvalla on ilman syrjintää oikeus hänen terveydentilansa edellyttämään hoitoon niiden voimavarojen rajoissa, jotka terveydenhuollolla on käytettävissä. Pykälän 2 momentin mukaan kaikilla on oikeus laadultaan hyvään terveydenhuoltoon ja 3 momentin mukaan muun muassa potilaan yksilölliset tarpeet on mahdollisuuksien mukaan huomioitava hänen hoidossaan. Sosiaalihuollon asiakaslain 4 §:ssä säädetään oikeudesta hyvään kohteluun ja laadultaan hyvään sosiaalihuoltoon. Pykälän 1 momentin mukaan asiakkaalla on oikeus saada hyvää kohtelua ja laadukasta sosiaalihuoltoa ja 2 momentin mukaan sosiaalihuoltoa toteutettaessa on otettava huomioon asiakkaan yksilölliset tarpeet.

Potilaslaissa ja sosiaalihuollon asiakaslaissa tunnistettu yksilöllisten tarpeiden huomioiminen on laajempi käsite kuin yhdenvertaisuuslain mukainen kohtuullisten mukautusten käsite, sillä yksilöllisten tarpeiden huomioon ottaminen kattaa kaikkien asiakasryhmien tarpeet. Sen tarkoituksena vaikuttaa edellä mainitsemieni lakien perusteella olevan, että kaikille järjestettäisiin mahdollisuuksien mukaan tilaisuus asioida heille itselleen sopivalla tavalla. Tämä voisi näkemykseni mukaan pitää sisällään myös digitaalisen asiointin.

Tutkittaessa oikeutta digitaaliseen asiointiin sosiaali- ja terveydenhuollossa on nostettava esiin digipalvelulain 5 §:n mukainen oikeus toimittaa sähköisiä viestejä ja asiakirjoja viranomaiselle. Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen sijainen on ottanut käsittelemässään tapauksessa 4839/2024 kantaa kyseisen pykälän noudattamiseen terveydenhuollon palveluja järjestettäessä. Tapauksessa oli kyse siitä, ettei Ylioppilaiden terveydenhuoltosäätiö YTHS ollut vastannut kantelijan tiedusteluun mahdollisesta sähköisestä asiointikanavasta. Apulaisoikeusasiamiehen sijainen totesi ratkaisussaan, ettei asia antanut hänelle aihetta lisätoimenpiteisiin, sillä asia oli jo käsiteltyssä Valvirassa. Apulaisoikeusasiamiehen sijainen kuitenkin totesi, että YTHS oli menetellyt virheellisesti ja että sähköistä asiointimahdollisuutta tulee soveltaa YTHS:n asiointissa.¹⁹⁴

Laissa ja oikeuskäytännössä on siis jo tällä hetkellä jossakin määrin velvoitettu sosiaali- ja terveysalan toimijoita järjestämään palvelujaan sähköisesti. Digipalvelulain 5 §:ssä kuitenkin säädetään vain sähköisten viestien ja asiakirjojen lähettamisestä, mikä jättää muiden digitaalisten palvelujen järjestämisvelvollisuuden lainsäädännön ulkopuolelle, eikä vielä itsessään takaa mahdollisuutta digitaaliseen asiointiin kaikissa sosiaali- ja terveydenhuoltoon liittyvissä asiointitarpeissa. Pykälä kuitenkin mahdollistaa enenevässä määrin digitaalisen asiointin.

---

¹⁹⁴ EOAK/4839/2024, miniseloste.

5.3.2 Oikeus perinteiseen asiointiin digitaalisen sijaan

Kaikki ihmiset eivät halua siirtyä käyttämään digitaalisia palveluja, vaikka heille annettaisiin siihen mahdollisuus. Esimerkiksi yhdenvertaisuusvaltuutettu on ottanut kantaa siihen, että palvelujen tarjoamista ainoastaan digitaalisesti voidaan pitää yhdenvertaisuusongelmana. Yhdenvertaisuusvaltuutetun mukaan palvelujen digitalisoituminen usein tehostaa palvelujen käyttöä, mutta saattaa asettaa ihmisiä eriarvoiseen asemaan. Yhdenvertaisuusvaltuutetun mukaan muun muassa tiettyjen palvelujen myyminen pelkästään verkossa asettaa sellaiset henkilöt, joilla ei ole mahdollisuutta digitaalisten palvelujen käyttöön, eriarvoiseen asemaan. Yhdenvertaisuusvaltuutetun mukaan edes saavutettavat sovellukset eivät auta, kun henkilö ei kykene toimimaan digitaalisessa toimintaympäristössä. Vaikka digitaidot paranevat koko ajan, tulee myös sellaisia ihmisryhmiä, jotka eivät voi käyttää digipalveluja, palvella yhdenvertaisesti.¹⁹⁵

Myös vanhusasiavaltuutettu on ottanut kantaa oikeuteen asioida perinteisesti digitaalisen asiointin sijaan. Vanhusasiavaltuutetun mukaan sellaiset henkilöt, jotka eivät kykene käyttämään digipalveluja, kohtaavat asioidessaan paljon vaikeuksia. Esimerkiksi tiedonsaanti vaikeutuu ja tärkeitä etuuksia voi jäädä hakematta, mikäli henkilö ei pysty käyttämään internetiä. Palvelujen digitalisaatio saattaa jättää sellaisetkin iäkkäät henkilöt, jotka muuten pystyisivät huolehtimaan asioistaan, riippuvaisiksi muiden avusta. Tämän vuoksi vanhusasiavaltuutettu korostaa, että kaikilla tulee olla mahdollisuus asioida myös kasvokkain tai puhelimitse ja saada tietoa myös kirjeitse sähköisten vaihtoehtojen sijaan.¹⁹⁶

Yhdenvertaisuusvaltuutettu on käsitellyt oikeutta perinteiseen asiointiin ratkaisussaan VVTDno-2023-989. Yhdenvertaisuusvaltuutettu on todennut kyseisessä ratkaisussa, että asiakkaan tulee pyytäessään saada asioida kaupungin sosiaalitoimessa sähköisen asiointin sijaan esimerkiksi puhelimitse. Yhdenvertaisuusvaltuutetun mukaan mahdollisuutta ainoastaan sähköiseen asiointiin voidaan pitää syrjintänä kohtuullisten mukautusten epäämisen muodossa.¹⁹⁷

Tapauksessa asiakas otti yhteyttä yhdenvertaisuusvaltuutettuun koettuaan tullessaan syrjityksi, sillä kaupunki oli evännyt häneltä yhdenvertaisen asiointin mahdollistavat kohtuulliset mukautukset. Asiakkaalla oli pitkään ollut vaikeuksia saada yhteyttä omatyöntekijään. Asiakas oli yrittänyt

¹⁹⁵ Yhdenvertaisuusvaltuutettu: Palvelujen tarjoaminen pelkästään digitaalisesti on yhdenvertaisuusongelma. 12.12.2023. <https://yhdenvertaisuusvaltuutettu.fi/-/palvelujen-tarjoaminen-pelkastaan-digitaalisesti-on-yhdenvertaisuusongelma> (23.2.2026).

¹⁹⁶ Vanhusasiavaltuutettu: Kannanotto: Ikääntyneiden ihmisten yhdenvertainen asema on turvattava digitalisoituneessa yhteiskunnassa. 11.3.2025. <https://vanhusasia.fi/-/kannanotto-ikaantyneiden-ihmisten-yhdenvertainen-asema-on-turvattava-digitalisoituneessa-yhteiskunnassa> (5.2.2026).

¹⁹⁷ VVTDno-2023-989, s. 2.

saada työntekijään yhteyttä puhelimitse, mutta yhteydenottoihin ei ollut vastattu ja vastaajassa oli ainoastaan pyydetty olemaan yhteydessä sähköisesti tai tekstiviestitse. Asiakkaan lähettämiin tekstiviesteihinkään ei kuitenkaan vastattu. Asiakas ei pystynyt asioimaan sähköisesti, sillä hän ei sairautensa vuoksi pystynyt kirjoittamaan. Kaupunki oli kuitenkin evännyt asiakkaalta kohtuulliset mukautukset sillä perusteella, että asiakas kykeni kirjoittamaan pitkiä tekstiviestejä.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu painotti ratkaisussaan sitä, ettei asiakkaan pyyntö kohtuullisista muutoksista ollut kaupungin kokoiselle toimijalle yhdenvertaisuuslain 15 §:n 2 momentissa mainitut tekijät huomioon ottaen kohtuuton. Yhdenvertaisuusvaltuutettu suositteli, että kaupunki ryhtyy toimenpiteisiin, jotta asiakas voi sähköisen asiointin sijaan tarvittaessa asioida puhelimitse tai muulla asiakkaalle sopivalla tavalla. Asiakkailta tulee vammaisuudestaan huolimatta olla mahdollisuus sosiaalietuuksien hakemiseen.¹⁹⁸

Eduskunnan oikeusasiamiehen mukaan digitaalisten kanavien ohella on huolehdittava siitä, että vaihtoehtoisia asiointitapoja on edelleen olemassa. Ei riitä, että digitaaliset palvelut ovat saavutettavia, vaan myös vaihtoehtoiset asiointitavat tulee toteuttaa hallintolain mukaisesti, sillä asiakkailla ei ole velvollisuutta käyttää ainoastaan digipalveluja. Vaihtoehtoisia asiointikanavia voivat olla esimerkiksi puhelinpalvelut sekä viranomaisten yhteiset ja omat paikan päällä palvelevat asiointipisteet.¹⁹⁹ Apulaisoikeusasiamies katsoi tapauksessaan 3831/2024, ettei kantelijan oikeus hyvään terveyden- ja sairaanhoitoon toteutunut, kun potilaalle oli ilmoitettu hoitonsa jatko toimista ainoastaan sähköisen Maisa-portaalin kautta, vaikka asiakastiedoissa luki selkeästi, ettei asiakas käyttänyt kyseistä portaalia.²⁰⁰ Tapauksessa 5142/2024 apulaisoikeusasiamies katsoi, että sähköinen ilmoittautumisjärjestelmä terveysasemalla ei voi olla ainoa tapa ilmoittautua vastaanotolle, sillä kaikki potilaat eivät pysty käyttämään sellaista.²⁰¹

Digipalvelulaista annetun hallituksen esityksen perusteluissa on todettu, että vaikka viranomaisen on tarjottava digitaalinen asiointitapa, myös muita tapoja on oltava käytössä. Hallituksen esityksen mukaan mahdollisuutta ainoastaan sähköiseen asiointiin on pidetty laillisuusvalvonnassa ongelmallisena, kuten myös edellä avaamistani tapauksista käy ilmi. Palvelujen tarjoaminen ainoastaan sähköisesti ei täytä hallintolain hyvän hallinnon periaatteita, ja etenkin yhdenvertaisuus-, suhteellisuus- ja palveluperiaate edellyttävät moninaisia asiointitapoja, joissa otetaan huomioon ihmisten erilaiset tarpeet.²⁰²

---

¹⁹⁸ VTDno-2023-989, s. 1–2.

¹⁹⁹ EOAK/1748/2025, s. 6.

²⁰⁰ Jääskeläinen 2024, s. 111.

²⁰¹ EOAK/5142/2024, s. 1.

²⁰² HE 60/2018 vp, s. 66.

Perinteiseen asiointiin on otettu kantaa myös EU-tasolla. Esimerkiksi aiemmin mainitsemani Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2018/1972 kohdan 216 mukaan kuluttajien ei tarvitse käyttää palveluja, joita he eivät halua käyttää. Tämän vuoksi kuluttajien on halutessaan voitava rajoittaa kohtuuhintainen yleispalvelu ääniviestintäpalveluun. Direktiivissä yleispalvelulla tarkoitetaan 212 ja 214 kohdan mukaan turvaverkkoa, jolla varmistetaan kaikille kohtuuhintaiset laajakaistayhteys- ja ääniviestintäpalvelut. Näin ollen henkilöillä ei direktiivin mukaan ole velvollisuutta internetin käyttämiseen, mutta internet-yhteys tulisi silti turvata yhdenvertaisesti jokaiselle.

6 Johtopäätökset

Tämän tutkielman tarkoituksena on ollut selvittää *millä edellytyksillä oikeus internetiin voidaan katsoa kuuluvaksi perustuslain 19 §:ään*. Olen tutkinut aihetta kahden apukysymyksen kautta, joista ensimmäisen avulla olen pyrkinyt selvittämään, *millä perusteella henkilöillä, jotka eivät pysty asioimaan perinteiseen tapaan, on oikeus käyttää sähköisiä palveluja sosiaali- ja terveydenhuollossa asioidessaan PL 19 §:n toteutumiseksi*. Toisen apukysymyksen avulla on ollut tarkoitus selvittää, *millä perusteella henkilöillä, joilla on esteitä itsenäiseen digitaaliseen asiointiin, on siitä huolimatta oikeus asioida digitaalisesti sosiaali- ja terveydenhuollossa*.

Käsittelen ensimmäisenä vastausta ensimmäiseen apukysymykseeni. Olen etsinyt vastausta kysymykseen etenkin oikeuskäytännöstä ja yhdenvertaisuuslaista. Käsittelin luvussa 5.1 ratkaisuja YVTLTK/xx3/2024 ja YVTLTK/xx4/2024, joissa yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoi vastaajan syrjineen hakijoita heidän vammaisuutensa perusteella, kun heille ei ollut tarjottu tehokasta tapaa asioida sähköisesti, vaikka hakijat eivät vamman vuoksi pystyneet asioimaan puhelimitse. Tapauksessa yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta velvoitti vastaajaa takaamaan hakijoille tavan asioida sähköisesti. Lautakunnan mukaan vastaaja oli heikentänyt hakijoiden oikeutta nauttia sosiaaliturvasta evätessään yhdenvertaisuuslain 15 §:n mukaiset kohtuulliset mukautukset. Ratkaisusta voi näin ollen päätellä, että mahdollisuus sähköiseen asiointiin edistää sosiaaliturvan toteutumista.

Myös yhdenvertaisuusvaltuutettu korosti tapauksessaan VVDno-2022-695 sähköisen asioinnin merkitystä puhelimitse tapahtuvan asioinnin rinnalla. Yhdenvertaisuusvaltuutetun mukaan sellainen käytäntö, jossa päivystykseen voi olla yhteydessä ainoastaan puhelimitse, ei ole yhdenvertainen. Yhdenvertaisuusvaltuutettu totesi tapauksessa, että muilla tavoin kuin puhelimitse tapahtuva asiointi tulisi taata myös silloin, kun asiointi puhelimitse on kohtuuttoman hankalaa, eli ei ainoastaan silloin, kun se on mahdotonta. Myös eduskunnan oikeusasiamies on useamassa tapauksessaan ottanut kantaa henkilöiden oikeuteen asioida digitaalisesti.²⁰³ Käsittelemieni oikeustapausten perusteella vaikuttaa olevan selvää, että mahdollisuus asioida sähköisesti sosiaali- ja terveydenhuollossa helpottaa asiointia ja saattaa mahdollistaa itsenäisen asioinnin silloin, kun se ei muuten olisi mahdollista. Oikeus sähköiseen asiointiin parantaa siten henkilöiden oikeutta sosiaaliturvaan.

---

²⁰³ Ks. esim. EOAK/4859/2924.

Yhdenvertaisuuslain 15 §:n mukaan muun muassa viranomaisen tai palvelun tarjoajan täytyy tarvittaessa tehdä kohtuullisia mukautuksia, jotta vammaisen henkilö voisi yhdenvertaisesti muiden kanssa käyttää muun muassa viranomaisen palveluja tai yleisesti tarjolla olevia palveluja. Kun pohditaan sitä, millä perusteella henkilöillä, jotka eivät pysty asioimaan perinteiseen tapaan, on oikeus käyttää sähköisiä palveluja sosiaali- ja terveydenhuollossa asioidessaan, nousee esiin juuri yhdenvertaisuuslain 15 §:n mukaisten kohtuullisten mukautusten merkitys.

Kohtuulliset mukautukset eivät kuitenkaan ole *peruste* asioida sähköisesti, vaan *keino* oikeuksien toteuttamiseen. Kohtuullisten mukautusten kautta pyritäänkin suojelemaan *oikeutta käyttää palveluja yhdenvertaisesti ja olla siten osallisena yhteiskunnassa*. Yhdenvertaisuusvaltuutetun mukaan yleinen saavutettavuus vähentää tarvetta kohtuullisille mukautuksille, mutta kohtuulliset mukautukset ovat viimesijassa keino taata sähköisten palvelujen saavutettavuus.²⁰⁴ *Jos henkilö ei pysty asioimaan muuten kuin sähköisesti tai jos se on hänelle kohtuuttoman hankalaa, on viranomaisen tai palvelun tarjoajan taattava kohtuulliset mukautukset sähköisen asioinnin järjestämiseksi. Kohtuulliset mukautukset edistävät mahdollisuutta yhdenvertaiseen ja itsenäiseen asiointiin sosiaali- ja terveydenhuollossa.*

Toinen apukysymykseni käsitteli oikeutta digitaaliseen asiointiin digitaalisen osaamisen puuttessa. On paljon henkilöitä, jotka eivät pysty käyttämään digitaalisia palveluja osaamisen puutteen vuoksi. Muun muassa vanhusasiavaltuutettu on ottanut kantaa siihen, että ikääntyneiden ihmisten yhdenvertainen asema tulee taata tarjoamalla digitukea ja toisaalta mahdollisuus myös perinteiseen asiointiin.²⁰⁵ Myös eduskunnan oikeusasiamies on painottanut digituen tärkeyttä perusoikeuksien toteutumiseksi.²⁰⁶

Lähden toisen apukysymykseni pohdinnassa liikkeelle digipalvelulain säännöksistä. Digipalvelulakia sovelletaan sen 2 §:n mukaan valtion viranomaisissa ja sen 4 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on taattava muun muassa palvelunsa helppokäyttöisyys. Lain 5 §:n 2 momentissa säädetään viranomaisen velvollisuudesta julkaista digitaalisessa palvelussaan yhteystieto, jonka kautta voi saada neuvoa palvelun käyttämiseen. Näin ollen viranomaisella on velvollisuus neuvoa hallinnon asiakkaita oman palvelunsa käytössä. Lain esitöiden mukaan viranomaisen tulee antaa jopa teknistä tukea palveluihinsa liittyen. Neuvontavelvollisuus ilmenee myös hallintolain 8 §:stä. Siinä ei suoraan veloiteta viranomaisia neuvomaan hallinnon asiakkaita digipalvelujen käytössä,

---

²⁰⁴ YVV 2023, s. 43.

²⁰⁵ Vanhusasiavaltuutettu: Kannanotto: Ikääntyneiden ihmisten yhdenvertainen asema on turvattava digitalisoituneessa yhteiskunnassa. 11.3.2025. <https://vanhusasia.fi/-/kannanotto-ikaantyneiden-ihmisten-yhdenvertainen-asema-on-turvattava-digitalisoituneessa-yhteiskunnassa> (5.2.2026).

²⁰⁶ Ks. esim. EOAK/1748/2025.

mutta siinä säädetään yleisestä neuvontavelvollisuudesta hallintoasian hoitamiseen liittyen, jolloin neuvonnan tarve voi liittyä myös kyseisen viranomaisen digipalveluun. Vammaisten henkilöiden kohdalla vammaispalvelulain 7 § oikeuttaa saamaan valmennusta muun muassa digipalvelujen käyttöön.

Kun pohditaan oikeutta asioida sähköisesti sosiaali- ja terveydenhuollossa silloin, kun digiosaiminen on puutteellista, tulee kyseeseen juuri viranomaisten velvollisuus neuvoa hallinnon asiakkaita palvelujensa käytössä. Tutkielmani koskee nimenomaan julkisen vallan järjestämiä sosiaali- ja terveystalveluja, ja ne kuuluvat hallintolain ja digipalvelulain soveltamisalaan. *Henkilöllä on näin ollen digipalvelulain 5 §:n 2 momentin, hallintolain 8 §:n ja mahdollisesti myös vammaispalvelulain 7 §:n perusteella oikeus saada tukea digipalvelujen käyttöön.*

Vammaispalvelulaissa oikeus digipalvelujen käytön tukeen menee muita mainittuja lakeja pidemmälle, sillä siinä digitukea ei ole rajattu mihinkään tiettyyn palveluun, vaan pykälä koskee yleistä valmennusta. Digipalvelulaki velvoittaa viranomaista vain oman digipalvelunsa neuvontaan, mikä saattaa jättää aukon osaamiseen. Viranomainen ei ole velvollinen neuvomaan hallinnon asiakasta alusta alkaen digitaalisen laitteen käytössä, eikä tällainen neuvonta olisi välttämättä esimerkiksi puhelimen välityksellä edes mahdollista. Käytännössä se jääkin usein digitalettoman henkilön läheisten vastuulle, vaikka esimerkiksi kirjastot toisinaan järjestävät digineuvontaa. Digitaalista kuilua tulisi pienentää yhdenvertaisuuden toteutumiseksi, minkä vuoksi digineuvonnan tulisi olla kattavampaa, kuin mitä se nykyisin on. Aiemmin mainittujen kohtuullisten mukautusten lisäksi *myös oikeus digipalvelujen käytön tukeen edistää mahdollisuutta itsenäiseen ja yhdenvertaiseen asiointiin.*

Lopuksi avaan vielä vastausta ensisijaiseen tutkimuskysymykseeni, eli siihen, *millä edellytyksillä oikeus internetiin voidaan katsoa kuuluvaksi perustuslain 19 §:ään.* Ensin on lähdettävä liikkeelle perustuslain tasolta. Perustuslain 19 §:n 1 momentti pitää sisällään oikeuden välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon, 2 momentti oikeuden perustoimeentulon turvaan ja 3 momentti oikeuden julkisen vallan turvaamiin riittäviin sosiaali- ja terveystalveluihin. 3 momentti velvoittaa julkista valtaa myös turvaamaan lapsen hyvinvoinnin ja 4 momentti velvoittaa edistämään jokaisen oikeutta asuntoon. En käsittele tässä tarkemmin 2 tai 4 momenttia, sillä olen jo johdannossa todennut keskittyväni ensisijaisesti 3 momenttiin. Näen kuitenkin tarpeelliseksi käydä pikaisesti läpi 1 momentin tulkintaa.

PL 19 §:n 1 momentti takaa yksilölle subjektiivisen oikeuden välttämättömään huolenpitoon ja toimeentuloon, ja siten ihmisarvoisen elämän edellyttämään turvaan. Kuten olen luvussa 2.2 maininnut, ihmisarvoisen elämän edellyttämä turva tulee taata myös poikkeusoloissa ja se takaa

pidemmälle menevän turvan kuin PL 7 §:n mukainen oikeus elämään, sillä se kattaa myös eräät sosiaaliset ja kulttuuriset tarpeet. Oikeus välttämättömään toimeentuloon taataan viime kädessä toimeentulotuen kautta, ja erääksi toimeentulotuen perusosaan kuuluvaksi kuluksi katsotaan nykyään internetin käytöstä koituvat kulut.²⁰⁷ Tämä viittaa *internetin tärkeään asemaan ihmisarvoisen elämän turvaamisessa ja siihen, että jonkinlainen perustavanlaatuinen oikeus internetin käyttöön on jo olemassa.*

PL 19 §:n 3 momentissa veloitetaan julkista valtaa turvaamaan riittävät sosiaali- ja terveystalvet. Perustuslain perusteluissa riittävät talvet on kuvailtu sellaisiksi, jotka luovat *edellytykset toimia yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä.*²⁰⁸ Muun muassa TSS-komitean mukaan oikeus terveyteen ja oikeus sosiaaliturvaan pitävät sisällään palvelujen saavutettavuuden, millä tarkoitetaan sitä, että jokaisella tulee olla pääsy näiden palvelujen piiriin. Saavutettavuuteen sisältyy komitean mukaan myös pääsy terveyttä koskevaan tietoon.²⁰⁹ Koska internetissä on nykyään niin paljon erilaisia tietokantoja, tapahtuu pääsy terveyteen liittyvään tietoon näkemyseni mukaan pääosin internetin kautta. Myös eduskunnan apulaisoikeusasiamies on ratkaisussaan painottanut sähköisen tiedonsaannin tärkeyttä sosiaali- ja terveydenhuoltoon liittyvissä asioissa.²¹⁰

Pääsyä internetiin on eräiden suomalaisten tutkijoiden keskuudessa pidetty jo perusoikeuksiin tiiviisti kuuluvana oikeutena.²¹¹ Riikka Koulu on artikkelissaan kuvannut, että mikäli sähköinen osallistuminen huomattavasti helpottaa henkilöä pääsemään käsiksi oikeuksiinsa, voidaan pääsy sähköiseen palveluun katsoa välttämättömäksi.²¹² Koulu tarkastelee artikkelissaan sähköistä oikeudenkäyntiä, mutta koska oikeus sosiaaliturvaan on myös perusoikeus, on Koulun näkemys mielestäni yleistettävissä myös sosiaali- ja terveystalvetuihin. Pääsy internetiin on myös kansainvälisessä oikeudessa yhä useammin katsottu ihmisoikeudeksi tai ainakin ihmisoikeuksia toteuttavaksi työkaluksi.

Kysymys siitä, millä edellytyksillä oikeus internetiin voidaan katsoa kuuluvaksi PL 19 §:ään tiivistyy oikeastaan siihen, *miten määritellään taso, joka luo ihmiselle edellytykset toimia yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä.* Kyseinen taso ei ole yksinkertaisesti määriteltävissä, vaan sitä on arvioitava tapauskohtaisesti. Korkeimman hallinto-oikeuden tapauksessa KHO 2006:18 on todettu, että A:n lääkinnällisen kuntoutuksen tukena toimineet apuvälineet mahdollistivat sen, että

---

²⁰⁷ Kela: Mihin menoihin voit saada toimeentulotukea? 16.2.2026. <https://www.kela.fi/toimeentulotuki-mihin-menoihin> (23.2.2026).

²⁰⁸ HE 309/1993 vp, s. 71.

²⁰⁹ Ks. GC no. 14 2000, s. 4–5 ja GC no. 19 2008, s. 8.

²¹⁰ Ks. EOAK/4832/2024.

²¹¹ Ks. esim. Koulu 2012 ja Neuvonen 2019.

²¹² Koulu 2012, s. 268–269.

A kykeni selviämään päivittäisistä toiminnoista itsenäisesti. Kyse oli digitaalisista apuvälineistä, jotka mahdollistivat tietoverkkopalvelujen käytön. Ratkaisusta voisi siis päätellä, että juuri *kyseiset apuvälineet loivat A:lle edellytykset toimia yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä*. Ratkaisu näyttäisikin ohjaavan kansallista oikeuskäytäntöä siihen suuntaan, että pääsy internetiin voitaisiin katsoa osaksi oikeutta sosiaaliturvaan. Myös apukysymyksiini saamieni vastausten perusteella on mahdollista päätellä, että pääsyä digitaalisiin palveluihin sosiaali- ja terveydenhuollossa pidetään niin merkityksellisenä, että pääsy tulee turvata viimesijassa kohtuullisten mukautusten ja digineuvonnan kautta. Näillä keinoilla pyritään turvaamaan juuri henkilöiden oikeus olla osallisena yhteiskunnassa.

Edellä mainitut seikat huomioon ottaen *pääsy internetiin voidaan näkemykseni mukaan katsoa kuuluvaksi perustuslain 19 §:ään, sillä se saattaa luoda ihmiselle edellytykset toimia yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä. Pääsy internetiin ja sitä kautta sosiaali- ja terveydenhuollon digitaalisiin palveluihin voi luoda mahdollisuuden päästä sosiaali- ja terveyspalvelujen piiriin silloin, kun palvelut eivät muuten olisi saatavissa. Pääsy internetiin mahdollistaa myös pääsyn terveyttä koskevaan tietoon sekä tietyissä tapauksissa itsenäisen asiointin, mikä osaltaan edistää mahdollisuutta toimia yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä*.

Digitaaliset palvelut saattavat myös parantaa terveydenhuollon laatua. Ne voivat toimia esimerkiksi lääkinnällisen kuntoutuksen tukena, mikä tukee henkilön oikeutta hyvään terveydenhuoltoon. Internet vaikuttaa näin ollen olevan tärkeä työkalu sosiaalisten oikeuksien toteuttamiselle. *Oikeus käyttää sosiaali- ja terveydenhuollon digitaalisia palveluja toteuttaa myös PL 6 §:n mukaista yhdenvertaisuutta*, jos henkilö ei esimerkiksi vamman vuoksi pysty asioimaan puhelimitse tai palvelupisteellä.

Vaikka missään laissa ei suoraan veloiteta sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntarjoajia järjestämään palvelujaan digitaalisena, lukuun ottamatta tiettyjä digipalvelulaissa mainittuja palveluja, monet sosiaali- ja terveyspalvelut ovat jo saatavilla verkossa. On selvää, ettei kaikkia palveluja voida tarjota verkossa, etenkin silloin, kun on kyse terveydenhuollon palveluista, sillä ne saattavat vaatia esimerkiksi potilaan kliinistä tutkimista.²¹³ On kuitenkin paljon sellaisiakin palveluja, joita voidaan järjestää digitaalisena, kuten erilaiset ajanvarauspalvelut, neuvontapalvelut tai

---

²¹³ Kliinisellä tutkimuksella tarkoitetaan muun muassa lääkärin suorittamaa potilaan tutkimista (Duodecim terveyskirjasto. 24.1.2022. <https://www.terveyskirjasto.fi/ltt01631> (6.4.2026)).

sähköinen ilmoittautuminen vastaanotolle. Tällaisten palvelujen tarjoaminen digitaalisena edistää näkemykseni mukaan yhdenvertaisuutta ja perustuslain mukaista oikeutta sosiaaliturvaan, kun kaikki käyttäjäryhmät otetaan tasapuolisesti huomioon.

Suurimmalla osalla suomalaisista on pääsy digitaalisiin palveluihin ja useimmat viranomaisasiat ovat jo nyt hoidettavissa sähköisesti. Käytännön tasolla oikeus digitaalisten palvelujen käyttöön edellyttää, että julkinen valta tekee tarvittaessa kohtuullisia mukautuksia sähköisen asioinnin mahdollistamiseksi. Tämän lisäksi julkiselta vallalta edellytetään myös neuvontaa digitaalisten palvelujen käyttöön. Vaikka sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin voidaan tarvittaessa kohdistaa leikkauksia, ei mahdollisuus toimia yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä saisi kuitenkaan vaarantua.

Vaikka digitaalisten palvelujen saatavuus ja saavutettavuus on tarvittaessa turvattava, ei tule unohtaa perinteisen asioinnin säilyttämisen tärkeyttä. Esimerkiksi yhdenvertaisuusvaltuutettu ja eduskunnan oikeusasiamies ovat ottaneet kantaa siihen, että mahdollisuus asioida puhelimitse tai paikan päällä palvelupisteellä on säilytettävä.²¹⁴ Seuraavaksi olisi kiinnostavaa syventyä tarkemmin oikeuteen olla käyttämättä digitaalisia palveluja. Olisi lisäksi mielenkiintoista tarkastella internetiin pääsyä myös muiden perusoikeuksien, kuten sivistyksellisten oikeuksien, näkökulmasta.

Digitalisaatio muuttaa väistämättä perusoikeuksienkin toteutumisen edellytyksiä, minkä vuoksi perusoikeuksien tulkinnassa tulisi huomioida digitalisaation vaikutukset ja internet perusoikeuksia toteuttavana työkaluna. Digitalisaatio muuttaa näkemykseni mukaan perusoikeuksien tulkintaa, mutta ei niiden ydintä. Oikeuskirjallisuudessakin on pohdittu, että internetiin pääsyn huomiointi saattaa edellyttää uusien oikeusperiaatteiden luomista.²¹⁵ Katson, että Internetin vaikutuksista eri perusoikeuksien toteutumiseen tarvitaan kuitenkin enemmän etenkin kansallista tutkimusta ja oikeuskäytäntöä.

---

²¹⁴ EOAK/1748/2025, s. 6 ja yhdenvertaisuusvaltuutettu: Palvelujen tarjoaminen pelkästään digitaalisesti on yhdenvertaisuusongelma. 12.12.2023. <https://yhdenvertaisuusvaltuutettu.fi/-/palvelujen-tarjoaminen-pelkastaan-digitaalisesti-on-yhdenvertaisuusongelma> (23.2.2026).

²¹⁵ Ks. esim. Neuvonen 2019, s. 999 ja 1006 ja Koulu 2012, s. 302.